РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на земеделието и храните
Българска агенция по безопасност на храните

ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ ПРЕЗ 2024 Г.

I. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И ХУМАННО ОТНОШЕНИЕ КЪМ ЖИВОТНИТЕ (ЗХОЖ)

ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ НА ЖИВОТНИТЕ

Приоритетни задачи на БАБХ в тази област са:

- опазване здравето на животните в страната;
- опазване здравето на селскостопанските животни от възникване на опасни вирусни и бактериални инфекции, свързани с големи икономически загуби;
- осигуряване на добив на отговарящо на изискванията сурово краве мляко, съгласно Европейското законодателство;
- безпроблемно движение на животни, продукти и суровини добити от тях между държавите членки и износ за трети страни;
- предпазването на населението от възникване на зоонози (болести, предавани от животните на човека).

За постигане на тези приоритети през 2024 г. се прилагаше схема за подпомагане на земеделските стопани при изпълнение на мерките, посочени в Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в Република България за периода 2022 – 2024 г.

През 2024 г. са изпълнени задължителните мероприятия, заложени по изпълнение на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в Република България за периода 2022 – 2024 г .

Дейността на БАБХ е насочена към намаляване на риска от появата и разпространението на остри и екзотични заразни болести по животните, имайки предвид географското разположение на страната ни. За тази цел се изпълняват национални програми за надзор на болестите, а именно:

- Програма за надзор на инфлуенца при домашните и дивите птици;
- Програма за контрол и ерадикация на болестта бяс;
- Програма за надзор на болестта син език при преживните животни;
- Програма за надзор и ерадикация на класическа чума по свинете;
- Програма за контрол на салмонелоза при кокошките-носачки, бройлери, развъдни стада и пуйки;
- Програма за надзор на трансмисивните спонгиформни енцефалопатии (ТСЕ);
- Програма за предпазни мерки срещу някой транс-гранични заболявания по животните, в която влизат заразен нодуларен дерматит по едрите преживни животни,

шап по чифтокопитните животни, чума по дребните преживни животни и шарка по овцете и козите.

Всички посочени по-горе програми се съфинансират от Европейската комисия.

На територията на страната през годината са констатирани следните по-важни болести, включени в листа с приоритетни заболявания описани в Регламент 2016/429 за здравеопазване на животните на Европейската комисия:

Високопатогенна инфлуенца по птиците (14 огнища, в т. ч.: 7 броя в обл. Пловдив, 1 брой в обл. Пазарджик, 1 броя. обл. Велико Търново, 4 броя в обл. Хасково и 1 брой в обл. Добрич.

Съгласно изискванията на Регламенти 2020/687 и 2016/429 на ЕС и Плана за спешни мерки при борба с инфлуенца по птиците, БАБХ е предприела незабавно мерки за унищожаването на всички заразени и контактни птици в огнищата.

През 2024 г. са регистрирани две огнища по отношение на инфекциозната анемия по конете. Огнищата са 1 брой в обл. Видин и 1 брой в обл. Благоевград.

През 2024 г. са констатирани 3 броя проби с положителен резултат за наличие на имунен отговор срещу болестта западно нилска треска. Два броя в област Бургас и един в обл. София град. Един случай на болестта Усуту при морски дъждосвирец в обл. Бургас.

През 2024 г. са констатирани 12 огнища на шарка по дребните преживни животни в обл. Ямбол, Стара Загора, Хасково, Сливен и Кърджали.

През ноември 2024 г. е установено огнище на болестта чума по дребните преживни животни в гр. Велинград, обл. Пазарджик.

През 2024 г. са обявени 52 огнища на болестта бруцелоза по едрите преживни животни в области Благоевград, Ямбол, Смолян, Кърджали и едно огнище на бруцелоза при дребни преживни животни в обл. Благоевград.

През 2024 г. са обявени 15 огнища на Ку-треска в обл. Хасково, Габрово, Кюстендил, Стара Загора и Смолян.

През 2024 г. огнищата на туберкулоза са два броя. Едното в гр. Тополовград, обл. Хасково и с. Златовръх, общ. Асеновград, обл. Пловдив.

През 2024 г. е констатиран един случай на антракс при две овце в обл. Разград.

През 2024 г. не са констатирани положителни случай на скрейпи и спонгиформна енцефалопатия при преживни животни.

По отношение на Африканска чума по свинете при домашни прасета (1 огнище, като са засегнати 11 броя животни), Африканска чума по свинете при диви прасета - 1311 броя открити позитивни животни.

Карта:

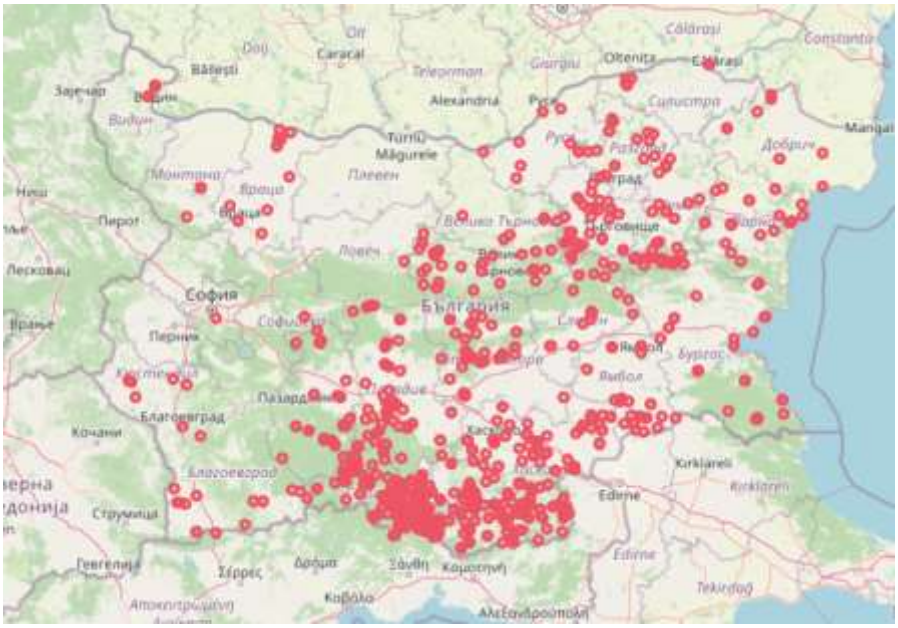

Източник: Модул „Лов“

На следващата карта в зелен цвят са показани взетите 12 639 броя отрицателни проби от диви свине.

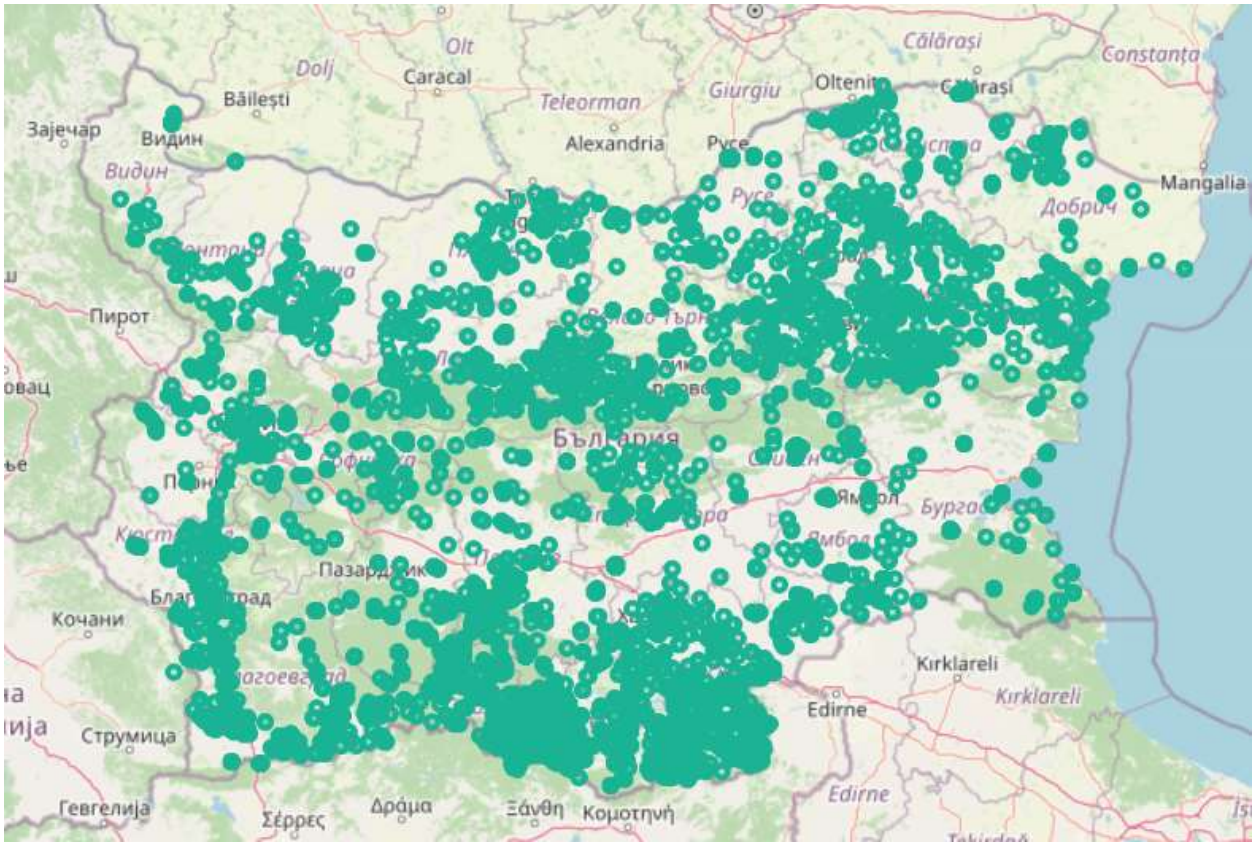

Източник: Модул „Лов“

Във връзка с усложнената епизоотична обстановка по отношение на заболяването Африканска чума по свинете в Европа и констатираните огнища през 2024 г. в България, са

предприети следните мерки, съобразно Регламент 2016/429 на ЕС, Стратегия на ЕС за контрол на АЧС - SANTE/7113/2015 – Rev 10:

- Програма за надзор;
- Контрол на движението на хора, животни, продукти, включително и личен багаж от страни, в които има АЧС;
- Конфискуване на месни продукти, тестване и унищожаване;
- Дезинфекция на транспортни средства, идващи от страни, в които има АЧС;
- Унищожаване на отпадъци от транспортни средства от страни, в които има АЧС;
- Проверки за биосигурност в свиневъдни обекти;
- Разработване на индивидуални контингенс планове за свиневъдни стопанства;
- Регулярни срещи със сектора, ИАГ, ловни организации;
- Обучения по биосигурност за сектора и за ловци;
- Намаляване на стопанства тип „заден двор“ около индустриални ферми;
- Забрана за изхранване с прясна трева и специални мерки по отношение на фуражите;
- Разработване на мобилно приложение за проби за трихинела и АЧС;
- Забрана за движение на диви свине от други държави членки на ЕС и за внос от трети страни;
- Обучения на ловци за АЧС, вземане на проби, биосигурност, включително и разработване на материали;
- Конструиране на специални ями за трупове и странични животински продукти за всяко ловно стопанство;
- Ограда по границата с Румъния;
- Задължение да се докладва всяко открито мъртво или показващо нетипично поведение диво прасе до ОДБХ;
- Специален режим, ограничения на лова в рестриктираните територии;
- Информационни кампании;
- Координация между институциите с цел намаляване рисковете за разпространение при транспорт и туризъм;
- Допълнителни национални изисквания като уведомление преди движение и получено разрешение от приемащото ОДБХ (валидно за обекти и от част I, и от част II Регламент за изпълнение на Комисията (ЕС) 2021/605); Биосигурност, контингенс планове, вкл. и при транспортиране (валидно за обекти и от част I, и от част II); лабораторно изследване за установяване на патогена на АЧС и при движение от обекти от част I до области в южна България (кланичен преглед в рамките на 24 часа преди движение – от регистриран ветеринарен лекар).

Предвид констатираните огнища от син език през 2014 г. и заразен нодуларен дерматит през 2016 г., с цел предпазване на животните, възприемчиви към тези болести и опазване на животновъдството в страната, през 2024 г. е продължило извършване на ваксинация срещу син език, серотип 4, но не и срещу заразен нодуларен дерматит.

През 2024 г. след пет поредни години се преустанови изпълнението на програмата за контрол на корона вирус при норки.

През 2024 г. се изпълняваше двукратна оралната ваксинация срещу болестта бяс по лисиците чрез орални примамки.

Предоставените данни са обществено достъпни на следния електронен адрес: https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/activities/animal.health.and.welfare/animal-health/current.information.on.animal.diseases

ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ЖИВОТНИТЕ И ВЕТЕРИНАРНОМЕДИЦИНСКА ДЕЙНОСТ

1. Отчет и анализ на дейността по контрола на идентификация на животните и ветеринарната дейност за 2024 г.

1.1. Задачите на БАБХ в тази сфера са следните:

- ✓ Идентификация и регистрация на селскостопанските животни (едри, дребни преживни, свине, еднокопитни животни), пчелни семейства, домашни любимци;
- ✓ Регистрация на животновъдните обекти, съгласно действащото европейско и национално законодателство;
- ✓ Осигуряване на своевременно въвеждане на коректни данни в регистрите на Интегрирана информационна система на Българската агенция по безопасност на храните – ВетИС (ИИС на БАБХ – ВетИС), във връзка с изпълнението на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните, включително зоонозите в България;
- ✓ Осигуряване на своевременно въвеждане на коректни данни в Интегрираната информационна система „Регистри“ на БАБХ.
- ✓ Въвеждане в експлоатация на модул, чрез които стопаните уведомят регистрирания ветеринарен лекар, обслужващ животните в обекта за събития с тях – модул „Уведомления“‘
- ✓ Предоставяне на актуална и коректна информация, поддържана в регистрите на ИИС и въвеждане на информацията в допълнително разработения модул към Интегрираната система за администрация и контрол (ИСАК), поддържана от Държавен Фонд „Земеделие” – Разплащателна Агенция;

1.2. За постигането на така поставените задачи през 2024 г. продължи работата по развитие на съществуващите и добавяне на нови функционалности в ИИС на БАБХ – ВетИС за целите на официалния контрол, както и във връзка с подобряване на работата на потребителите на системата.

През 2024 г. служители от отдел „Идентификация на животните и ветеринарномедицинската дейност“ взеха участие в срещи касаещи изменение и допълнение на Закона за ветеринарномедицинската дейност. Измененията касаят уведомяване по електронен път (от стопанина към РВЛ) за събития с животни. Изискванията влизат в сила от 01.07.2025 г.

За календарната 2024 г. от служители на Българската агенция по безопасност на храните са извършени проверки, относно регистрацията на животновъдните обекти, идентификация на животните, дейността на регистрираните ветеринарни лекари (РВЛ) по изпълнение на националната профилактична програма и ветеринарните лечебни заведения (ВЛЗ), при което са издадени предписания и наложени Актове за установени

административни нарушения (АУАН). Извършените проверки са посочени в табличен вид заедно с проверките извършени от предходни години, за сравнение.

Таблица 1: Регистрация на животновъдни обекти за 2022, 2023 и 2024 г.

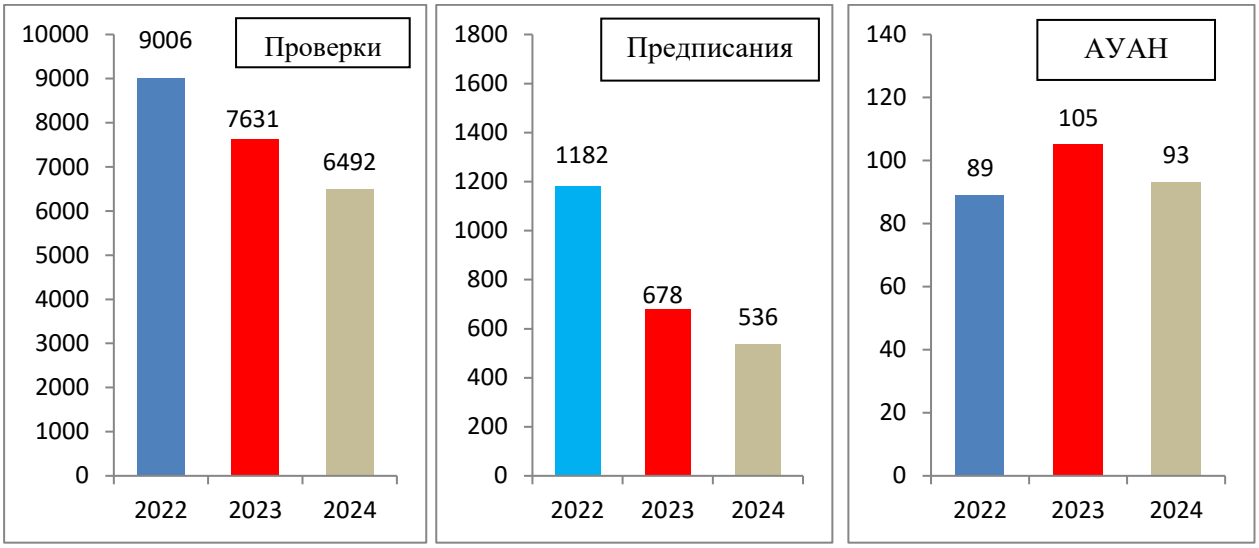

Източник: ОДБХ

Таблица 2: Идентификация на животните за 2022, 2023 и 2024 г.

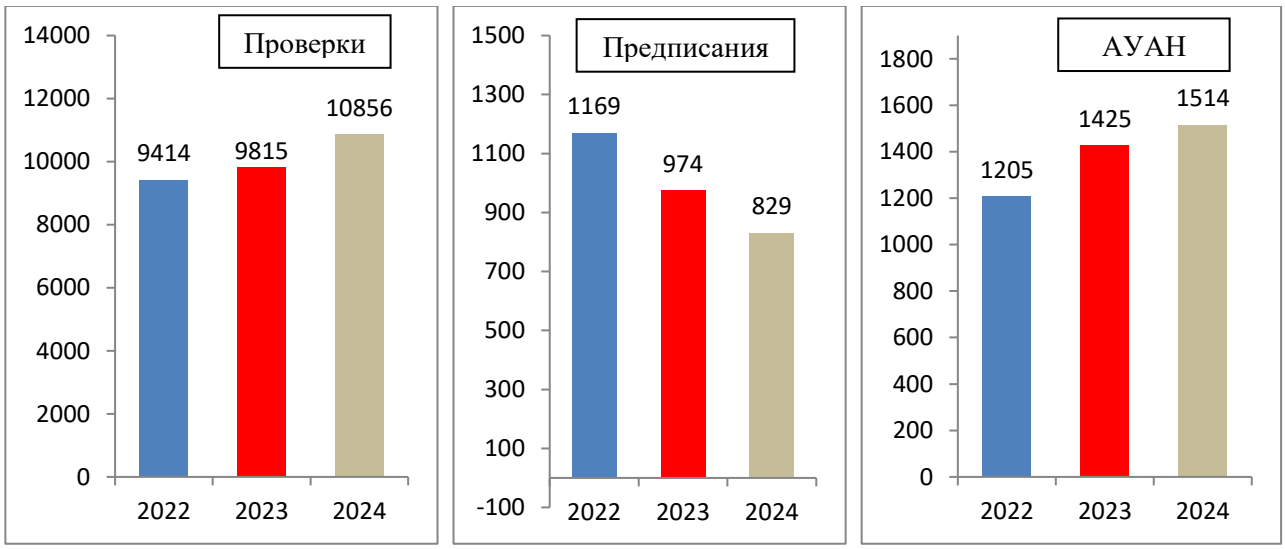

Източник: ОДБХ

Таблица 3: Контрол на дейност на РВЛ, в това число и при изпълнение на Националната профилактична програма за 2022, 2023 и 2024 г.

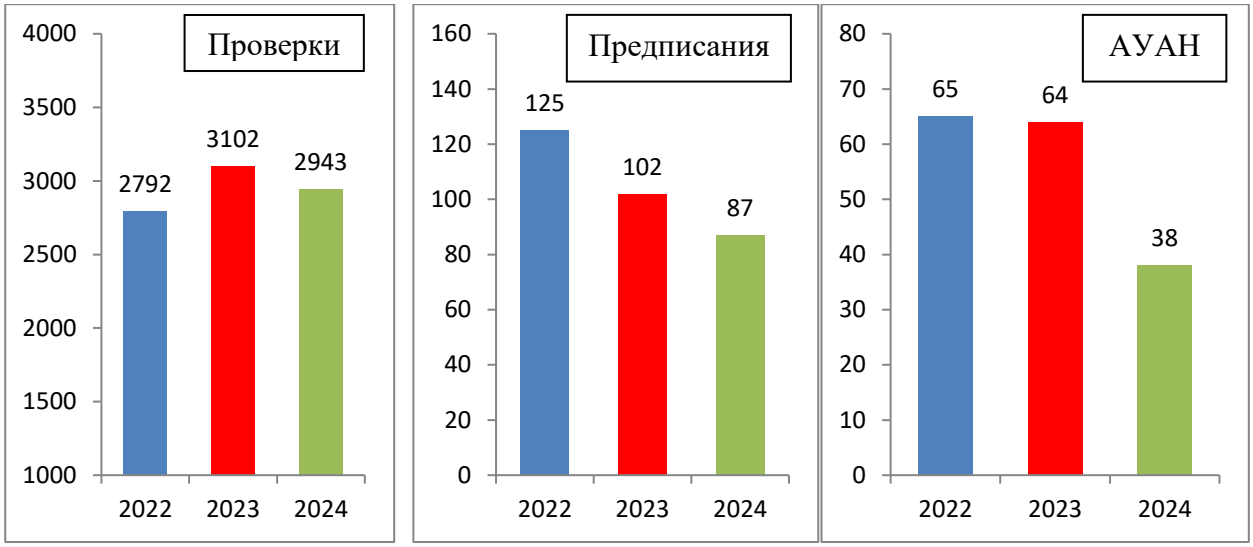

Източник: ОДБХ

Таблица 4: Проверки на ВЛЗ за 2022, 2023 и 2024 г.

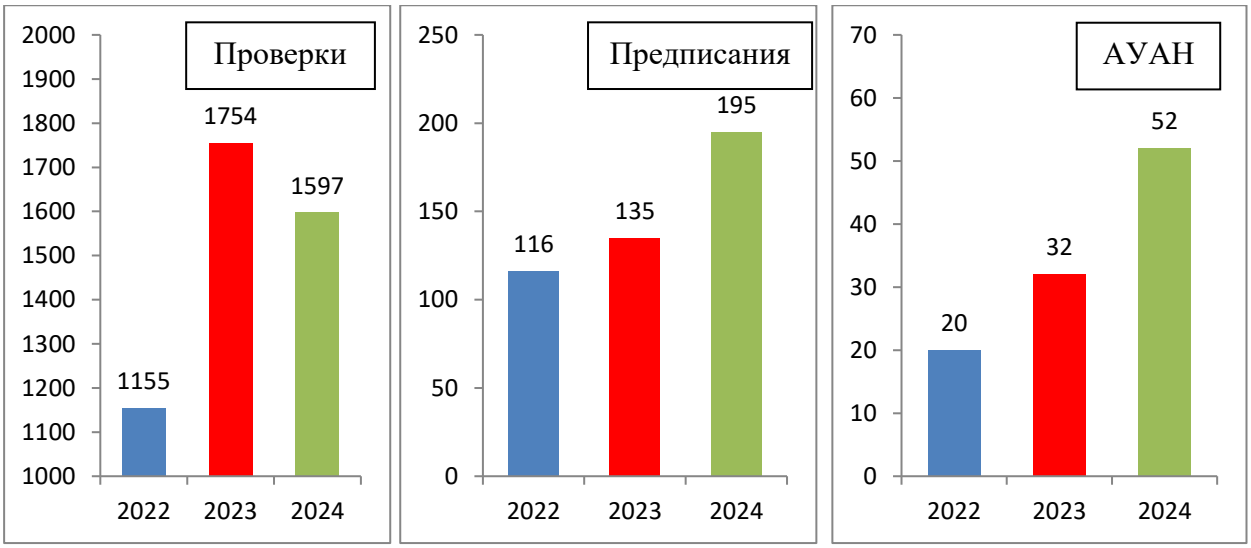

Източник: ОДБХ

1.2.1. Регистрация на животновъдните обекти:

В сферата на регистрацията на животновъдните обекти, служители по „Здравеопазване на животните“ (ЗЖ) са извършили общо **6492** проверки. Най-голямото натоварване в тази сфера е на територията на Областна дирекция по безопасност на храните – Благоевград (ОДБХ – Благоевград) – 748, а най-малко в ОДБХ – Видин – 60. При упражненият контрол от страна ОДБХ през годината, за регистрация на животновъдни обекти, са издадени общо 536 броя предписания и са връчени общо 93 броя Актове за установяване на административно нарушение (АУАН). Освен това в последствие са издадени общо 58 броя наказателни постановления, от които 54 са влезели в сила.

При сравняване на резултатите от предходните години в **Таблица 1** е видно постепенно намаляване на проверките в тази сфера, 9006 за 2022 г., 7631 за 2023 г. и 6492 за 2024 г. Разликата се изразява основно с факта, че след 2020 г. бе променено

законодателството с цел значително облекчаване на стопаните за регистрация на животновъдни обекти от типа „лични стопанства“, регистриране в предходни периоди на животновъдни обекти, които до тогава не са имали валидно удостоверение, отразено в системата ВетИС, както и насочване на официалния контрол в сферата по идентификация на животните за 2024 г.

Установена е тенденция на незначително намаляване на предписанията и АУАН в тази сфера, сравнено с предходната година.

1.2.2. Идентификация на животните:

Служителите упражняващи контрол върху идентификацията на животните през 2024 г. са извършили общо **10856** проверки в тази сфера, като най-голям е броят проверки на територията на ОДБХ – Ямбол – 1625 броя, а най-малък при ОДБХ – Кюстендил – 67 броя. При контрол от страна на ОДБХ, в тази сфера, през годината са издадени общо 829 броя предписания и са връчени 1514 броя АУАН. Издадени са и 917 броя наказателни постановления, като 879 от тях са влезли в сила.

От **Таблица 2** е видно, че през 2024 г. в сравнение с предходните години броя проверки и издадените АУАН се повишават, а броя на предписанията намалява.

1.2.3. Контрол на дейността на РВЛ в това число и при изпълнение на националната профилактична програма:

В сферата на дейността на РВЛ са извършени **2943** проверки. С най-голям интензитет са те при ОДБХ – Разград – 203. Общо са издадени 87 броя предписания и са връчени 37 АУАН. Освен това са издадени 23 броя Наказателни постановления, от които 22 броя са влезли в сила.

При сравняване на резултатите за 2022, 2023 и 2024 г. е видно, че намаляват стойностите по показателя.

1.2.4. Контрол на дейността на ВЛЗ:

През 2024 г. служители на ОДБХ са извършили общо **1597** броя проверки на ВЛЗ. При контрол от тяхна страна са издадени 195 броя предписания, и са връчени 52 броя АУАН. Издадени са 37 броя наказателни постановления, като от тях 32 броя са влезли в сила.

В **Таблица 4** са посочени стойностите, през последните три години, за сравнение. Броя проверки по показателя намаляват за сметка на предприетите действия – Предписания и АУАН.

Резюме:

През 2024 г. служителите от ОДБХ извършващи контрола по идентификация на животните, регистрацията на животновъдните обекти и други ветеринарномедицински дейности са извършили общо **21888** броя проверки в тези сфери, в това число и такива подадени по жалби и сигнали.

При контрола са издадени общо **1647** броя предписания и са връчени **1697** броя АУАН. Издадени са и общо **1035** броя наказателни постановления, като **987** от тях са влезли в сила.

От представените данни е видно, че служителите от ОДБХ извършващи контрол в посочените по-горе сфери ангажират своята дейност най-вече в сферата на идентификацията на животните и регистрацията на животновъдните обекти, без разбира се да се пренебрегва контрола в останалите сфери.

2. Очаквани данни за текущата 2025 г.

През календарната 2025 г. контролът, свързан с идентификацията и регистрацията на животните и на ветеринарномедицинската дейност ще продължи да следва основните заложени оперативни цели:

✓ Осигуряване на навременната идентификация и регистрация на животните, както и регистрация на животновъдните обекти съобразно ЗВД, които допринасят в голяма степен за осигуряване на защита на здравето на хората и животните, както и за защита от измами;

✓ Осигуряване на своевременно въвеждане на коректни данни в Интегрираната информационна система „Регистри“ на БАБХ;

✓ Осигуряване на навременно въвеждане на коректни данни в регистрите на ИИС на БАБХ – ВетИС, относно идентификацията и регистрацията на животните, както и на данните свързани с изпълнението на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните, включително зоонозите в България (НППНКЛБЖЗ);

✓ Отчитане на извършените дейности от РВЛ по НППНКЛБЖЗ;

✓ Дейности по обслужване на животновъди;

✓ Развитие на Интегрираната информационна система на БАБХ – ВетИС;

Изпълнението на тези цели ще се постигне чрез:

✓ Извършване на проверки за съответствие с изискванията на законодателството, свързано с идентификацията и регистрацията на животните, дейността на ветеринарномедицинските специалисти, включително във ветеринарномедицинските заведения, на база риск критерии и изготвена извадка, като периодично на ОДБХ ще се предоставят равномерно стопанствата попаднали в извадката;

✓ Работа и обработка по документация свързана с програмите за подпомагане на земеделските производители;

✓ Проверки във връзка с изготвяне на справки на земеделски производители (заверки на анкетни карти и др.)

✓ Изготвяне на проекти за изменение на нормативни актове;

✓ Подобряване на отделни контроли в ИИС на БАБХ – ВетИС в т.ч. електронизиране на процесите и извършваните проверки на място.

ХУМАННО ОТНОШЕНИЕ КЪМ ЖИВОТНИТЕ

1. Отчет и анализ на ситуацията за 2024 г. в областта на хуманното отношение към животните:

Като компетентен орган Българска агенция по безопасност на храните и в частност дирекция “Здравеопазване, идентификация и хуманно отношение към животните” (ЗИХОЖ),

осъществява контрол по спазване изискванията за здравеопазването, идентификацията и хуманното отношение към животните, и за прилагане на законодателството в тези области.

Дирекция ЗИХОЖ методически ръководи и координира дейността на 28 областни дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) на територията на Република България по няколко направления, сред които: здравеопазването, идентификацията и хуманното отношение към животните (ХОЖ), и транспортирането им.

Проверките за официалния контрол за спазване на изискванията за хуманно отношение и защита на животните биват: планови, периодични, по сигнал, разследващи, последващи и на база анализ на риска, който се базира на откритите несъответствия при отглеждането на различните видове животни, както и откритите несъответствия по време на тяхното транспортиране.

На всички етапи на отглеждане на животните, включително и по време на тяхното транспортиране се извършват официални проверки.

Контролът по спазване на изискванията за ХОЖ към животните се извършва с проверки на мястото на отглеждане на животните, мястото на товарене и разтоварването им, и по време на транспортирането им.

1.1 **Ферми за селскостопански животни:**

Официалният контрол е ефективна система на контрол и мониторинг върху изпълнението на правилата за здравеопазване и хуманно отношение към животните.

В обхвата на проверките попадат всички животновъдни обекти , регистрирани по реда на чл. 137 от Закона за ветеринарномедицинската дейност (както промишлени така и за лични стопанства, вивариуми, събирателни центрове, контролни пунктове, приюти и т.н.).

Проверките се извършват с посещение на място в животновъдният обект, попълване на контролен лист, утвърден със Заповед на изпълнителния директор на БАБХ и попълване на констативен протокол по образец на БАБХ.

Въз основа на броя на откритите несъответствия в проверените обекти през предходната година и на основание на анализ на риска, за следващата година в тези обекти се залагат проверки с по-голяма честота.

След приключване на проверката, контролният орган докладва за констатираните несъответствия за неспазване на изискванията на Регламент (ЕС) 2017/625.

В зависимост от тежестта на установените нарушения се предприемат различни по брой и тежест корективни действия, съгласно разпоредбите на Регламент (ЕС) 2017/625 и ЗВД.

Съгласно получените доклади от ОДБХ за извършените проверки в производствени обекти през 2024 г., в които са спазвани изискванията за хуманно отношение към животните, може да се направят следните изводи:

На база процента на констатирани несъответствия за неспазване изискванията за хуманно отношение към животните, отглеждани в производствените обекти за **2024 г.**, се установява, че процентът на **съответствие** в някои сектори за 2024 г. се е **увеличил** значително спрямо предходния отчетен период за 2023 г. - ***прасета, овце и кози.*** В производствените обекти, в които се отглеждат патици, през 2024 г. не са открити

несъответствия, свързани с изискванията за хуманно отношение. ***Причината за това е засиленият контрол от страна на инспекторите от всички ОДБХ.***

Във връзка с откритите несъответствия през 2024 г. са предприети корективни мерки за отстраняването им и за подобряване на стандартите за хуманно отношение към животните. Данните са представени в табл. 1 и табл. 2:

Таблица 1: ***Процент (%) на съответствие по сектори за 2024 г.***

Категория	***Кокошки носачки***	***Прасета***	***Телета***	***ЕПЖ***	***Овце***	***Кози***	***Патици***
Инспектирани производствени обекти	293	335	457	1807	1316	250	152
Производствени обекти без несъответствие	284	328	412	1564	1202	224	152
% на съответствие	**96,92**	**97,91**	**90,15**	**86,55**	**91,33**	**89,6**	**100**

Източник: ОДБХ

Таблица 2: ***Процент (%) на съответствие по сектори за 2023 г.***

Категория	***Кокошки носачки***	***Прасета***	***Телета***	***ЕПЖ***	***Овце***	***Кози***	***Патици***
Инспектирани производствени обекти	231	333	339	2311	1629	322	172
Производствени обекти без несъответствие	226	319	307	2060	1475	286	165
% на съответствие	**97,83**	**95,79**	**90,56**	**89,13**	**90,54**	**88,81**	**95,93**

Източник: ОДБХ

В съответствие с изискванията на действащото европейско и национално законодателство БАБХ е предприела действия за отстраняване на несъответствията в законоустановения срок, без да предприема незабавни действия за налагане на административни и наказателни санкции.

През изминалия отчетен период се наблюдава продължаваща тенденция за подобряване на условията на отглеждане на животните по отношение на осигуряване на храна и вода, подходящи за вида животни, свобода на движение, инспекции, наранявания, автоматично и механично оборудване и компетентността на персонала.

Това ще допринесе за намаляване на несъответствията в различните животновъдни стопанства в бъдеще.

От предоставените данни може да се направи извод, че квалификацията на персонала, полагащ грижи за животните все още не е на оптимално ниво (няма подробно разработено и унифицирано законодателство във връзка с обучението и квалификацията на собствениците и персонал/гледачи на животни на ниво ЕС), затова БАБХ е предприела мерки за допълнително обучение по програми, одобрени от изпълнителния директор на БАБХ.

1.2 Транспорт:

Съгласно чл. 27, ал. 2 на Регламент (ЕО) № 1/2005 НА СЪВЕТА от 22 декември 2004 година относно защитата на животните по време на транспортиране и свързаните с това операции и за изменение на Директиви 64/432/ЕИО и 93/119/ЕО и Регламент (ЕО) № 1255/97, в настоящия доклад са представени основните нарушения, констатирани при извършените проверки за спазване изискванията за хуманно отношение към животните по време на транспорт, както и корективните мерки предприети от българските власти за тяхното отстраняване.

В съответствие с изискванията на Регламент (ЕО) № 1/2005 на Съвета от 22.12.2004 г. относно защитата на животните по време на транспорт, през 2024 г. продължи издаването на разрешителни за превоз на живи животни, с което се гарантира спазване на правилата за хуманно отношение и защита на животните по време на транспорт.

За 2024 г. са издадени 126 (сто двадесет и шест) броя разрешителни (лицензи) за кратки пътувания и 65 (шестдесет и пет) броя за продължителни пътувания.

Броят на издадените разрешителни за кратки пътувания спрямо предходната година е намален. Но се наблюдава увеличаване броя на издадените разрешителни за продължителни пътувания, като преобладават разрешителните за превоз на едри преживни животни.

В дирекция ЗИХОЖ се поддържа актуален регистър на издадените разрешителни за превоз на живи животни съгласно чл. 166 от ЗВД, като в интегрираната информационна система на БАБХ – ВетИС се въвежда актуалната информация за одобрените превозни средства.

Във връзка с прилагане на разпоредбите на чл. 24, ал. 2 на Регламент (ЕО) № 1/2005 – продължава взаимодействието с подаване на сигнали от и до други контактни точки по отношение на констатираните нарушения на изискванията за хуманното отношение към животните по време на транспорт.

През 2024 г. има 16 (шестнадесет) броя нотификации за нарушение на изискванията на Регламент (ЕО) № 1/2005, като една част от тях са изпратени към контактните точки на други държави членки. .

Основният тип на констатираните нарушения са:

- превишено време на пътуване;
- липсата на гаранциите по чл.21, 1 д) на Регламент (ЕО) № 1/2005;
    - оскъдна и/или липса на постеля;
    - неодобрен обект на крайна дестинация;

Спазването на изискванията за хуманно отношение към животните, по време на всички етапи на тяхното транспортиране е от съществено значение както за БАБХ, така и за всички заинтересовани страни.

През 2024 г. се наблюдава намаляване на констатираните несъответствия при изпълнение изискванията на регламента при транспортирането на селскостопански животни. Въз основа на получените данни от извършените проверки на ГКП Капитан Андреево се наблюдава повишаване процента на съответствие с изискванията на Регламент (ЕО) № 1/2005 при транспорт на живи животни за страни от Близкия изток. От друга страна, констатираните нарушения и получени нотификации при транспортиране на домашни любимци (кучета и котки) значително се увеличиха през последните години.

Във връзка с това, БАБХ работи в тясно сътрудничество с други институции и организации, както и с държавите членки. През 2024 година се проведоха регулярни и извънредни срещи със заинтересуваните (компетентните) институции и представители на НПО сектора с цел сътрудничество и съвместни секторни дейности и акции. Продължиха и регулярните срещи на националните контактни точки за хуманно отношение към животните по време на транспорт (чрез видеоконферентни връзки).

През 2024 г. са извършени общо 18832 броя проверки. Процентът на констатираните несъответствия за 2024 г. е 0,3% и показва повишаване при констатираните несъответствия, в сравнение с данните от предходните години.

Общият брой случаи на неспазване на изискванията за хуманно отношение към животните по време на транспорт за 2024 г. са 50. Наложените в тази връзка санкции са 62.

Официалният контрол, извършван във фермите и по време на транспорт на живи животни се подобрява въз основа на периодичното обучение на официалните ветеринарни лекари, както и в резултат от провеждането на съвместни срещи с всички заинтересовани страни за хуманно отношение към животните.

Засилване на контрола за спазване правилата за хуманно отношение към животните по време на транспорт:

1. По време на българското председателство на ЕС през 2018 г, транспорта на живи животни бе една от приоритетните за страната ни теми. В тази връзка бе проведена международна конференция по хуманно отношение към животните по време на транспорт в София, България. По време на конференцията бяха изготвени и препоръки за подобряване изпълнението на настоящето законодателство и насърчаване прилагането на изискванията и стандартите за хуманно отношение сред всички заинтересовани страни.

ЕС прилага най-високите стандарти за хуманно отношение в Света и прилагането на тези правила е и остава ключов приоритет за всички държави членки (ДЧ).

Въпреки това, прилагането на законодателството в тази област е едно от най-големите предизвикателства и страните членки срещат много затруднения при износа на живи животни към страни от Близкия Изток.

Европейската комисия предприе различни инициативи за подпомагане на ДЧ при правилното прилагане на законодателството за хуманно отношение към животните чрез различни инструменти: обучения, конференции, насоки и т.н. Платформата по хуманно отношение и под-групата за хуманно отношение по време на транспорт предоставяха възможност за обсъждане и намиране на решения на редица проблеми, срещани от държавите членки.

Изпълнението на европейските изисквания извън територията на ЕС е един най-големите крайпътни камъни, пред който се изправят ДЧ.

2. За да се гарантира спазването на изискванията в законодателството и благосъстоянието на животните транспортирани от Р България за Р Турция, БАБХ изисква всички транспортни средства, които се използват за целта, да бъдат одобрени и да отговарят на изискванията за превоз на животни с продължителност над 8 часа, независимо че необходимото време за транспорт е под 8 часа. За 2024 г. при осъществеият официален контрол, за констатираните нарушения от превозвачи с произход различни държави членки своевременно са уведомени съответните компетентни органи, съгласно чл. 26 на Регламент (ЕО) № 1/2005.

При неспазване изискванията на Регламент (ЕО) № 1/2005, се налагат необходимите санкции, както за физически, така и за юридически лица, съгласно Закона за ветеринарномедицинската дейност.

3. Последващ мониторинг: Във връзка с констатираните нарушения, експерти от БАБХ извършват периодични проверки с цел гарантиране спазване на изискванията на Регламент (ЕО) № 1/2005, както и ретроспективни оценки на пратки с живи животни, предназначени за Р Турция.

Сравнителен анализ:

1. Процентът на откритите несъответствията при извършените през 2024 г. проверки на транспортните средства, както и на база общия брой проверки, е леко повишен, в сравнение с предходните години;

2. През 2024 г. продължава извършването на проверки на пътя по време на транспорт, съвместно с органите на Министерство на вътрешните работи. Целта на проверките е да се засили цялостно контрола и да се прекрати практиката за транспортирането на живи животни в нелицензирани транспортни средства;

3. При лицензираните превозвачи, констатираните несъответствия стават все по-малко и по-незначителни;

4. В резултат на проведените обучения от ЦУ на БАБХ, както и от обученията по програмата BTSF, експертите, които одобряват транспортни средства са много по-подготвени и обучени.

От извършения сравнителен анализ можем да направим заключение, че има положителна тенденция към подобряване ефективността на осъществявания контрол.

1.3 Хуманно отношение – животни, използвани в опити:

През 2024 г. БАБХ е издала общо 45 (четиридесет и пет разрешителни за използване на животни в опити на основание чл. 155, ал. 7 от ЗВД.

На официалната страница на БАБХ е публикуван *регистър на издадените разрешителни за използване на животни в опити,* който е достъпен на следния електронен адрес: https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/registers/reg_kej

Наблюдава се значително увеличение в броя на издадените разрешителни през 2024 г. спрямо предходните отчетни периоди.

Причините за това са стартиране на голяма част от проектите на Университетите и научните учреждения, които са основни заявители на услугата.

От друга страна, съгласно препоръките на ЕК, **Комисията по етика към животните ще продължи да работи в посока за намаляване на броя на лабораторните животни, използвани за обучение на студенти, в съответствие с европейските изисквания за защита и хуманно отношение към лабораторните животни.**

В тази връзка нарастват и препоръките към Университетите за филмирането на доста от упражненията на студентите, обучаващи се в медицински специалности в съответствие с изискванията на Директива 2010/63/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 22 септември 2010 година относно защитата на животните, използвани за научни цели и препоръките на ЕК.

България, като държава членка на ЕС стриктно изпълнява задълженията си, изпращайки до ЕК подробен годишен доклад, както и обобщен петгодишен доклад, съдържащи информация за одобрените проекти.

Хуманното отношение и благосъстоянието на животните, използвани в опити е въпрос с висок приоритет за БАБХ.

1.4 Безстопанствени животни;

В съответствие с изискванията на ЗЗЖ, дирекция „Здравеопазване, идентификация и хуманно отношение към животните“ е изготвила годишен доклад за 2024 г., Отчет за изпълнение на Националната програма за овладяване на популацията на безстопанствените кучета на територията на Република България за периода януари – декември 2024 г . Същият е изпратен до министъра на земеделието и храните и е внесен за одобрение от Министерски съвет на Република България.

През 2024 г., съгласно разпоредбите, посочени в Наредба № 4 от 1.02.2021 г. от БАБХ е представен в Министерство на земеделието и храните обобщен доклад за извършено преброяване на безстопанствените кучета на територията на Република България за 2024 г.

През 2024 г. експерт от отдел ХОЖ е взел участие в Шеста регионална среща на балканските страни за управление на популацията на кучета (SDB6) към WOAH – Световна организация по здравеопазване на животните, която се проведе през ноември 2024 г., в Черна гора.

На официалната страница на БАБХ се поддържа в актуалност публичен регистър на приютите. Всички утвърдени образци на документи, използвани от отдел ХОЖ са достъпни на следния електронен адрес:
https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/home/bfsa.for.business/document.speciments.animal.health.and.welfare

Утвърдените Стандартни оперативни процедури са публикувани на следния електронен адрес:
https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/activities/animal.health.and.welfare/standard-operating-procedures

Регистрите, водени от дирекция ЗИХОЖ са достъпни на следния електронен адрес: https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/registers

2. Очаквани данни за текущата 2025 г.:

Прогнозирането на бъдещото развитие и на тенденциите в обществената загриженост за хуманното отношение към селскостопанските животни е трудно.

Най-често практиката показва, че неблагоприятните събития, станали предмет на широка публичност, водят до изразяване на обществена загриженост или недоволство, които изчезват сравнително бързо. Кампаниите, организирани от неправителствените организации за защита на животните имат подобен ефект (например: кампании срещу износа на живи говеда или срещу интензивното отглеждане на свине или домашни птици).

Към момента в животновъдната промишленост е налице широка осведоменост на стопаните за правилата и изискванията за хуманно отношение към животните, като въпрос с висок приоритет, в аспекта на променящите се ценности на общността.

И през 2025 година БАБХ ще продължава сътрудничеството си с различните животновъдни отрасли/асоциации, институции и НПО-та по въпроси и теми свързани с благосъстоянието на животните.

Ветеринарномедицинските специалисти в страната имат важен принос за гарантирането на благополучието на животните.

И през 2025 година ще продължават разяснителните информационни кампании към фермерите във връзка с новостите по селскостопанските практики/ инструкции/ръководства с научни обосновки свързани с хуманното отглеждане към животните.

II. КОНТРОЛ НА ХРАНИТЕ

1. ОТЧЕТ И АНАЛИЗ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО ЗА 2024 Г.

Контролни дейности. Безопасност на храните

Съгласно чл. 7, ал. 1 от Закона за управление на агрохранителната верига, БАБХ е Компетентен орган по смисъла на чл. 4 от Регламент (ЕС) 2017/625 на Европейския парламент и на Съвета от 15 март 2017 г. относно официалния контрол и другите официални дейности, извършвани с цел да се гарантира прилагането на законодателството в областта на храните и фуражите, правилата относно здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията и продуктите за растителна защита, за изменение на регламенти (ЕО) № 999/2001, (ЕО) № 396/2005, (ЕО) № 1069/2009, (ЕО) № 1107/2009, (ЕС) № 1151/2012, (ЕС) № 652/2014, (ЕС) 2016/429 и (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета, регламенти (ЕО) № 1/2005 и (ЕО) № 1099/2009 на Съвета и директиви 98/58/ЕО, 1999/74/ЕО, 2007/43/ЕО, 2008/119/ЕО и 2008/120/ЕО на Съвета, и за отмяна на регламенти (ЕО) № 854/2004 и (ЕО) № 882/2004 на Европейския парламент и на Съвета, директиви 89/608/ЕИО, 89/662/ЕИО, 90/425/ЕИО, 91/496/ЕИО, 96/23/ЕО, 96/93/ЕО и 97/78/ЕО на Съвета и Решение 92/438/ЕИО на Съвета (ОВ, L 95/1 от 7 април 2017 г.), осъществяващ официален контрол и други официални дейности.

БАБХ методически ръководи и координира дейността на ОДБХ по осъществяване контрола на безопасността и качеството на суровините, храните, включително тези със защитени географски наименования, биопродукти, както и материалите и предметите предназначени за контакт с храни, добавки в храните, ензими и ароматизанти; хуманното отношение към животните по време на клане.

Чрез поддържането на уеб-базирана система за национални регистри и списъци на обектите под контрол на БАБХ се улеснява достъпът на потребителите, бизнес операторите и институциите до актуална информация за регистрираните обекти на територията на страната. Общият брой на регистрираните обекти и транспортни средства в обхвата на контрол на отдели „Контрол на храните” при ОДБХ за 2024 г. е **217 904 бр**.

През 2020 г. след влизането в сила на Закон за храните (Обн., ДВ, бр. 52 от 9.06.2020 г.) е изпратена докладна записка до министъра на земеделието, храните и горите за

осигуряване на допълнителни финансови средства по бюджета на БАБХ за 2020 г. в частта „Капиталови разходи“ за разработване и внедряване на Национален електронен регистър, съдържащ данни, изисквани от новия Закон за храните. Съгласно разпоредбите в този закон са включени изисквания към БАБХ за създаване и поддържане на регистри, съдържащи информация за регистрираните и одобрени обекти за храни на територията на Република България. Чл. 24, ал. 1 задължава Българската агенция по безопасност на храните да поддържа на интернет страницата си публичен национален регистър на бизнес операторите, обектите за производство, преработка и/или дистрибуция на храни и на хранителните добавки и храните, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване. През 2021 г. към бюджетната прогноза са заложени средства за разработване и внедряване на Национален електронен регистър, за изпълнение на заложените в законодателството разпоредби. През 2022 г. е стартирано изпълнение на проект „Оптимизация и електронизация на регистрите и работните процеси в БАБХ“ по Оперативна програма „Добро управление” 2014-2020, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. С настоящия проект се цели промяна на съществуващия модел на организация и електронизация на регистрите и работните процеси в БАБХ. Проектът адресира консолидирането на различни информационни източници за всяка от петте ключови области на контрол в обхвата на дейността на БАБХ.

Разработването и внедряването на Национални електронни регистри, съдържащи данните изисквани от Закона за храните, осигурява прозрачност в дейността свързана с регистрацията и одобрението на обектите в БАБХ и води до удовлетвореност от страна на потребителите, другите служби и ведомства, както и бизнес операторите, които ще могат да извличат данни за регистрираните обекти на територията на Република България, включително ДФ „Земеделие“, МВР, НАП, Прокуратура и други.

С въвеждането на нов електронен регистър ще изпълним задълженията си като администрация по Закона за електронното управление, съгласно който се уреждат обществените отношения между административните органи, свързани с работата с електронни документи и предоставянето на административни услуги по електронен път, както и обмена на електронни документи между административните органи, като се спазят и изискванията на Закона за защита на личните данни.

През 2024 г. започна внедряването на Интегрираната информационна система „РЕГИСТРИ“ на БАБХ (ИИСР) изпълнена по Проект „Оптимизация и електронизация на регистъра и работните процеси в БАБХ“ по Процедура BG05SFOP001-1.016, отговарящи за регистри и услуги, обслужващи регистрацията на обектите за производство, преработка и/или дистрибуция на храни. Активното използване на системата е възпрепятствано от множество установени пропуски на разработчиците на системата. Дирекция „Контрол на храните“ при ЦУ на БАБХ многократно стопира използването на системата от ОДБХ и продължава да подава информация към фирмата разработчик, свързана с открити пропуски при извършване на преглед на конкретни регистри и услуги във връзка с осигуряване на ефективна работа на уеб-базираното приложение.

Всичко това води до липсата на актуален национален регистър по чл. 24 от ЗХ, който да се поддържа на електронната страница на БАБХ, което възпрепятства лесния достъп на граждани и бизнес оператори до данните за регистрираните и одобрени обектите за производство и дистрибуция на храни, вкл. регистрирани моторни превозни средства за храни, хранителни добавки и храни, предназначени за интензивно мускулно натоварване пуснати на пазара на Република България.

Официалният контрол на храните в България се извършва адекватно, в пълно съответствие с изискванията на европейското и националното законодателство.

Въз основа на анализ на риска се извършва ефективен официален контрол върху безопасността на храните в обекти за производство, преработка и дистрибуция на храни. Извършват се допълнителни тематични проверки (зимен и летен туристически сезон, официални и религиозни празници и др.) и проверки по сигнали.

Таблица I. Осъществен официален контрол през 2021 г.

Извършен официален контрол	**Брой**
1. В Обекти за производство и търговия на едро с храни – планирани проверки	30 573
2. В Обекти за търговия на дребно и заведения за обществено хранене	169 565
3. Извънпланови проверки	19 578
4. Общ брой извършени проверки	219 716
5. Предприети мерки от официалния контрол	
5.1. Издадени АУАН /акт за установяване на административно нарушение	838
5.2. Издадени предписания	6 254
5.3. Възбранени и бракувани храни (кг)	86 818 кг. храни
5.4. Затворени обекти/ обекти с временно преустановена дейност	60

Източник: *БАБХ*

Таблица II. Осъществен официален контрол през 2022 г.

Извършен официален контрол	**Брой**
1. В Обекти за производство и търговия на едро с храни – планирани проверки	21 855
2. В Обекти за търговия на дребно и заведения за обществено хранене	118 736
3. Извънпланови проверки	8 165
4. Общ брой извършени проверки	148 756
5. Предприети мерки от официалния контрол	
5.1. Издадени АУАН /акт за установяване на административно нарушение	797
5.2. Издадени предписания	5 610
5.3. Възбранени и бракувани храни (кг)	654 000 кг. храни
5.4. Затворени обекти/ обекти с временно преустановена дейност	48

Източник: *БАБХ*

Таблица II. Осъществен официален контрол през 2023 г.

Извършен официален контрол	**Брой**
1. В Обекти за производство и търговия на едро с храни – планирани проверки	20 629
2. В Обекти за търговия на дребно и заведения за обществено хранене	96 576
3. Извънпланови проверки	23 872
4. Общ брой извършени проверки	141 077
5. Предприети мерки от официалния контрол	
5.1. Издадени АУАН /акт за установяване на административно нарушение	1 396
5.2. Издадени предписания	6 888
5.3. Възбранени и бракувани храни (кг)	271 000 кг. храни + 9 695 525 бр. яйца във връзка с болестта Инфлуенца по птиците
5.4. Затворени обекти/ обекти с временно преустановена дейност	118

Източник: БАБХ

Таблица III. Осъществен официален контрол през 2024 г.

Извършен официален контрол	**Брой**
1. В Обекти за производство и търговия на едро с храни – планирани проверки	33 628
2. В Обекти за търговия на дребно и заведения за обществено хранене	104 376
3. Извънпланови проверки	25 884
4. Общ брой извършени проверки	163 888
5. Предприети мерки от официалния контрол	
5.1. Издадени АУАН /акт за установяване на административно нарушение	1 942
5.2. Издадени предписания	8 112
5.3. Възбранени и бракувани храни (кг)	381 000 кг. храни +32 000 л. напитки + 202 053 яйца. + 202 053 бр. яйца. Във връзка с болестта Инфлуенца по птиците 105 000 кг. птиче месо и 2 421 283 бр. яйца
5.4. Затворени обекти/ обекти с временно преустановена дейност	204

Източник: БАБХ

Забележка: В цитираните брой проверки не е включен ежедневния контрол в кланиците.

Най-често срещаните констатираните несъответствия могат да бъдат групирани, както следва:

- Структурни несъответствия, касаещи сграден фонд и оборудване в обектите;
- Оперативни несъответствия по отношение осъществяване на дейностите, свързани с обезпечаване безопасността на продукта;
- Несъответствия, свързани със системите за самоконтрол на бизнес - операторите;
- Несъответствия при етикетиране и представяне на информация за потребителя;
- Пропуски в проследимостта на храните;
- Храни, които не отговарят на законови изисквания за безопасност.

Цялостният анализ на дейността на Дирекция "Контрол на храни" показва, че, официалния контрол на храните в Република България се извършва адекватно, в съответствие с изискванията на европейско и национално законодателство и в съответствие с Раздел II, Глава I, чл. 4, параграф 1 от Регламент (ЕО) 2017/625.

Цифровият анализ за средните стойности на ефективността на извършения официален контрол през 2024 г. сочат, че средно всяка 20-та проверка приключва с издаване на Предписание (за сравнение за 2023 г. е била същата стойност), а средно всяка 84-та проверка приключва със съставяне на АУАН (за сравнение за 2023 г. – всяка 101-ва). Анализът на тези цифри показва увеличение на издадените и съставени АУАН при извършения официален контрол за последната година.

Резултатите от официалните инспекции показват, че подходът, основан на оценката на риска за планирането и изпълнението на официалните проверки, е подходящ и ефективен по отношение откриването на несъответствията и гарантиране на безопасността на храните.

Анализът на резултатите от извършвания официален контрол в обектите за производство, преработка и/или дистрибуция на храни показва, че като цяло се спазват изискванията на законодателството в областта на храните. За констатираните несъответствия бизнес операторите са предприемали адекватни коригиращи мерки, с цел производство и търговия на безопасни храни.

През 2024 г. извънредния труд продължава да заема голям обем от работата на инспекторите на територията на страната (осигуряване на дежурни инспектори и инспектори на разположение по време на официални и религиозни празници, съвместни проверки по споразумения с НАП, Агенция „Митници" , ДФЗ и МВР и др., извършвани в извън работно време и др.), което поради недостатъчен брой на инспекторите води до частично неизпълнение на плановия официален контрол в някои сектори.

През последните години се наблюдава тревожна тенденция към намаляване броя на инспекторите, осъществяващи официален контрол върху храни и увеличаване на тяхната ангажираност, поради нарастване броя на обектите, подлежащи на официален контрол.

През 2024 г. в ЦУ на БАБХ са постъпили 21 уведомления за съмнение за хранително отравяне на територията на цялата страна. При проведените съвместни проверки в обектите с представители на РЗИ, извършената проследимост на храните, вземане на проби за анализ от храни и от персонал, е доказано, че източник на заболяването е консумираната храна в два от случаите.

При единият случай причина е консумация на готвени ястия приготвени в кухня майка. В резултат на лабораторно изследване е получен положителен резултат за Коагулазоположителен стафилокок и ентеротоксин изолирани от храната, контактни повърхности и персонал. При другият случай причина е консумация на готвени ястия приготвени в център за социални услуги. В резултат на лабораторно изследване е получен положителен резултат за Коагулазоположителен стафилокок изолиран от храната и персонала. И при двата случая са предприети административно наказателни мерки.

Въпреки трудностите основния приоритет при провеждане на официалния контрол върху храни на ОДБХ по постигане на високо ниво на защита здравето на потребителите, беше изпълнена.

Система за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF)

RASFF е система за уведомяване за пряк или косвен риск за здравето на хората, произтичащ от храни, материали, които влизат в контакт с храни, или фуражи. Създадена е с Регламент (ЕО) № 178/2002 и разширена с Регламент (ЕО) № 183/2005 на Европейския парламент и на Съвета. Функционирането на системата се осъществява в съответствие с Регламент (ЕС) № 2019/1715 на Комисията от 30 септември 2019 г. за определяне на правила за функционирането на системата за управление на информацията относно официалния контрол и нейните компоненти (т. нар. „Регламент за IMSOC“), който подпомага държавите членки в действията им, позволявайки бърз обмен на информация за рисковете, произтичащи от храни или фуражи и за мерките, които са взети или предстои да бъдат взети, за овладяване на тези рискове.

Продължава поддържането на непрекъснатия обмен на информация по системата RASFF. За ефективна работа на системата RASFF в България се подържа добра комуникация между Националното звено за контакт на Република България, ситуирано в специализираната администрация на МЗХ, звеното за контакт в Министерството на здравеопазването и звеното за контакт в БАБХ.

За периода 1 януари – 31 декември 2024 година от звеното за контакт в Мрежата за предупреждение и сътрудничество към дирекция “Контрол на храни” при ЦУ на БАБХ са предприети действия по 155 (сто петдесет и пет) входящи уведомления, в т.ч. 61 уведомления за несъответствие, 5 уведомления за информация за насочване на вниманието, 48 уведомления за информация, които изискват последващи действия, 40 уведомления за предупреждение и 1 уведомление за отхвърляне на граница. Създадени са 11 изходящи уведомления, в т.ч. 7 уведомления за несъответствие и 4 уведомления за информация за насочване на вниманието. Отправено е едно запитване по отношение прилагането на законодателството в областта на безопасността на храните.

Чрез сайта на БАБХ потребителите се информират своевременно за наличието на храни на пазара, които са обект на нотификация и се разпространяват на българския пазар.

Одит на DG SANTE: DG(SANTE) 2024—8030

В периода от 27 май 2024 г. до 11 юни 2024 в България бе проведен одит от Европейската комисия за оценка на съществуващите системи за контрол в кланиците за добив на месо от домашни копитни животни и домашни птици, уреждащи изискванията за хигиена на клането и инспекция на месото № DG(SANTE) 2024—8030.

В рамките на проверката на място в България експертите на DG SANTE посетиха кланици за клане на домашни копитни животни, одобрени за добив на месо от различни видове животни и кланица за клане на птици.

На база установените пропуски, както при организирането на системата за контрол от централно и регионално ниво, така и при извършването на официален контрол в кланиците, в проекто-доклада бяха включени 6 препоръки. В тази връзка дирекция „Контрол на храните“ при ЦУ на БАБХ предприе действия за коригиране на установени пропуски.

С цел унифициране на извършвания официален контрол се разработиха ръководство за извършване на официален контрол в кланиците за добив на месо от домашни копитни животни и на домашни птици и процедура за извършване на одити на системите за безопасност на храните на бизнесоператорите. За 2025 г. се планираха теоритични и практически обучения на ОВЛ в предприятията за добив на месо от домашни копитни животни и птици с цел повишаване квалификацията и компетентността им. Като допълнение към планираните обучения, БАБХ сключи Меморандум за сътрудничество с ветеринарномедицинския факултет към „Тракийски университет“ Стара Загора, с когото

вече са осъществени няколко срещи и първоначални разговори с Ректора на „Тракийски университет“, за да бъдат запознати с очакванията и детайлите в това споразумение. Планира се ежегодно централизирано обучение на всички ветеринарни лекари в БАБХ (в рамките на 1 календарна година), на които предстои да им бъдат вменени отговорности и задължения на ОВЛ. На провежданите национални съвещания с началник отдели КХ и директори ОДБХ ще бъде включено обсъждане на резултатите от проведените вътрешни одити и установените пропуски на ОВЛ при извършване на официален контрол. БАБХ разработи унифициран документ – „Документ за съобщаване на информация на стопанството на произход и месодобивното предприятие за установени несъответствия при извършен предкланичен и следкланичен преглед“ в съответствие с член 39 от регламент за изпълнение (ЕС) 2019/627 на Комисията. Този документ ОВЛ ще попълва задължително. Също така са разработени унифицирани образци на дневници за предкланичен и следкланичен преглед при добив на месо от домашни копитни животни и домашни птици. В дневниците ОВЛ задължително ще отбелязва както неблагополучия, установени при предкланичния преглед, така и патологоанатомични състояния и находки (евентуално наличие на болести), установени при месопрегледа и/или при лабораторните анализи.

Храни със защитени наименования за произход

С вписването през 2023 г. в Европейския регистъра на защитените наименования за произход и защитените географски указания на „Българско кисело мляко/Bulgarsko kiselo mlyako“ (ЗНП) и „Българско бяло саламурено сирене/Bulgarsko byalo salamureno sirene“ (ЗНП), значително се увеличи дела на млекопреработвателните предприятия, желаещи да произвждат продукти със защитено наименование. Значителна част от млекопреработвателните предприятия в страната преминаха през процедура по регистрация за ЗНП „Българско кисело мляко и ЗНП „Българско бяло саламурено сирене", която продължава и през 2025 г. Това спомага увеличаване предлагането на пазара на млечни продукти при които се използват само български суровини.

Мониторинг на млечните продукти предлагани на пазара

За да гарантира правото на потребителите да получават пълна и вярна информация за храните, които закупуват и консумират, и за съответствие с Регламент (ЕС) № 1308/2013 за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти и Наредба за специфичните изисквания към млечните продукти, БАБХ организира и извършва контрол на предлаганите на пазара млечни продукти за нерегламентирано влагане на немлечни мазнини и за съответствие по физикохимични показатели, съгласно технологична документация (ТД) на производителя. Мониторинга се осъществява чрез вземане на проби млечни продукти от търговската мрежа с участието на браншовите организации на млекопреработвателите, сдружение „За достъпна и качествена храна“, Комисия за защита на потребителите и Активни потребители. Пробите се изпитват за съответствие с физикохимичните показатели и за наличие на немлечни мазнини. Определянето на търговския обект се извършва на ротационен принцип от участващите организации, като всеки член на комисията посочва по два вида млечни продукти от различни производители.

При установени несъответствия се уведомяват директорите на областните дирекции по безопасност на храните, на територията, на които се намират предприятията произвели млечните продукти с установени несъответстващи резултати при лабораторно изпитване, за предприемане на мерки по компетентност.

С приоритет служителите на БАБХ работят по подадени сигнали и жалби от граждани и бизнес оператори, по които се извършват проверки, изпращат се отговори до жалбоподателите с информация за осъществения официален конрол и предприетите мерки по всеки конкретен случай.

Българсктата агенция по безопасност на храните, като партньор на Българска хранителна банка още от създаването й, в периода 25.06. – 04.07.2024 г. взе участите в

организираните в Пловдив и в София семинари на тема „Практика на спасяването на излишна храна“.

През изтеклата 2024 г. експерти от дирекция „Контрол на храните“ при ЦУ на БАБХ, както и служители от някои ОДБХ дадоха редица интервюта в местни или национални електронни и печатни медии. Представяха се основните цели и задачи пред агенцията и се разясняваха контролните дейности на БАБХ с цел защита на потребителите.

Експерти от дирекция КХ изготвят становища по въпроси, свързани с нормативни актове(национално и европейско законодателство) и вземат участие в работни групи за изготвянето на проекти на нормативни актове или промяната им, свързани с безопасността на храните, материалите и предметите, предназначени за контакт с храни.

БАБХ активно взаимодейства с държавни органи и неправителствени (браншови) организации по въпроси, свързани с дейността й, както и участва в дискусии и работни срещи.

ОЧАКВАНИ ДАННИ ЗА ТЕКУЩАТА 2025 Г.

Очаква се през 2025 г. анализът за средните стойности от извършения ефективен официален контрол да посочи намаляване на издадените предписания и актове за установяване на административно нарушение, което ще гарантира предлагане на безопасни за здравето на хората храни. Засилване на проверките, като се обръща специално внимание към уязвимите групи от населението – деца и възрастни хора. Подобряване на бизнес климата и увеличаване на броя на бизнес операторите произвеждащи, преработващи и дистрибутиращи храни на територията на Република България.

През 2025 г. се очаква подобрено и разширено сътрудничество с други институции и извършване на съвместни проверки с МВР, ИАРА, ИАГ, ДФ „Земеделие“ и други ведомства, за подобряване на официалния контрол осъществяван в едни и същи обекти по различни направления и за по-добра ефективност на провеждания контрол. Запазва се пробонабирането на млечни продукти в присъствието на КЗП и други неправителствени организации за повишаването на извършвания контрол върху храни от страна на БАБХ.

С цел да се изтъкнат специфичните качества на характерен за България продукт, които се дължат на връзката му с географския район през 2025 г. е приет Регламент за изпълнение (ЕС) 2025/1084 на Комисията за вписване на наименование в регистъра на Съюза на географските означения („Странджански билков чай / Strandzhanski bilkov chay“ (ЗНП)), с което се увеличават храните със защитени наименования, които България вписва в Европейския регистър на защитените наименования.

Официалният контрол по отношение спазване на спецификациите при производството на ЗНП „Българско кисело мляко и на ЗНП „Българско бяло саламурено сирене" ще се осъществява чрез изпълнението на "Национална програма за контрол на качествените характеристики на храни", чиято цел е провеждане на ефективен и системен официален контрол, с оглед мониторинг на качествените характеристики на храни, за които има заложени изисквания в нормативни актове и стандарти.

Българската агенция по безопасност на храните е партньор на Българска хранителна банка още от създаването й. Съвместните действия по генериране и адаптиране на регулаторната рамка, свързана с борбата за намаляване загубите и разхищението на храни, участието в съвместни инициативи и образователни кампании по темата, както и ангажимента на БАБХ за изпълнение или подкрепа на някои от мерките, разписани в „Национална програма за предотвратяване и намаляване на загубата на храни 2021 - 2026 г.“ са основание за съдействие и участие в събития за промотиране на политики срещу загубите и разхищението на храни. Съвместните действия ще продължат и през 2025 г.

През 2025 г. са планирани 2 одита на официалния контрол, извършвани от експерти на DG SANTE, обхващащи отчасти и дейността на Дирекция „Контрол на храните“.

Това са:

- „Храни от животински произход – Химични замърсители“,02.06.2025 г.– 13.06.2025;
- „Мониторинг на Антимикробна резистентност“, 13.10.2025 г. – 20.10.2025 г.

За подготовката във връзка с предстоящите одити ще се извърши оценка, а при необходимост и актуализация на прилаганите към момента Стандартни оперативни процедури за съответнатата тематика. Планирано е и събиране и оценка на документираните процедури при установени несъответствия и предприетите в тази връзка действия

Предвидено е и едно базирано на документи общоевропейско проучване по отношение прилагане на политиките по „Култура по безопасност на храните“ от страна на производителите и търговците на храни в Държавите членки на ЕС и оценката на официалния контрол по тази тематика. За целта е изпратен онлайн въпросник, който следва да бъде изпратен на представители на DG SANTE.

БАБХ като контролен орган ще продължи мониторинга на предлаганите на пазара млечни продукти с цел предлагане на качествени млечни продукти и информираност на потребителите.

III. КОНТРОЛ НА ФУРАЖИТЕ И СТРАНИЧНИТЕ ЖИВОТИНСКИ ПРОДУКТИ

I. Отчет и анализ на дейността по контрола на страничните животински продукти и производните продукти за 2024 г.

1. Цялостна ефективност на контрола на страничните животински продукти

Животновъдството заема важно място в селското стопанство на Република България. Правилното боравене със страничните животински продукти (СЖП) и производните им продукти съгласно изискванията на европейското и националното законодателство гарантира опазване на здравето на хората и животните и опазването на околната среда. В резултат на дейностите в животновъдството се отделят СЖП, които в последствие се насочват за унищожаване или се преработват/обработват за целите на използването им за хранителни цели (производство на фуражи), като органични торове за растениевъдството или технически цели.

Постигнатите задоволителни резултати по отношение на опазване на здравето на животните и хората и опазването на околната среда зависят от правилното боравене със СЖП и производните им продукти.

Като специализирано направление в структурата на Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ), дирекция „Контрол на фуражите и страничните животински продукти” (КФСЖП) методически ръководи, координира и контролира извършването от областните дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) на контрола в областта на страничните животински продукти.

През 2024 г. са изпълнявани стратегическите цели, заложени в Многогодишния национален контролен план на Република България за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията (януари 2024 г. - декември 2026 г.) (ЕМНКП).

2. Основни приоритети и цели

С цел постигане висока степен на защита на здравето на хората и животните, опазване на околната среда и защита на потребителите от заблуди през годината е извършван регулярен, основан на оценка на риска контрол на всеки един от етапите на производство,

преработка, съхранение, транспортиране, употреба, пускане на пазара и разпространение. Контролът на СЖП и производните продукти през 2024 г. следва следните приоритети:

- Постигане висока степен на защита на здравето на хората, здравето на животните и околната среда посредством провеждане на ефективен контрол на всички етапи от производство, преработка, съхранение, внос, транспортиране, разпространение чрез прилагането и изпълнението на европейското право и националното законодателство относно СЖП и производни продукти;
- Осигуряване на ефективно изпълнение на европейското и националното законодателство по агрохранителната верига и в частност на Регламент (ЕО) № 2017/625 и приложимото специално законодателство;
- Осигуряване на ефективна система на официален контрол и наблюдение върху изпълнението на правилата за безопасност.

3. Регистрация и одобрение на обектите и операторите, боравещи със СЖП и производни продукти

Съгласно изискванията на Закона за ветеринарномедицинската дейност и във връзка с Регламент (ЕО) № 1069/2009 за страничните животински продукти, дейностите със СЖП и производни продукти се извършват от оператори и в обекти и предприятия, които са регистрирани за тези дейности от Българската агенция по безопасност на храните.

Към 31 декември 2024 г. на територията на държавата общият брой на регистрирани обекти/оператори е **709 (седемстотин и девет)**, които са разпределени по дейности, както следва:

Таблица № 1. Брой активни оператори, обекти и предприятия, боравещи със СЖП и производни продукти към 31.12.2024 г.

Секция	Активни оператори, обекти и предприятия, боравещи със СЖП и производни продукти	2023 г.	2024 г.	Разлика, %
I	Обекти или предприятия, боравещи със СЖП с цел междинни дейности след тяхното събиране и предприятия, съхраняващи СЖП	**227**	**269**	**+18,50%**
II	Обекти или предприятия за съхранение на производни продукти, получени от СЖП	**81**	**100**	**+23,46%**
III	Инсинератори, обекти за съвместно изгаряне и горивни инсталации	**23**	**29**	**+26,09%**
IV	Преработвателни предприятия	**13**	**16**	**+23,08%**
V	Олео-химични предприятия	**3**	**4**	**+33,33%**
VI	Предприятия за преобразуване на СЖП в биогаз	**22**	**21**	**-4,55%**

VII	Предприятия за преобразуване на СЖП в компост	**4**	**8**	**+100,00%**
VIII	Предприятия за производство на храна за домашни любимци	**49**	**69**	**+40,82%**
IX	Обекти и предприятия, боравещи със СЖП или производни продукти за цели извън хранителната верига	**61**	**83**	**+36,07%**
X	Регистрирани оператори на СЖП и производни продукти за специфични цели	**14**	**28**	**+100,00%**
XI	Събирателни центрове	**0**	**0**	**0,00%**
XII	Предприятия и обекти, произвеждащи органични торове или подобрители за почвата	**14**	**18**	**+28,57%**
XIII	Други регистрирани оператори	**49**	**64**	**+30,61%**
	Общо:	**560**	**709**	**+26,61%**

Източник: *БАБХ*

Българската агенция по безопасност на храните подържа Национален регистър на операторите, обектите и предприятията, боравещи със СЖП и производни продукти, регистрирани по ЗВД във връзка с чл. 23 и чл. 24 от Регламент (ЕО) № 1069/2009 и Национален регистър на транспортните средства за превоз на СЖП и производни продукти, регистрирани по чл. 246 от ЗВД. Регистрите са достъпни на електронната страница на агенцията:

https://public-iisr.bfsa.bg/BABHRegsExt/pagesPublic/furaji.xhtml?faces-redirect=true&locale=bg&lang=1

Операторите и обектите се регистрират за съответните дейности със СЖП и производни продукти в областната дирекция по местонахождение на обекта или на седалище на оператора. В сравнение с броя на регистрираните оператори и обекти, боравещи със СЖП и производни продукти към 31.12.2023 г. се наблюдава увеличение с 26,61 % през 2024 г.

4. Официален контрол на страничните животински продукти и производните продукти

4.1. Официален контрол на оператори, обекти и предприятия, боравещи със СЖП и производни продукти.

За 2024 г. може да се направи заключение, че областните дирекции по безопасност на храните имат добре организирани системи за официален контрол и ефективно извършват официален контрол на операторите, обектите и предприятията, които извършват дейности със странични животински продукти и производни продукти. Осъществяният официален контрол допринася за гарантирането на качеството и безопасността на продуктите и опазването на здравето на хората и животните, както и ограничаването на разпространението на особено опасни заболявания.

Извършеният през 2024 г. планов официален контрол се базира на извършена индивидуална оценка на риска на всеки оператор, обект и предприятие като се взема предвид извършваната дейност, категорията и предназначението на СЖП и производните продукти, установените несъответствия на оператора и на останалите оператори, извършващи дадена дейност.

Извършеният официален контрол през 2024 г. е представен в таблица 2. В сравнение с 2023 г., през 2024 г. броят на извършените проверки се е понижил с 40,5% или 606 бр. проверки, което се дължи основно на по-малкия брой извънпланови проверки във връзка със сигнали, жалби, регистрация/одобрение, търговия, транспорт на СЖП и износ (46% или с 546 бр. проверки). Броят на извършените одити се е понижил с 21 бр. или с над 50%, което се дължи на това, че одитите се планират и извършват с минимална честота от веднъж на 3 години.

Таблица № 2. Брой извършени проверки на оператори, обекти и предприятия, боравещи със СЖП и производни продукти през 2024 г.

Вид на извършения контрол	Брой извършени проверки
Планов контрол	231
Одити	19
Извънпланов контрол	639
Общо:	**889**

Източник: *БАБХ*

Честотата на официалният планов контрол на база индивидуална оценка на риска варира между веднъж до четири пъти годишно. През 2024 г. на общо регистрирани 530 бр. оператори, обекти и предприятия, боравещи със СЖП и производни продукти по чл. 24 от Регламент (ЕО) № 1069/2009 са извършени общо 617 бр. проверки, а на регистрираните 179 бр. обекти, предприятия и оператори по чл. 23 от Регламент (ЕО) № 1069/2009 – 272 бр. проверки.

Таблица № 3. Извършен официален контрол по обекти, предприятия и оператори през 2024 г.

Обекти, предприятия и оператори	Брой на обектите, предприятията и операторите	Брой извършени проверки
Обекти, предприятия и оператори, регистрирани по Закона за ветеринарномедицинската дейност във връзка с одобрение по чл. 24 от Регламент (ЕО) № 1069/2009	530	617
Обекти, предприятия и оператори, регистрирани по Закона за ветеринарномедицинската дейност във връзка с регистрация по чл. 23 от Регламент (ЕО) № 1069/2009	179	272
Общо:	**709**	**889**

Източник: *БАБХ*

През 2024 г. са извършени общо 1671 бр. проверки по хоризонтални правила относно етикетиране и проследимост на СЖП и производни продукти. През 2024 г. броят на проверките се е увеличил с 2,6% спрямо преходната година.

Установени са общо 24 несъответствия по отношение на проследимост и безопасност на СЖП и производните продукти, за които са дадени 11 предписания и 3 акта за установено административно нарушение (АУАН) (таблици № 4 и 5.) По отношение на етикетирането не са установени несъответствия със законодателството.

Таблица № 4. Установени несъответствия и предприети мерки по видове за 2024 г.

Установени несъответствия и предприети мерки	Брой установени несъответствия	Предписания	АУАН
Несъответствие на продуктите: етикетиране и проследимост на СЖП и производни продукти	5	3	2
Несъответствие на продуктите: безопасност на СЖП и производни продукти	19	8	1
Общо:	**24**	**11**	**3**

Източник: *БАБХ*

В резултат на извършения официален контрол през 2024 г. на оператори, обекти и предприятия, боравещи със СЖП и производни продукти са установени общо 14 бр. несъответствия при 8 бр. оператори. За установените несъответствия са дадени предписания (11 бр.) с конкретни срокове за отстраняването им и са издадени 3 бр. АУАН. Несъответствията са във връзка с проследимост, обща хигиена, записи и процедури.

При анализ на данните се отчита понижаване на установените несъответствия с 7 бр., намаляване на броя операторите, при които са установени несъответствията и на дадените предписания и увеличаване на издадените АУАН. Установените несъответствия се вземат предвид при индивидуалната оценка на риска при планирането на официалния контрол пред следващата година.

Таблица № 5. Установени несъответствия и предприети мерки по обекти, предприятия и оператори за 2024 г.

Обекти, предприятия и оператори	Установени несъответствия	Общ брой проверени обекти, предприятия и оператори	Брой на обектите, предприятията и операторите, при които са установени несъответствия	Предпи-сания	АУАН
Обекти, предприятия и оператори, регистрирани по чл. 24 от Регламент (ЕО) № 1069/2009	13	530	8	10	3
Обекти, предприятия и оператори, регистрирани по чл. 23 от Регламент (ЕО) № 1069/2009	1	179	1	1	0
Общо:	**14**	**709**	**9**	**11**	**3**

Източник: *БАБХ*

4.2. Официален контрол на СЖП в животновъдни обекти

Извършеният официален контрол на СЖП в животновъдни обекти през 2024 г. се извършва на база на оценка на риска като се състои от планов и извънпланов контрол (регистрация, сигнали/жалби, последващи проверки). През 2024 г. извършения официален контрол се оценява като задоволителен с общо 6747 бр. проверки за СЖП в животновъдни обекти, от които 3195 бр. планови и 3552 бр. извънпланови проверки (таблица № 6). При анализ на данните се наблюдава увеличаване на общия брой проверки с 2,6% през 2024 г. (6747 бр.) спрямо 2023 г. (6576 бр.).

Таблица № 6. Брой извършени проверки в животновъдни обекти за СЖП през 2023 г.

Вид на извършения контрол	Брой извършени проверки
Планов контрол	3195
Извънпланов контрол	3552
Общо:	**6747**

Източник: *БАБХ*

В резултат от проверките са установени общо 283 бр. несъответствия, за които са дадени 140 бр. предписания, 34 бр. АУАН, 4 бр. акта за възбрана и 9 бр. разпореждания. (таблици № 7).

Таблица № 7. Предприети корективни действия при установени несъответствия в животновъдни обекти за 2024 г.

Предписания	АУАН	Акт за възбрана	Разпореждане
140	34	4	9

Източник: *БАБХ*

При анализ на данните се установява намаляване на броя на установените несъответствия с 22 % или с над 80 бр. и намаляване на броя на обектите, в които са установени с 28 % спрямо данните от 2023 г. Дадените предписания и издадените АУАН също са по-малко спрямо тези от 2023 г. с 45% или 116 бр. предписания, 14 бр. АУАН и 6 бр. актовете за възбрана, за разлика от разпорежданията, които са се увеличили (9 бр.).

Таблица № 8. Установени несъответствия в животновъдни обекти за 2024 г.

Установени несъответствия със законодателството по отношение на:	Брой животновъдни обекти, при които са установени несъответствия	Процент обекти, при които са установени несъответствия към всички проверени обекти
Временно съхранение на СЖП	196	2,90%
Проследимост на умрели животни в стопанството	87	1,29%
Общо:	**283**	**4,19%**

Източник: *БАБХ*

Най-често установяваните причини за допускане на несъответствия с изискванията на законодателството по отношение на СЖП и производните продукти на всеки етап от производствената верига са несъзнавана отговорност от страна на операторите, недостатъчните им познания за изискванията на европейското и национално секторно законодателство и недостатъчно финансови ресурси от страна на операторите.

5. Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF)

За периода от 01.01.2024 г. до 31.12.2024 г. не са получавани уведомления и нотификации, отнасящи се до странични животински продукти и производни продукти.

II. Очаквани данни за текущата 2025 г.

През 2025 г. контролът на СЖП и производни продукти ще следва определените основни оперативни цели и приоритети, които са свързани със стратегическите цели, определени в МНКП на Република България за 2024 - 2026 г.:

- Постигане висока степен на защита на здравето на хората, здравето на животните и околната среда посредством провеждане на ефективен контрол на всички етапи от производство, преработка, съхранение, внос, транспортиране, разпространение чрез прилагането и изпълнението на европейското право и националното законодателство относно СЖП и производни продукти;

➢ Осигуряване на ефективно изпълнение на европейското и националното законодателство по агрохранителната верига и в частност на Регламент (ЕО) № 2017/625 и приложимото специално законодателство;

➢ Осигуряване на ефективна система на официален контрол и наблюдение върху изпълнението на правилата за безопасност.

И през 2025 г. се очаква да се утвърдят постигнатите положителни резултати в сектор „Странични животински продукти".

1. Цялостна ефективност на контрола на фуражите

Животновъдството заема важно място в селското стопанство на Република България. Постигнатите задоволителни резултати, по отношение на здравето на хората и здравето на животните, опазването на околната среда и икономическото състояние на животновъдите, зависят до голяма степен от изхранването на животните с безопасни и качествени фуражи.

Като специализирано направление в структурата на Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ), дирекция „Контрол на фуражите и страничните животински продукти" (КФСЖП) методически ръководи, координира и контролира извършването от областните дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) на контрола в областта на фуражите.

През 2024 г. са изпълнявани стратегическите цели, заложени в Многогодишния национален план за контрол на Република България за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията (януари 2024 г. - декември 2026 г.) (МНПК) за постигане на стратегическата цел „Ефективно функциониране на системата за контрол върху фуражите".

2. Основни приоритети и цели

С цел постигане висока степен на защита на здравето на хората и животните, опазване на околната среда и защита на потребителите от заблуди през годината е извършван регулярен, основан на оценка на риска контрол на всеки един от етапите на производство, преработка, съхранение, транспортиране, разпространение, включително изхранване на фуражите. Контролът на фуражите през 2024 г. следва следните приоритети:

➢ Постигане висока степен на защита на здравето на хората, здравето на животните и околната среда посредством провеждане на ефективен контрол на всички етапи от производство, преработка, съхранение, внос, транспортиране, разпространение, включително хранене на животните чрез прилагането и изпълнението на европейското право и национално законодателство по фуражите;

➢ Предпазване на потребителите от измами, заблуди и незаконни практики с фуражи;

➢ Извършване на редовен и ориентиран към риска контрол на процесите при операторите от фуражния сектор – на всеки етап от производство, преработка, съхранение и разпространение на фуражи, включително хранене на животни;

➢ Извършване на контрол на фуражи, относно съдържание на нежелани и забранени субстанции, както и контрол за съответствието им с предоставената на клиентите информация;

➢ Ефективен контрол върху генетично модифицирани фуражи, контрол на пускането на пазара, проследяването и етикетирането на фуражи, които съдържат или са произведени от ГМО. Целта на осъществяване на този контрол е да се гарантира информиран избор на потребителите;

➢ Контрол на производството, пускането на пазара, транспортирането и употребата на медикаментозни фуражи, с цел да се ограничи до възможния минимум рискът от предлагане на пазара на суровини и/или храни от животински произход за консумация от хора, които съдържат над максимално допустимите концентрации фармакологично активни лекарствени субстанции, фиксирани в приложимото законодателство;

➢ Контрол за спазване на фуражната забрана свързана с трансмисивни спонгиформни енцефалопатии, с оглед да не се допусне риск за здравето на хора и животни;

➢ Контрол на вътревидовата фуражна забрана във връзка с храненето на сухоземни животни от даден вид с преработен животински протеини, получени от животни от същия вид.

3. Регистрация и одобрение на обектите във фуражния сектор

В съответствие с изискванията на Закона за фуражите и във връзка с Регламент (ЕО) № 183/2005 за хигиена на фуражите, извършваните дейности в сектор „Фуражи" се осъществяват в обекти и от оператори, които са одобрени или регистрирани от Българската агенция по безопасност на храните.

Към 31 декември 2024 г. на територията на държавата общият брой на регистрираните и одобрени обекти/оператори е **20 771 (двадесет хиляди седемстотин седемдесет и един)**, които са разпределени по дейности, както следва:

Таблица № 1: Брой регистрирани и одобрени обекти/оператори във фуражния сектор в съответствие с изискванията на чл. 9 и чл. 10 от Регламент (ЕО) № 183/2005 (към 31.12.2024 г.)

Заявена дейност	Брой обекти/ оператори	
	Регистрирани	Одобрени
I. Регистрирани обекти по чл. 9 на Регламент (ЕО) № 183/2005, упражняващи дейности съгласно чл. 5, параграф 2 на Регламента	**12268**	
1. Производители на добавки	5	
2. Производители на премикси от добавки	2	
3. Производители на комбинирани фуражи	289	
4. Оператори, извършващи дейности разфасоване, пакетиране, препакетиране и търговия с комбинирани фуражи и фуражни суровини	57	
5. Опаковане, етикетиране, съхранение и търговия на фуражи	17	
6. Смилане, опаковане, етикетиране, съхранение и търговия на фуражи	5	
7. Производители на фуражни суровини	364	
8. Търговци на фуражи	10270*	
9. Оператори, транспортиращи фуражи	1135	
10. Оператори, отдаващи складове под наем	124	
II. Регистрирани оператори на ниво първично производство на земеделски култури, предназначени за фуражи, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) 183/2005[1]	**8355**	

[1] Информацията се предоставя от дирекция „Идентификация на земеделските парцели", Министерство на земеделието и храните. На основание чл. 3и съгласно чл. 8, ал. 4 от Наредба № 3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани, лицата, които упражняват дейност по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) № 183/2005 (на ниво първично производство на фуражи), заявяват дейността си чрез попълване на заявлението за

1. Регистрирани обекти на земеделски стопани, произвеждащи първични фуражи по местонахождение на имота	6315	
2. Регистрирани обекти на земеделски стопани, произвеждащи силажи, като използват силажни добавки, като фуражите са предназначени само за нуждите на собствената им ферма	370	
3. Регистрирани обекти на земеделски стопани, смесващи фуражи изключително за собствената си ферма, без да използват добавки и премикси, като използват допълващи фуражи	1567	
4. Регистрирани обекти на земеделски стопани, смесващи фуражи и произвеждащи силажи, предназначени само за нуждите на собствената им ферма	103	
III. Одобрени обекти по чл. 10, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 2 на Регламент (ЕО) №183/2005		**139****
1. Производители на фуражни добавки		7
2. Производители на премикси, изготвени на основата на фуражни добавки		5
3. Производители на комбинирани фуражи		45
4. Търговци на фуражни добавки и премикси		76
5. Оператори, извършващи дейност детоксикация на фуражи		1
8. Оператори, извършващи дейност обработка на сурово растително масло с изключение на обекти, които са регистрирани по Закона за храните и/или производство на мастни киселини чрез преработката на растителни масла и животински мазнини, производство на биодизел и смесване на мазнини и/или извършващи дейност смесване на мазнини и/или производство на продукти, получавани при производството на биодизел		5
IV. Одобрени обекти по чл. 55 от Закона за фуражите		**9**
1. Производители на медикаментозни фуражи		9
Общо брой регистрирани и одобрени обекти/ оператори, в които се упражняват дейности по чл. 9 и чл. 10 на Регламент (ЕО) №183/2005	**20 771**	

* Съгласно ЗИД на Закона за фуражите обн. в ДВ бр. 21 от 12.03.2024 г. в обхвата на Закона за фуражите попадат и търговците на храни за домашни любимци на дребно.

** В т.ч. 9 (девет) броя одобрени обекти за производство и/или търговия с медикаментозни фуражи и/или междинни продукти по чл. 55в, ал. 1 от Закона за фуражите.

Източник: *БАБХ и МЗХ*[2]

Българската агенция по безопасност на храните подържа национални Регистри на одобрените и на регистрираните обекти/ оператори във фуражния сектор за дейностите определени в чл. 9 и чл. 10 от Регламент (ЕО) № 183/2005. Съгласно разпоредбите на Закона за фуражите и Устройствения правилник на БАБХ дирекция „Контрол на фуражите и страничните животински продукти" поддържа и актуализира 7 национални регистри на регистрираните и на одобрените обекти/ оператори във фуражния сектор за дейностите, определени в чл. 9 и чл. 10 на Регламент (ЕО) № 183/2005. Същите са публични и са достъпни за потребителите на интернет страницата на БАБХ:

регистрация на земеделски стопанин по Приложение № 3 от наредбата – „Декларация за извършване на дейности с първични фуражи". Списъкът на регистрираните земеделски стопани на ниво първично производство на фуражи по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) №183/2005 се публикува на електронната страница на Българска агенция по безопасност на храните.

https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/registers/unified.lists.of.feed.operators.and.unified.lists.of.operators

В изпълнение на изискванията на чл. 19 на Регламент (ЕО) № 183/2005, регистърът на одобрените обекти/оператори от фуражния сектор е достъпен на сайта на Главна дирекция „Здравеопазване и безопасност на храните" към Европейската комисия:

https://food.ec.europa.eu/safety/animal-feed/feed-hygiene/approved-establishments_en

Съгласно подписани двустранни споразумения между Китайската народна република (КНР) и Република България, дирекция „Контрол на фуражите и страничните животински продукти", през 2024 г. поддържа и 6 списъка:

- Списък на одобрените представители за износ на царевица за Китайската Народна Република;
- Списък на одобрените представители за износ на люцерна за Китайската Народна Република;
- Списък на производителите на комбинирани фуражи на растителна основа одобрени за износ за Китайска Народна Република;
- Списък на производителите на фуражни добавки одобрени за износ за Китайската Народна Република;
- Списък на производителите на слънчогледов шрот одобрени за износ за Китайската Народна Република;
- Списък на производителите на сух зърнен спиртоварен остатък с извлеци (DDGS) одобрени за износ за Китайската Народна Република.

Операторите в сектор „Фуражи" се регистрират и/или одобряват за всички обекти под техен контрол, за всяка извършвана от тях дейност. Регистрацията и одобрението на обектите в сектор „Фуражи" е динамичен процес.

Към 31 декември 2024 г. са регистрирани нови 1131 (хиляда сто тридесет и един) обекта, в които се извършва дейност в съответствие със законодателството по фуражите. В сравнение с 31 декември 2023 г. (464 (четиристотин шестдесет и четири)) общият брой регистрирани оператори се е увеличил с 667 (шест стотин шестдесет и седем) броя или с 143,8%.

Към 31 декември 2024 г. броят на заличените регистрации, по искане на оператора (391 броя), на основание чл. 16, ал. 10, т. 1 и т. 2 или чл. 17г, ал. 2, т. 1 и т. 2 от Закона за фуражите в сравнение с 2023 г. (273 броя) се е увеличил с 146 броя или с 53,5 %.

Най-честата причина за заличаването на регистрацията на това основание е временно преустановяване на дейността на оператора за срок по-дълъг от една година.

Към 31 декември 2024 г. са одобрени нови 2 (два) обекта, в които се извършва дейност в съответствие със законодателството по фуражите. В сравнение с 31 декември 2023 г. (3 удостоверения за одобрение) се наблюдава намаление с 1 (един) брой или с 33,3 %.

При заличените одобрения в сравнение с 31.12.2024 г. (4 броя) към 31.12.2023 г. (4 броя) не се наблюдава промяна. Одобрението е заличено по искане на оператора – съгласно чл. 19, ал. 18, т. 1 от Закона за фуражите.

Към 31 декември 2024 г., както и към 31 декември 2023 г. общият брой обекти, в които се извършва дейност „производство на медикаментозни фуражи", попадащи в обхвата на чл. 10 от Регламент (ЕО) № 183/2005 се е намалил с 1 бр. Към 31 декември 2024 г. – общо 9 бр., докато към 31 декември 2023 г. – 10 бр., което представлява понижение с 10 %

Таблица № 2: Брой регистрирани и одобрени обекти във фуражния сектор през 2023 г. и 2024 г. (сравнение)

№ по ред	Вид на оператора	Брой обекти към 31.12.2023 г.	Брой обекти към 31.12.2024 г.	Изменение в %
1.	**Регистрирани оператори съгласно чл. 15, ал. 1 от Закона за фуражите**	**4357**	**12268**	181,6
1.1.	Производители на комбинирани фуражи	276	289	4,7
1.2.	Оператори, извършващи дейности разфасоване, пакетиране, препакетиране, етикетиране и търговия с комбинирани фуражи и фуражни суровини	54	57	5,6
1.3.	Опаковане, етикетиране, съхранение и търговия на фуражи	17	17	0,0
1.4.	Смилане, опаковане, етикетиране, съхранение и търговия на фуражи	5	5	0,0
1.5.	Производители на добавки	5	5	0,0
1.6.	Производители на премикси от добавки	2	2	0,0
1.7.	Производители на фуражни суровини	345	364	5,5
1.8.	Търговци на фуражи	2530	10270	305,9
1.9.	Оператори, транспортиращи фуражи	1017	1135	11,6
1.10.	Оператори, отдаващи складове под наем	106	124	17,0
2.	**Одобрени оператори съгласно чл. 15, ал. 3 и ал. 4 от Закона за фуражите**	**143***	**139**	-2,8
2.1.	Производители на комбинирани фуражи	46	45	-2,2
2.2.	Производители на фуражни добавки	7	7	0,0
2.3.	Производители на премикси от добавки	5	5	0,0
2.4.	Търговци на фуражни добавки и премикси	78	76	-2,6
2.5.	Оператори, извършващи: - обработка на сурово растително масло с изключение на обекти, които са регистрирани по Закона за храните и/или - производство на мастни киселини чрез преработката на растителни масла и животински мазнини, производство на биодизел и смесване на мазнини и/или - дейност смесване на мазнини и/или - произвеждащ биодизел	6	5	-16,7
2.6.	Оператори, извършващи дейност детоксикация на фуражи	1	1	0,0
3.	**Одобрени производители на медикаментозни фуражи съгласно чл. 55в, ал. 1 от Закона за фуражите**	**10**	**9**	-10,0
4.	**Регистрирани земеделски стопани, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) № 183/2005**	**6979**	**8355**	19,7
4.1.	Регистрирани земеделски стопани, произвеждащи първични фуражи	5049	6315	25,1
4.2.	Регистрирани земеделски стопани, произвеждащи силажи, които използват силажни добавки, като фуражите са предназначени само за нуждите на собствената им ферма	341	370	8,5

4.3.	Регистрирани земеделски стопани, смесващи фуражи изключително за собствената си ферма, без да използват добавки и премикси, като използват допълващи фуражи	1429	1567	9,7
4.4.	Регистрирани земеделски стопани, смесващи фуражи и произвеждащи силажи, предназначени само за нуждите на собствената им ферма	160	103	-35,6
	Общ брой	**11489**	**20771**	80,8

Източник: *БАБХ и МЗХ*

4. Официален контрол на фуражите

През 2024 г. са изпълнявани оперативните цели, заложени в Рамковия план за контрол на фуражите за 2024 г. Целта на извършвания контрол е да се постигне висока степен на защита на здравето на хората и на животните, опазване на околната среда, както и защита на потребителите от измами и заблуди. Извършван е регулярен, ориентиран към риска, контрол на процесите при производството на различните видове фуражи и на самите продукти на всеки един от етапите на производство, преработка, съхранение, транспортиране, разпространение, включително изхранване на фуражите. Контролът обхваща, както обекти от фуражния сектор, така и животновъдни обекти, в т.ч. и обекти, които произвеждат или само изхранват фуражи на животни, които се отглеждат за производство на храни и продукцията им е предназначена за консумация от хора.

През 2024 г. контролът на фуражите следва определените основни специфични оперативни цели, които са свързани със стратегическите цели, определени в МНПК на Република България за 2024 – 2026 г., а именно:

- да се гарантира, че фуражите отговарят на изискванията за безопасност;

- да се гарантира, че фуражите отговарят на изискванията на Регламент (ЕО) № 767/2009, по отношение на информацията предоставяна върху етикета или документа придружаващ партидата, в т.ч. и предоставяната информация, при извършване на търговия, чрез средствата за комуникация от разстояние.

В съответствие с чл. 17 от Регламент (ЕО) № 178/2002 и съображение (6) от Регламент (ЕО) № 183/2005, операторите от фуражния сектор са отговорни за безопасността на фуражите под техен контрол, за опазване на здравето на животните и за предотвратяване на рисковете за околната среда.

Официалният контрол на фуражите е планов и текущ.

Плановият контрол се основава на критерии за оценка на риска, еднакви за цялата държава. През 2024 г. е изпълняван „Рамков план за контрол на фуражите за 2024 г.” и са прилагани указания за работа по неговото изпълнение. Той обхваща контрола на фуражите на всички нива, включително и храненето на животните във фермите.

Текущият контрол включва последващи проверки, проверки при съмнение и/или проучване (сигнали, жалби, уведомления чрез Мрежата за международно сътрудничество (RASFF/AAC) и др.), проверки във връзка с подадени заявления за износ на фуражи за трети държави, проверки по TRACES NT и други.

4.1. Резултати от контролната дейност през 2024 г.

Рамковият план за контрол на фуражите обхваща три контролни системи: „Фуражи и хранене на животните“, „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии и странични

животински продукти“ и „Ветеринарни лекарствени продукти и остатъци от ветеринарни лекарствени продукти”. Извършените през годината проверки и взетите проби от фуражи за анализ са равномерно разпределени в периода и обхващат всички групи оператори.

4.1.1. Контрол на фуражите по контролна система „Фуражи и хранене на животните”

Цялостният напредък при постигането на стратегическите и специфичните цели по контролна система „Фуражи и хранене на животните” се оценява като положителен. Заложените в Рамковия план за контрол 2024 г. брой проверки, към 31.12.2024 г., са изпълнени на 80,2 % (при план 100,0 %). В сравнение с 2023 г. (3 420 планови проверки) през 2024 г. (3 122) броят на извършените планови проверки се е понижил с 298 бр. или с 8,7 %. Изпълнението от 80 % на Рамковия план за контрол на фуражите за 2024 г. се дължи на заличаването/временно преустановяване на регистрация/одобрение на обекти/оператори в сектора, които са били планирани за контрол в периода, както и на недостатъчната обезпеченост с човешки ресурс в някои ОДБХ в рамките на календарната година. Съгласно ЗИД на Закона за фуражите обн. в ДВ бр. 21 от 12.03.2024 г. в обхвата на Закона за фуражите попадат и търговците на храни за домашни любимци на дребно, които към влизането в сила на закона са 7495 бр. обекта. До 31.12.2024 г. са извършени общо 3 683 (три хиляди шестстотин осемдесет и три) броя одити и проверки (планови, последващи, разследващи и по сигнал). Всяка една проверка/одит е документирана с констативен протокол/доклад от одит.

Таблица № 3. Брой планирани и извършени проверки и одити за 2024 г. на всички етапи от производство (вкл. първично производство на фуражи), преработка, разпространение и изхранване на фуражите:

Брой планирани проверки за периода	Брой извършени проверки и одити					
	Планови проверки и одити	Извънпланови проверки	последващи	разследване	по сигнал	общо
3 683	**3 125**	**219**	**251**	**64**	**24**	**3 683**

Източник: *БАБХ*

4.1.1.1. Несъответствия, установени по време на извършените проверки

При извършените проверки са констатирани несъответствия с изискванията на приложимото в сектора законодателство, във връзка с които са дадени 665 броя предписания. В сравнение с 2023 г. (1 013 бр.) броят на предписанията се е намалил с 348 бр. или с 34,4 %, при общ брой на извършени проверки (вкл. планови, последващи, разследващи и по сигнал) – 3 683 бр. през 2024 г. и 4 096 бр. през 2023 година.

За констатираните несъответствия са дадени предписания, с конкретни срокове за отстраняването им. Класификацията на несъответствията е изготвена на основание приложимите изисквания на Регламент (ЕО) № 183/2005, изпълнението на изискванията чл. 6 от Регламент (ЕО) № 183/2005, относно въвеждането на процедури, основани на принципите на HACCP, приложимите изисквания за етикетиране и общите изисквания за проследяемост, посочени в Регламент (ЕО) № 178/2002, Регламент (ЕО) № 1831/2003 относно фуражните добавки, Регламент (ЕО) № 767/2009 за търговия с комбинирани фуражи, Закона за фуражите и подзаконовите нормативни актове.

4.1.1.2. Анализ на несъответствията

Установените несъответствия не могат да бъдат групирани по показател „времеви период“ през годината за извършването им.

По отношение на проверените фуражи не се наблюдават сериозни несъответствия, които да доведат до опасност за здравето на животните или общественото здраве. Типът на установените несъответствия не представлява потенциален риск за животните.

Констатираните несъответствия и видът на операторите, при които са установени, са взети предвид при оценката на риска при планирането на рамковия план за контрол за 2025 година.

При анализ на несъответствията по вид на обекта, в който същите са констатирани, се установява, че най-голям е броят на предписанията дадени при проверки в животновъдни обекти. Дадени са 301 бр. предписания при проверки в животновъдни обекти, което е с 38,6 % по-малко от общия брой предписания дадени през 2023 г. (490 бр.). Установените несъответствия имат отношение основно към спазване на изискванията за хигиена, самоконтрола на операторите и проследяемостта на фуражите. Несъответствията по отношение на хигиенните изисквания касаят основно непълнотии в процедурите за почистване и тяхното изпълнение. Несъответствията при самоконтрола се отнасят основно за не вземането на проби от фуражи за самоконтрол. Непълното/нередовно водене на записи е основната част от несъответствията установени по отношение на спазване изискванията за проследяемост.

4.1.1.3. Най-често установявани причини, които водят до несъответствията

Най-честите причини за констатираните несъответствия са:

- неосъзната отговорност на операторите в съответствие с Регламент (ЕО) № 178/2002;
- недостатъчни познания за изискванията на законодателството;
- недостатъчни финансови ресурси от страна на операторите от фуражния сектор. Липсата на достатъчно финансови ресурси от страна на операторите от фуражния сектор, с изключение на фермерите, се дължи на обстоятелството, че за дейността на същите не са относими мерките за развитие на селските райони и схемата за държавните помощи.

4.1.1.4. Анализи на взети проби за официалния контрол на фуражите

През 2024 г. при проверките на обектите във фуражния сектор са взети проби за анализ по показатели, декларирани от производителя за съответствие, както и за спазване на допустимите стойности за безопасност, определени в законодателството.

Общият брой на анализи от взети проби за официален контрол, в т.ч. анализи на проби взети при внос и износ на фуражи през 2024 г. е 4 108[3], от които:

- 368 бр. за **хранителен състав** (не са получени несъответстващи резултати от извършените анализи. Наблюдава се намаляване на установените несъответствия спрямо 2023 г., през която са установени 2 несъответстващи анализа);

[3] В общия брой извършени анализи (4 108) се включват и 254 бр., в т.ч. 7 бр. при износ анализи за съдържание на влага. Същите не са посочени в приложеното разпределение на извършените анализи (хранителен състав фуражни добавки, с фиксирано максимално съдържание, в това число разрешени кокцидиостатици; нежелани вещества; забранени за влагане медикаментозни субстанции, като фуражни добавки и контаминация на нецелеви фуражи; микробиологични изследвания; наличие на ГМО).

- 226 бр. за **фуражни добавки, с фиксирано максимално съдържание, в това число разрешени кокцидиостатици** (несъответствия са установени при 9 анализи. Наблюдава се намаляване с 25 % на установените несъответствия спрямо 2023 г., през която са установени 12 бр. несъответстващи анализа;

- 1180 бр. за **нежелани вещества**[4], включително микотоксини (получени са 6 несъответстващи резултати от извършените анализи). Броят на установените несъответствия се е увеличил в сравнение с 2023 г., когато са били 3 бр. получените несъответстващи анализа. Три броя от установените несъответствия са при анализи на проби от фуражи за съдържание на остатъци от активни вещества на пестициди и три броя несъответстващи анализа с установено съдържание на афлатоксин А1 надвишаващо максимално допустимите граници вписани в Директива 2002/32/ЕО. През 2024 година, в изпълнение на Рамковия план за контрол на фуражите, за **съдържание на микотоксини** са анализирани общо 125 броя проби от фуражи, анализирани по шест показатели всяка. През 2024 г. са взети 17 проби от фуражи за **съдържание на диоксини и диоксиноподобни полихлорирани бифенили, в изпълнение на рамковия план за контрол.** При извършените анализи за всички проби е установено, че са съответстващи на законодателството. Въпреки това, дори и да не са надвишени максимално допустимите стойности, както и праговите нива, определени в Директива № 2002/32/ЕО, в анализираните проби се установява наличие на диоксини и диоксиноподобни полихлорирани бифенили в диапазон от 0,16 до 0,52 ng/kg; Наблюдава се повишаване и на двете граници в диапазона в който се установява наличие на диоксини и диоксиноподобни полихлорирани бифенили в сравнение с 2023 г. (0,12 до 0,33 ng/kg).

- 28 бр. анализи за **забранени за влагане медикаментозни субстанции, като фуражни добавки и за неизбежен пренос на кокцидиостатици в нецелеви фуражи**. (получени са 2 несъответстващи резултати от извършените анализи. В сравнение с 2023 г. броят на установените несъответствия се запазил. През 2023 г. са били установени 2 бр. несъответствия по този показател.)

- 139 бр. за **микробиологично замърсяване** – наличие на салмонела (не са установявани несъответстващи анализа от анализираните проби). Установява се намаляване на броя на несъответстващите анализи спрямо 2023 г.(2 бр.).

- в изпълнение на рамковия план за контрол са взети 18 бр. проби от фуражи за **наличие на ГМО**. При извършените анализи на взетите проби от фуражи за наличие на ГМО през 2024 г. не са установени наличия на неразрешени за влагане генетично модифицирани фуражи.

При износ/внос/по искане на оператора/извънпланови вземания на проби от фуражи са извършени общо 1 902 бр. анализа по следните показатели: хранителен състав, 6-фитаза, тежки метали, пестициди, микотоксини, диоксини, салмонела, ГМО, радиоактивност (цезий 134 и цезий 137), цианиди, етилен дибромид, фосфиди.

- 25 бр. анализа за хранителен състав (суров протеин, сурови мазнини, сурови влакнини, сурова пепел и пепел неразтворима в солна киселина), във връзка с износ на фуражи. При извършените анализа не е установено несъответствие с приложимите изисквания.

[4] Включени са анализите за съдържание на тежки метали, микотоксини, остатъци от активни вещества на пестициди, диоксини, Амброзия.

- 2 бр. анализа за определяне на количеството на 6-фитаза във фуражна добавка, във връзка с получено искане от страна на оператора. При извършените анализа не е установено несъответствие с приложимите изисквания.

- 432 бр. анализа за тежки метали (арсен, кадмий, олово, живак), при внос/износ на фуражи, в т.ч. 158 бр. във връзка с внос на фуражи от трети държави. При извършените анализа не е установено несъответствие с приложимите изисквания.

- 66 бр. анализа за остатъци от пестициди, при внос/износ на фуражи, в т.ч. 15 бр. във връзка с внос на фуражи от трети държави. При извършените анализа не е установено несъответствие с приложимите изисквания.

- 936 бр. анализа за съдържание на микотоксини, при внос/износ на фуражи, в т.ч. 126 бр. във връзка с внос на фуражи от трети държави. При извършените анализа не е установено несъответствие с приложимите изисквания.

- 83 бр. анализа за съдържание на диоксини, при износ на фуражи. При извършените анализа не е установено несъответствие с приложимите изисквания.

- 89 бр. анализа за съдържание на салмонела, при износ на фуражи. При извършените анализа не е установено несъответствие с приложимите изисквания.

- 129 бр. анализа за наличие на ГМО), при внос/износ на фуражи, в т.ч. 9 бр. във връзка с внос на фуражи от трети държави. При извършените анализа не е установено несъответствие с приложимите изисквания..

- 55 бр. анализа за наличие на радиоактивност (цезий 134 и цезий 137), при внос/износ на фуражи, в т.ч. 45 бр. във връзка с внос на фуражи от трети държави. При извършените анализа не е установено несъответствие с приложимите изисквания..

- 26 бр. анализа за съдържание на цианиди, при износ на фуражи. При извършените анализа не е установено несъответствие с приложимите изисквания.

- 26 бр. анализа за съдържание на етилен дибромид, при износ на фуражи. При извършените анализа не е установено несъответствие с приложимите изисквания.

- 26 бр. анализа за съдържание на фосфиди, при износ на фуражи. При извършените анализа не е установено несъответствие с приложимите изисквания.

При извършения анализ на извършения лабораторен контрол се установява, че случаите, при които е установено несъответствие на фуражите с изискванията на приложимото законодателство през 2024 г. (18 бр.) са се понижили спрямо 2023 г. (21 бр.). Това е доказателство за ефективността на осъществявания официален контрол на фуражите.

4.1.2. Контрол на фуражи по контролна система „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии и странични животински продукти“

Контролира се спазването от страна на операторите от фуражния сектор на фуражните забрани определени в чл. 7 и Приложение IV към Регламент (ЕО) № 999/2001 и в чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009.

При извършените документални и физически проверки през 2024 г. не са констатирани нарушения на изискванията на чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009 относно вътревидовата фуражна забрана.

При 2 бр. извършени лабораторни изпитвания през 2024 г. са установени несъответствия с изискванията на чл. 7 и Приложение IV на Регламент (ЕО) № 999/2001, за

което нарушение са предприети всички необходими административно наказателни мерки и действия.

Взетите през 2024 г. проби от фуражи за наличие на съставки от животински произход в изпълнението на рамковия план за контрол на фуражите са 252 бр., включително 239 бр. проби в изпълнение на рамковия план за контрол на фуражите, 3 бр. проби по преценка на инспектора, 10 бр. проби от фуражи предназначени за износ.

Протеините от животински произход са рискови по отношение на замърсяване с микроорганизми (салмонела и други бактерии от сем. *Enterobacteriaceae*), поради което се вземат проби от фуражи, които съдържат/са протеини от животински произход, за наличие на микробиологично замърсяване. През 2024 г. са анализирани 153 бр. проби от фуражи за наличие на *Salmonella spp.,* в т.ч. 28 бр. проби в изпълнение на Рамков план за контрол на фуражите по контролна система ТСЕ и СЖП, 124 бр. проби от фуражи, предназначени за износ и 1 проба взета по преценка на инспектора.

В периода 01.01. – 31.12.2024 г. са анализирани 154 бр. проби от фуражи за наличие на ентеробактерии, в т.ч. 27 бр. проби в изпълнение на Рамков план за контрол на фуражите по контролна система ТСЕ и СЖП, 125 бр. проби от фуражи предназначени за износ r 1 проба взета от комбиниран фураж – смес от зърна за птици (не съдържа ПЖП), при извършено проучване във връзка с установено съдържание на *Enterobacteriaceae*. През 2024 г. при осъществения лабораторен контрол не са установени положителни резултати от лабораторен анализ за наличие на салмонела и ентеробактерии във фуражи съдържащи животински протеини.

4.1.3. Контрол на фуражи по контролна система „Ветеринарни лекарствени продукти и остатъци от ветеринарни лекарствени продукти”

Към 31.12.2024 г. са одобрени 9 обекта за производство с медикаментозни фуражи и/или междинни продукти по чл. 55в, ал. 1 от Закона за фуражите.

През 2024 г. са извършени общо 18 бр. проверки на одобрени оператори, извършващи дейност *„Производство на медикаментозни фуражи”*, от които 10 бр. планови проверки, 2 бр. последващи проверки и 3 бр. разследващи проверки. Броят на извършените през 2024 г. проверки е намален с 6 бр., в сравнение с 2023 г. (16 бр. проверки). При извършените през 2024 г. проверки са дадени 6 бр. предписания на 4 оператора, които представляват 44,4% от проверените 9 бр. обекта. В сравнение с 2023 г. (5 бр.) се установява увеличение на броя на дадените предписания с 1 бр. По отношение на броя на производителите на медикаментозни фуражи, на които са дадени предписанията, се установява увеличение на обектите с установени несъответния през 2024 г. (4 бр.) в сравнение с 2023 г. (3 бр.)

През 2023 г. са взети и анализирани общо 19 бр. проби от фуражи по контролната система (по 7 бр. проби от медикаментозен фураж, анализирани за наличие на неразрешени за влагане, като фуражни добавки лекарствени субстанции; 7 бр. проби за количествено определяне на активна лекарствена субстанция вложена в производството на медикаментозен фураж и 5 бр. за неизбежен пренос на същата в нецелеви фураж). Съгласно резултатите от анализ в 2 от пробите от медикаментозни фуражи, анализирани за количествено определяне на активна лекарствена субстанция фенбендазол е установено несъответствие между очакваното количество на активното вещество и установеното при лабораторният анализ. Във връзка с получените несъответстващи резултати от анализи са предприети всички необходими мерки и действия съобразно законодателството.

4.1.4. Одити на оператори от фуражния сектор

Съгласно изискванията на чл. 6 и чл. 7 от Регламент (ЕО) № 183/2005 и във връзка с чл. 26, ал. 2 от Закона за фуражите операторите във фуражния сектор, които извършват дейности, различни от тези на ниво първично производство на фуражи (посочени в член 5, параграф 1) са задължени да имат разработени, въведени и да прилагат процедури, основани на принципите на HACCP.

През 2024 г. са извършени 213 одита на оператори от фуражния сектор и 14 последващи проверки за изпълнение на препоръки от одити.

Може да се направи заключение, че операторите са разработили, въвели и прилагат процедури, основани на принципите на HACCP, с което са изпълнени изискванията на чл. 6 и чл. 7 от Регламент (ЕО) № 183/2005. При някои оператори е установено, че процедурите, основани на принципите на HACCP не са актуални към момента на извършвания одит. За всички установени несъответствия са дадени препоръки, по които операторите са предприели коригиращи действия. Същите са проверени за изпълнението им и са закрити.

При извършения сравнителен анализ с данните от 2023 г. (263 бр. одити и 30 бр. последващи проверки) се установява, че през 2024 г. броят на извършените одити се е намалил с 50 бр., както и броят на направените проверки за изпълнение на дадените препоръки се е понижил с 16 бр. Това е доказателство за обективността на осъществения официален контрол на фуражите.

4.1.5. Прилагане на административно-наказателните разпоредби на Закона за фуражите

През 2024 г. са съставени 24 акта за установено административно нарушение – с 6 бр. по-малко в сравнение с 2023 година. Най-често срещаните нарушения от страна на операторите в сектор „Фуражи“ са неспазване на нормите на чл. 6, ал. 1, чл. 7, ал. 1, чл. 15, ал. 1 и чл. 24 от Закона за фуражите. Извършеният анализ на прилагането на административно-наказателните разпоредби на Закона за фуражите показва, че налаганите наказания имат ефект по отношение спазването на изискванията на законодателството за фуражите от страна на операторите във фуражния сектор.

6. Система за бързо съобщаване за храни и фуражи (RASFF) и Система за административна помощ и сътрудничество (AAC)

5. Система за бързо съобщаване за храни и фуражи (RASFF) и Система за административна помощ и сътрудничество (AAC) е създадена от Европейската комисия, за да предостави на контролните органи на държавите членки, ефективно средство за обмен на информация за предприетите мерки, по отношение на установени сериозни рискове във връзка с храни и фуражи и опазване на околната среда. Обменът на информация се извършва по ясен и структуриран начин чрез използване на уеб базираната система iRASFF.

Този обмен на информация подпомага държавите членки да действат по-бързо и по координиран начин, за да предпазят здравето на хората и здравето на животните от опасности причинени от храни и фуражи.

Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи е изградена на основание чл. 50 от Регламент (ЕО) № 178/2002. С Регламент (ЕС) 2019/1715 се определят правилата за нейното функциониране.

Във връзка с чл. 10 от Регламент (ЕО) № 178/2002 се изисква обществените органи да уведомяват обществеността и за рисковете за здравето на човека. Комисията следва да предоставя резюмирана информация за уведомленията, подадени чрез системата RASFF и годишни доклади, в които се очертават тенденциите при уведомяването чрез RASFF на проблеми, свързани с безопасността на храните.

С чл. 29 от Регламент (ЕО) № 183/2005 обхватът на системата RASFF се разширява, за да се включат и сериозните рискове, които произтичат от фуражи, и имат отношение към здравето на човека, на животните и опазването на околната среда.

С чл. 47 от Закона за фуражите е определено, че Българската агенция по безопасност на храните е компетентна контактна точка, обслужваща Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи в Република България.

Българска агенция по безопасност на храните получава нотификации разпространени чрез Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи, от Националното звено за контакт, разположено в дирекция "Политики по агрохранителната верига" към Министерство на земеделието и храните.

В Устройствения правилник на БАБХ са определени компетентните звена за контакт. В дирекция „Контрол на фуражите и страничните животински продукти" е ситуирано компетентното звено за контакт по фуражи по Системата.

С действията си членовете на звената за контакт по Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи, сектор "Фуражи" към БАБХ, гарантираха, съобразно своите компетентности, гладкото функциониране на Системата в Република България, през отчетния период.

В Централно управление на Българска агенция по безопасност по храните (ЦУ на БАБХ), функционира звено за контакт по Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF) и Системата за административна помощ и сътрудничество (ААС) на Европейската комисия, членове на което са експерти от дирекции „Контрол на храните", „Граничен контрол", „Контрол на фуражите и страничните животински продукти", дирекция „Продукти за растителна защита, торове и контрол", „Растителна защита и контрол на качеството на пресните плодове и зеленчуци" и дирекция „Здравеопазване и хуманно отношение на животните", чрез отдел „Хуманно отношение към животните".

В периода от 01.01.2024 г. до 31.12.2024 г. Република България е създала 1 (едно) уведомление разпространено чрез Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF), имащи отношение към сектор „Фуражи" и е засегната страна по 3 (три) уведомления, разпространено чрез Системата. Извършени са разследвания и са предприети последващи действия.

В периода 01.01.2024 г. – 31.12.2024 г. Република България е създала 2 (две) уведомление и е засегната страна по 6 (шест) уведомление, разпространени чрез Системата за административна помощ и сътрудничество (ААС), които имат отношение към сектор „Фуражи". Извършени са разследвания и са предприети последващи действия. Данните за предприетите от Република България действия са предоставени чрез Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи и са валидирани от Европейската комисия.

С действията си членовете на звената за контакт по Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи, към дирекция "Контрол на фуражите и страничните животински продукти" при ЦУ на БАБХ и регионалните звена за контакт, сектор "Фуражи"

при ОДБХ гарантираха през 2024 г., съобразно своите компетентности, гладкото функциониране на Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи в Република България.

6. Производство на фуражи и структуриране на операторите от фуражния сектор

6.1. Производство на комбинирани фуражи

През 2024 г. са произведени общо 1 365 265,890 т. комбинирани фуражи, което е с 2% повече от 2023 г. Произведените комбинирани фуражи през 2024 г. са разпределени както следва: за пазара – 975 374,045 т. (71,0 %) и за собствените животновъдни ферми 389 891,845 т. (29,0 %). През същия период на 2023 г. делът на производството на комбинирани фуражи за нуждите на собствените животновъдни стопанства е 27,4 %, а този за пазара е 72,6 % от цялото количество произведен комбиниран фураж. Произведеният комбиниран фураж за пазара е реализиран, както на територията на Европейския съюз, в т.ч. и на територията на Република България, така и при износ на територията на трети държави.

Таблица 4: Обобщените данни за произведените количества комбинирани фуражи по видове животни за 2024 г.

Вид животни	за пазара (тона)	за собствена ферма (тона)	Общо (тона)
преживни	118 794,909	71 848,904	190 643,813
свине	279 628,922	197 356,492	476 985,414
птици	503 640,435	117 125,599	620 766,034
други животни	73 309,779	3 560,850	76 870,629
общо, тона	975 374,045	389 891,845	1 365 265,890

Източник: *БАБХ*

Графика 1: Производство на комбинирани фуражи по видове животни

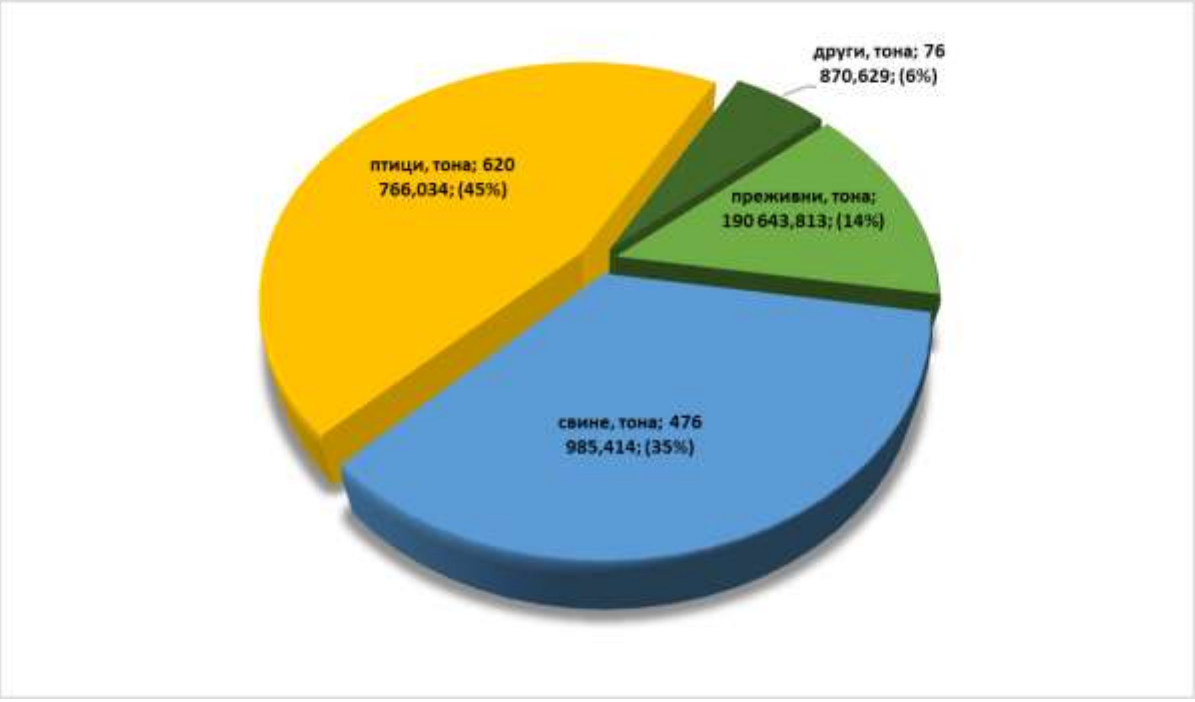

Източник: *БАБХ*

6.2. Производство на медикаментозни фуражи

През 2024 г. в Република България са произвеждани медикаментозни фуражи само за свине, в количество 26 179,56 тона. В сравнение с 2023 г. (24 761,45 т.), когато също са произвеждани медикаментозни фуражи само за свине, данните през 2024 г. показват увеличение на производството с 1 418,11 т. или с 5,7 %. През 2024 г. производството на медикаментозни фуражи за нуждите на собствените животновъдни стопанства е 76,6 % от общото произведено количество, а този за пазара е 23,3 %. Съотношението през 2023 г. е било съответно 75,7 %:24,3 %.

Таблица № 5: Произведени количества медикаментозни фуражи, по административни области, за 2024 г.

Област	Медикаментозни фуражи за свине (тона)		Общо
	за пазара	за собствени ферми	
Варна	8,000	7614,000	7622,000
Велико Търново		1329,700	1329,700
Разград		615,000	615,000
Русе	384,000	8112,860	8496,860
Шумен	5739,000	2377,000	8116,000
Ямбол	0	0	0
Общо	**6131,000**	**20048,560**	**26179,560**

Източник: *БАБХ*

Графика 2: Процентно разпределение на производството на медикаментозни фуражи по области

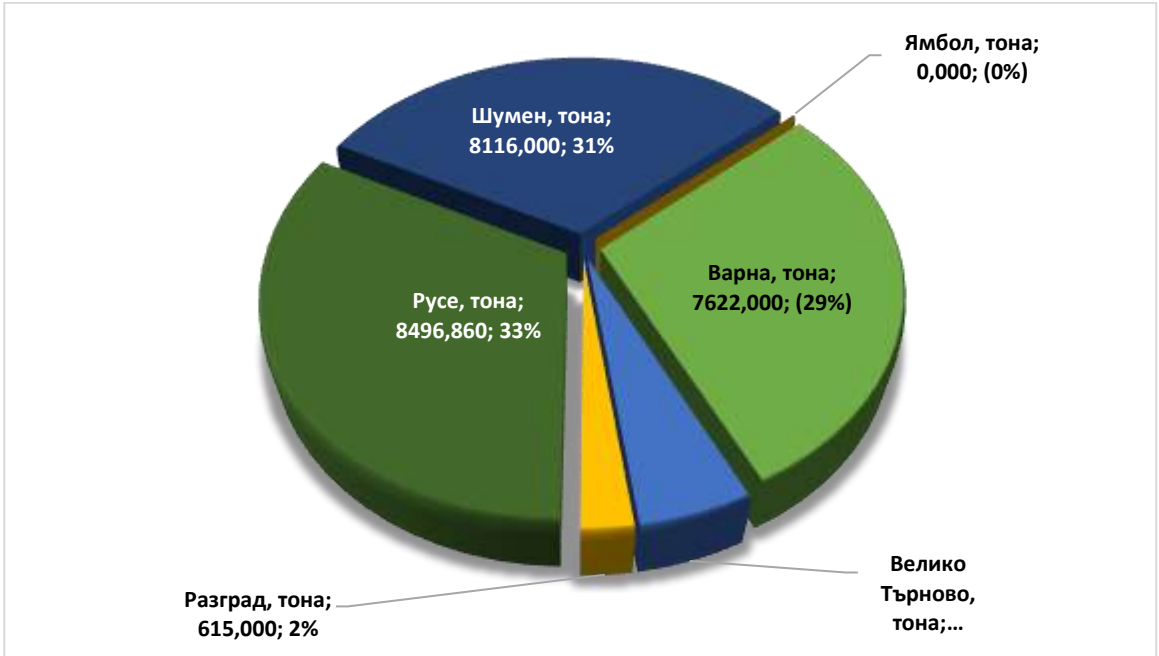

Източник: *БАБХ*

II. Очаквани данни за текущата 2025 г.

През 2025 г. контролът на фуражите ще следва определените основни оперативни цели, които са свързани със стратегическите цели, определени в МНПК на Република България за 2024 - 2026 г.:

1. Да се гарантира, че фуражите отговарят на изискванията за безопасност;
2. Да се гарантира, че фуражите отговарят на изискванията на Регламент (ЕО) № 767/2009, по отношение на информацията предоставяна върху етикета или документа придружаващ партидата, в т.ч. и предоставяната информация, при извършване на търговия, чрез средствата за комуникация от разстояние.

Изпълнението на тези цели ще се постигне чрез:

- проверка за съответствието с изискванията на законодателството по фуражите;
- намаляване честотата на проверките и вземането на проби поради съответствие на операторите с изискванията на законодателството по фуражите.
- продължаване на ефективната комуникация с неправителствения сектор и всички заинтересовани страни, имащи отношение към безопасността и качеството на фуражите.

И през 2025 г. се очаква да се утвърдят постигнатите положителни резултати в сектор „Фуражи".

IV. ДЕЙНОСТИ ПО РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА И КОНТРОЛ НА КАЧЕСТВОТО НА ПРЕСНИ ПЛОДОВЕ И ЗЕЛЕНЧУЦИ

Растителна защита и фитосанитарен контрол

1. Фитосанитарен контрол

Целите и приоритети на фитосанитарния контрол (ФСК), формулирани в националните стратегически документи на Министерството на земеделието и храните (МЗХ) за политиките, приоритетите и стратегическите цели в развитието на земеделието в страната са:

1. Защита на Република България и Европейския съюз от проникване и разпростнаение на нови вредители по растенията;
2. Защита на растителните ресурси на Република България и ЕС, чрез предварително проучване на нови рискове и пътища за пренасяне, ранно откриване при внос или на територията на страната и успешно ликвидиране на възникналите огнища с вредители;
3. Запазване на биологичното разнообразие и околната среда на Р България.

Дейностите за постигане на тези цели са:

- Ефективен контрол при производство, преработка, съхранение, движение и търговия на растения и растителни продукти на територията на България и ЕС с цел своевременно установяване и предотвратяване на разпространението на карантинни вредители по растенията и растителните продукти;
- Осигуряване износ на растения и растителни продукти, съгласно фитосанитарните изисквания на страната вносител;
- Официален контрол при внос на растения, растителни продукти и други обекти на контролни пунктове, различни от граничните контролни пунктове;
- Провеждане на фитосанитарни мониторингови програми за карантинни вредители, съобразени със законодателството на ЕС;
- Лабораторно–диагностичната мрежа.

- Законодателство, хармонизирано с режима за растително здраве на ЕС;

1.1. Контрол при производството на територията на България и движение на растения, растителни продукти и други обекти в ЕС през 2024 година

Фитосанитарният контрол при производство и движение на растения, растителни продукти и други обекти и наблюденията на територията на страната по отношение на карантинни вредители (КВ) и регулираните некарантинни вредители (РНКВ) през 2024 година се осъществява съгласно изискванията на: Регламент (ЕС) 2017/625 на Европейския Парламент и на Съвета от 15.03. 2017 година относно официалния контрол и други официални дейности, извършвани с цел да се гарантира прилагането на законодателството в областта на храните и фуражите, правилата относно здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията и продуктите за растителна защита; Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския Парламент и на Съвета от 26.10.2016 година за защитните мерки срещу вредителите по растенията;, Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията от 28 ноември 2019 г. за установяване на еднакви условия за изпълнението на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета за защитните мерки срещу вредителите по растенията; Закон за защита на растенията (ЗЗР); актове за изпълнение на Комисията относно предприемане на спешни мерки за предотвратяване на въвеждането в ЕС и разпространението на карантинни и нови, непознати вредители в ЕС.

В официалния регистър на професионалните оператори за ФСК се регистрират лицата по чл. 22, ал. 1 от Закона за защита на растенията, включително лицата, които внасят, произвеждат, преработват и/или отглеждат растения и растителни продукти, складове, събирателни и разпределителни центрове, стокови тържища и пазари на производители на такива растения и растителни продукти.

За 2024 година общият брой на регистрираните професионалните оператори е 4043, което е с 0,64 % по малко от регистрираните през 2023 г. - 4069 броя. От тях 694 са вносители на растения, растителни продукти и други обекти, а 178 са регистрирани професионални оператори, на които е дадено разрешение да поставят маркировка или да извършват поправка на дървен опаковъчен материал (ДОМ), съгласно изискванията на чл. 98 от Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския Парламент и на Съвета за защитните мерки срещу вредителите по растенията.

При производството на растения и растителна продукция през 2024 година са извършени 4866 инспекции от фитосанитарните инспектори, към 5669 броя през предходната 2023 г., което е с 14,16 % по малко от извършени инспекции през предходната 2023 година.

Основен приоритет в областта на фитосанитарния контрол в изпълнение на законодателството на Европейския Съюз и националното фитосанитарно законодателство е упражняване на фитосанитарен контрол за производство и предлагане на здрави растения и растителни продукти. За целта се разработват и актуализират мониторингови програми за карантинни вредители по култури и вредители, които се провеждат на територията на цялата страна. Строгият надзор гарантира фитосанитарната сигурност при движение на растенията, растителните продукти и другите обекти на територията на ЕС, както и при износ за трети страни, в съответствие с фитосанитарните изисквания на страната вносител.

В Република България, през 2024 година са извършени наблюдения за вредители по следните национални мониторингови програми:

1. Мониторинг за карантинни вредители по картофи;
2. Мониторинг за карантинни вредители по овощни видове, включително ягоди и малини.
   a. Мониторинг за плодови мухи.
3. Мониторинг за карантинни вредители по лозата;
4. Мониторинг за карантинни вредители по зеленчукови видове в оранжерии и на открити площи;
5. Мониторинг за карантинни вредители в оранжерии, разсадници и градински центрове за цветя и декоративни растения.
   a. Мониторинг за *Xylella fastidiosa;*
6. Мониторинг за карантинни вредители по горски видове;
7. Мониторинг за установяване наличие или отсъствие на вредителя *Meloidogyne graminicola* на територията на България;
8. Календарен план за наблюдение на растения и растителни продукти за карантинни вредители.

При извършените **наблюдения по мониторинговите програми** на територията на страната през 2024 г. са документирани 5657 броя проверки спрямо 6395 броя през предходната 2023 г. (с 11,54 % по малко за 2024 г.); анализирани са 1675 броя проби в областните диагностични лаборатории по растително здраве (**ОДЛРЗ**) към 1510 броя през 2023 г. (с 10,9 % повече за 2024 г.), анализирани са 3355 броя проби в Централната лаборатория по карантина на растенията (**ЦЛКР**) към 3291 броя през 2023 г. (с 1,94 % повече за 2024 г.).

За 2024 са издадени 3072 броя растителни паспорти (РП) на стоки от местно производство за движение в страната и ЕС (+7,64 %, спрямо 2023 г. – 2854 броя РП) и 157 броя здравни свидетелства.

Провеждането на фитосанитарният контрол и прилагането на фитосанитарни мерки са тясно свързани с лабораторната, диагностична и методическа подкрепа на Централна лаборатория по карантина на растенията **(**ЦЛКР) при БАБХ.

Със Заповед № РД- 09-976 от 18.10.2019 г. на министъра на земеделието, храните и горите Централна лаборатория по карантина на растенията е определена за Национална референтна лаборатория за вредителите по растенията — за насекоми и акари, за нематоди, за бактерии, за гъби и оомицети и за вируси, вироиди и фитоплазми.

ЦЛКР е акредитирана от ИА БСА съгласно БДС EN ISO/IEC 17025:2018 със сертификат рег. № 309 ЛИ/18.07.2024 г., валиден до 18.07.2028 г. и Заповед № А 288/ 18.07.2024 г. за методите за лабораторни анализи, изпитвания или диагностика на вредителите, за които е определена като официална лаборатория и НРЛ. Вредителите и методите, включени в обхвата по Национални референтни лаборатории /НРЛ/ са следните:

1. **НРЛ за бактерии**: идентификация на Пръстеновидно гниене по картофите (*Clavibacter sepedonicus*) и Кафяво бактериално гниене по картофите (*Ralstonia solanacearum*) чрез изолация върху хранителни среди; серология - имунофлуоресценция (IF) и конвенционален PCR.
2. **НРЛ за нематоди**: идентификация на Борова нематода (*Bursaphelenchus xylophilus*) чрез екстракция; морфологичен и конвенционален PCR.
3. **НРЛ за вируси, вироиди и фитоплазми**: идентификация на Вирус на кафявото набраздяване по плодовете на доматите (*Tomato brown rugose fruit virus*) чрез подготовка на пробата; серология - ELISA и конвенционален PCR.
4. **НРЛ за гъби и оомицети**: идентификация на Фитофтора по декоративни видове (*Phytophthora ramorum*) чрез изолация върху хранителна среда, извличане на целевия организъм от матрицата; морфология и конвенционален PCR.

Дейността на ЦЛКР е насочена в следните основни направления:

- фитосанитарна лабораторна експертиза на растения, растителни материали и почви, окончателна диагностика и идентификация на вредители;
- методическо ръководство и участие в мониторинги на карантинните вредители и анализа на фитосанитарния риск;
- методическо ръководство и контрол на дейността на областните диагностични лаборатории по растително здраве в ОДБХ.
- обучение на инспекторите по фитосанитарен контрол, производители, студенти и лабораторни специалисти в контрола на вредители, диагностиката и идентификацията на вредителите.

През **2024 година** в Централната лаборатория са постъпили **4701 броя проби** и са извършени **11415 броя анализи** на растения, растителни материали и почви от внос, от движение в общността, от контрол на терен, от мониторингови програми и от частния сектор както следва:

- **Семена, растения за засаждане и растителни материали от внос** – на 412 броя проби са извършени 1483 броя анализи, към 237 броя проби (с 73,8% повече проби за 2024 г.) и 811 броя анализи (с 20,65% повече за 2024) през предходната 2023 г.

Установени са:
- карантинни вредители - ToBRFV*;*
- регулирани некарантинни вредители - *Meloidogyne javanica;*
- други вредители – *Arctia villica, Macrosiphum rosae, Panonychus ulmi, Botryosphaeria* sp., *Synoxilon unidentatum, Aonidiella sp., Phtorimaea operculella, Neostylopyga sp., Lepidosaphes sp., Aonidiella sp., Tetranychus sp., Thrips sp.*

- **Семена, растения за засаждане и растителни материали от контрол при движение в общността –** на 36 броя проби са извършени 179 броя анализи, отчитаме увеличаване на постъпилите проби спрямо предходната 2023 г. с 34,5 % и увеличаване на направените анализи с 14,0 %.

Установени са: Регулирани некарантинни вредители- ***Meloidogyne hapla.***

- **Семена, растения за засаждане и растителни материали от контрол на терена и мониторинги –** на 3672 броя проби са извършени 9 127 броя анализи, при 3546 броя проби и 10 594 броя анализи, т.е. през 2024 г. броят на пробите е увеличен с 3,55 %, а броят на анализите е намалял с 13,85 %.

Установени са:

- карантинни вредители – *Globodera pallida, Globodera rostochiensis, Globodera sp.*, вирусът на кафяво набраздяване по плодовете на доматите ToBRFV;

- регулирани некарантинни вредители – *Xiphinema pachtaicum, Pseudomonas syringae pv. Syringae, Xanthomonas vesicatoria,* PNRSV, Candidatus phytoplasma pyri, Bois noir, Plum pox virus.

Извършени са и над 350 идентификации на други вредители по растения и растителни продукти.

- **Анализ на почви – 5**81 броя проби са взети за 2024 година, с 24,15 % повече проби в сравнение с 2023 година (468 за 2023). Извършени са 626 броя анализи, с 21,79 % повече анализи в сравнение с 2023 година (514 броя анализи).

Установени са карантинните вредители: *Globodera rostochiensis, Globodera pallida.*

Навременното откриване на вредителите даде възможност на фитосанитарните инспектори да предприемат своевременни действия за локализиране огнищата на зараза и ликвидирането им там, където бе възможно.

В специализираната лаборатория по картофите гр. Самоков се извършва тестиране на сортове картофи за устойчивост към картофените цистообразуващи нематоди и се поддържа сортимента картофи за тестиране за рак по картофите.

1.2. Фитосанитарен контрол при износ на растения и растителни продукти

Фитосанитарният контрол се явява основен фактор за осъществяване на успешен износ на растения, растителни продукти и други обекти от страната.

Фитосанитарният контрол при износ и реекспорт на растения, растителни продукти и други обекти се извършва в съответствие с фитосанитарните изисквания за внос на държавата вносител. Фитосанитарните сертификати за износ и реекспорт на растения, растителни продукти и други обекти са в съответствие с образците на Международната конвенция по растителна защита.

През 2024 г. са извършени 9 977 инспекции при износ (с 20,05 % по-малко от извършените през 2023 г. – 12 479 броя инспекции), на 30 906 броя пратки от растения и растителни продукти, предназначени за износ, за съответствие с фитосанитарните изисквания на страната вносител (при 30 592 броя през 2023 г.), т.е през 2024 г. отчитаме с 1,03 % повече проверени пратки за износ в сравнение с 2023 г.

През 2024 година са издадени 15 646 броя фитосанитарни сертификати за износ, с 1,91 % по-малко спрямо 2023 г. (15 950 броя).

Основни стоки, обект на фитосанитарен контрол при износ са: зърно от слънчоглед (белен, шарен, черен), пшеница и царевица; семена от кориандър; посевен материал; посадъчен материал; дървен материал; сушени билки и подправки.

Износът на дървен материал е за: Турция, Северна Македония, Сърбия, Албания, Израел.
Износът на зърно от слънчоглед (белен и черен) е за: Великобритания, САЩ, Турция, Северна Македония, Сърбия, Австралия.
Износът на зърно от пшеница: Алжир, Турция, Тунис, САЩ, Мароко, Тайланд.
Износът на семена от кориандър е за: Индонезия, Малайзия, Израел, Великобритания, ЮАР, Канада, Пакистан.
Износът на посевен материал (семена от пшеница, царевица, слънчоглед, домати, пипер и краставици): Турция, Северна Македония, Сърбия, Албания, Великобритания.

Износът на посадъчен материал (разсад от лавандула, маслодайна роза, боровинки, ягоди, лозови подложки и лозови калеми): Турция, Северна Македония, Сърбия, Грузия, Великобритания.
Износът на сушени билки: САЩ, Сърбия, Южна Корея, Израел, Северна Македония.
Износът на подправки: САЩ, Сърбия, Северна Македония, Израел.

1.3. Фитосанитарен контрол при внос на растения, растителни продукти и други обекти на контролни пунктове, различни от граничните контролни пунктове.

През 2024 г. в официалния регистър на професионалните оператори по чл. 65 от Регламент (ЕС) 2016/2031 са регистрирани 694 вносители на растения и растителни продукти към 568 през 2023 г., т.е отчитаме увеличване на броя на регистрираните вносители на растения и растителни продукти.

Издадени са 9 броя растителни паспорта (РП) и 55 валидирани ЕЗДВ в контролни пунктове, различни от граничните контролни пунктове при 18 издадени РП и 54 валидирани ЕЗДВ през 2023 г.

2. Наблюдение върху развитието на икономически важни вредители и растителна защита

Инспекторите по растителна защита към Областните дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) извършват системни наблюдения на земеделските култури за появата, развитието и разпространението на икономически важни болести и неприятели, които са в пряка зависимост от агрометеорологичните условия по време на вегетация на културите. Задължение на земеделските производители е своевременно да обследват полетата за нападение от болести и неприятели и да прилагат химичен контрол само при достигане на праговете на икономическа вредност на вредителите при различните култури.

2.1. Растителна защита при зърнено-житни култури

През 2024 г. общото фитосанитарно състояние на зърнено житните култури е добро.

2.1.1. Контрол на плевели

През 2024 г. са внесени хербициди общо на 1 329,950 хил. ха с есенници (при 1 328,580 хил. ха през предходната 2022 г.), в т. ч. 1 161,268 хил. ха с пшеница и 168,682 хил. ха с ечемик. Третиране срещу широколистни плевели е проведено на 566,996 хил. ха.
През 2024 г. върху засетите площи с царевица са внесени почвени хербициди на 254,956 хил. ха, с вегетационни хербициди срещу видове житни и широколистни плевели са третирани общо 285,804 хил. ха.

2.1.2. Контрол на неприятели и болести

Вредна житна дървеница

Общо нападнатите площи от възрастното на вредната житна дървеница са 184,242 хил. ха, а третиране е извършено на 110,452 хил. ха.
Третиране срещу ларвите на неприятеля е извършено на 144,204 хил. ха, при нападнати 191,770 хил. ха.

Обикновена житна пиявица

През 2024 г. са третирани 167,760 хил. ха срещу ларвите на обикновена житна пиявица при нападнати 191,090 хил. ха.

Западен царевичен коренов червей

През 2024 г. неприятелят се наблюдаваше с приоритет от страна на инспекторите по растителна защита. Осигурени бяха феромонови и фероконови уловки за установяване летежа и плътността на неприятеля. По оперативни данни на БАБХ общо нападнати площи от неприятеля са 1,600 хил. ха с царевица (при 3,490 хил. ха през 2023 г.), а третиране е

извършено на 0,900 хил. ха. За контрол на неприятеля са налични голям брой разрешени за пускане на пазара и употреба продукти за растителна защита.

Брашнеста мана

През 2024 г. нападнатите от брашнеста мана площи с пшеница са 447,029 хил. ха, третиране е извършено на 599,924 хил. ха. Извършени са химични третирания с фунгициди, съчетани с внасяне на вегетационни хербициди.

Септориози

Нападение от болестта е отчетено на 239,290 хил. ха, а третиране е проведено на 339,620 хил. ха.

2.2. Растителна защита при технически култури

2.2.1. Контрол на плевели

През 2024 г. са внесени почвени хербициди на 399,447 хил. ха слънчоглед, а вегетационно са третирани 467,924 хил. ха.

През есента е проведен химичен контрол на плевелите, при рапицата, основно с почвени хербициди, като са внесени на 27,395 хил. ха. Вегетационни хербициди са приложени на 43,457 хил. ха.

През 2024 г. са внесени почвени хербициди на 1,019 хил. ха тютюн, с вегетационни хербициди са третирани 0,100 хил. ха.

Химичният контрол на плевелите при картофите е проведен чрез внасяне на почвени и вегетационни хербициди. Почвени хербициди са внесени на 4,073 хил. ха, а вегетационни хербициди са приложени на 1,833 хил. ха.

2.2.2. Контрол на болести и неприятели

Черни петна (фома) и сиви петна (фомопсис) при слънчоглед

През 2024 г. е проведено третиране на 45,215 хил. ха срещу фома. Проведено третиране на 45,050 хил. ха срещу фомопсис. Третиранията основно са превантивни.

Мана по слънчогледа

През 2024 г. се наблюдават прояви на системна и локална форма на мана по слънчогледа. По оперативни данни на БАБХ общо нападнати площи от болестта през 2024 г. са 3,247 хил. ха., при 5,626 хил. ха през 2023 г.

Причинител на маната е *Plazmopara helianti* (*halstedii*). Мерките за контрол на патогена са основно агротехнически : прилагане на високо ниво на агротехника - задължително обеззаразяване на семената преди сеитба, дълбока оран след прибиране на реколтата, сеитба на устойчиви сортове и хибриди; задължително унищожаване на самосевките и при установена зараза - спазване на 7-8 годишно сеитбообращение с житни култури. За обеззаразяване на семената има разрешени за пускане на пазара и употреба продукти за растителна защита.

Рапичен цветояд

През месеците април и май 2024 г. са проведени третирания срещу рапичен цветояд на 53,441 хил. ха.

Рапичен стъблен скритохоботник

През 2024 г. са третирани 19,760 хил. ха рапица срещу неприятеля.

2.3. Растителна защита при зеленчукови култури

2.3.1. Контрол на неприятели

Доматен миниращ молец

През 2024 г. в повечето оранжерии на страната не се допусна намножаване на неприятеля. Проведени са от 1 до 10 броя третирания с инсектициди на 0,126 хил. ха.

При полски условия срещу доматения миниращ молец са проведени от 2 до 6 третирания на площ от 1,324 хил. ха.
През 2024 г. продължи прием на заявления за подпомагане на земедеските стопани за държавна помощ по „Национална програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец *Tuta absoluta* Meyrick (*Lepidoptera*)". Бенефициенти на помощта са земеделски стопани, отглеждащи домати в оранжерии, както и пипер, патладжан, картофи, отглеждани в оранжерии, на площи с размер над 1 дка. Съпътстващ документ към заявлението за подпомагане е попълнена декларация по образец относно нападнатите площи и установената плътност на вредителя на база направено обследване или миналогодишно нападение по Националната програма от Областните дирекции по безопасност на храните. През 2024 г. по Програмата са кандидатствали 204 бр.земеделски стопани.

2.4. Растителна защита при овощни култури

2.4.1. Контрол на неприятели и болести

Листогризещите гъсеници

Преобладаващи видове в овощните насаждения са: *Гъботворка /Lymantria dispar/; Златозадка /Euproctis chysorrhoea/; Педомерки /Hibernia (Eranis) defoliaria; Cheimatobia (Operophtera) brumata/; Бяла американска пеперуда /Hyphantria cunea/ ; Бяла овощна пеперуда /Aporia (Ascia) crataegi/.* През 2024 г. неприятелите са в ниска популационна плътност и степен на нападение. Третиранията срещу другите неприятели ограничиха вредната дейност и разпространението на листогризещите. Третиране срещу основните листогризещи видове е извършено на 8,333 хил. ха овощни насаждения, в това число 0,787 хил. ха семкови и 7,546 хил. ха костилкови овощни видове съчетани с извеждането на борба и срещу други вредители.

Листозавивачки и пъпкозавивачки

Третиране срещу неприятелите е извършено на 1,586 хил. ха семкови овощни видове.

Листни въшки

През 2024 г. нападение от листни въшки е констатирано повсеместно и при всички овощни култури. Третирани са 3,864 хил. ха семкови и 14,630 хил. ха костилкови овощни видове, от 1 до 6 пъти.

Калифорнийска щитоносна въшка

Срещу калифорнийска щитоносна въшка са третирани общо 1,575 хил. ха овощни насаждения.

Обикновена сливова щитоносна въшка

През 2024 г. са третирани 1,907 хил. ха сливи от общо 10,069 хил. ха сливови насаждения, като основно са извършени комбинирани третирания със сливов плодов червей.

Черешова муха

Третираните площи са 10,628 хил. ха.

Черна сливова плодова оса

През 2024 г. срещу неприятеля са третирани 5,885 хил. ха от 1 до 2 пъти.

Плодови червеи

През 2024 г. са третирани 4,051 хил. ха ябълкови градини срещу ябълков плодов червей, 8,754 хил. ха сливови насаждения срещу сливов плодов червей и 5,787 хил. ха срещу източен плодов червей по праскови и кайсии.

Прасковен клонков молец
През годината са третирани 2,914 хил. ха с праскови и кайсии.

Кръгломинираща молец по ябълката
Срещу кръгломинираща молец са третирани 0,423 хил. ха.

Струпясване по ябълката и крушата
През 2024 г. срещу струпясване по ябълка и круша са третирани 3,934 хил. ха.

Брашнеста мана по ябълката
През 2024 г. срещу брашнеста мана са третирани 3,754 хил. ха ябълкови и крушови градини.

Ранно кафяво гниене
През 2024 г. са проведени от 1 до 4 третирания срещу ранно кафяво гниене на 20,769 хил. ха от стопанисваните костилкови насаждения (в. т.ч. сливи, череши, вишни, праскови, кайсии).

Късно кафяво гниене
Проведени са 1 до 4 третирания срещу късно кафяво гниене на 2,204 хил. ха от стопанисваните костилкови насаждения (в. т.ч. сливи, череши, вишни, праскови, кайсии).

Брашнеста мана по прасковата
През вегетацията са проведени от 1 до 6 броя пръскания. Третирани са 2,317 хил. ха насаждения от праскови.

Къдравост по прасковата
Проведени са от 1 до 3 третирания на 3,946 хил. ха праскови.

Бяла ръжда (Цилиндоспориоза) по черешата и вишната
През 2024 г. са извършени от 1 до 5 третирания на площ от 6,609 хил. ха череши и вишни.

Черна златка
През последните години тенденцията в развитието на неприятеля черна златка (*Capnodis tenebrionis*) е постепенно разширяване ареала на разпространение и увеличаване броя на нападнатите и унищожени растения, съответно при костилкови и семкови овощни насаждения, маслодайна роза и декоративни видове от сем. Розоцветни (Rosaceae).
Неприятелят черна златка (*Capnodis tenebrionis*) е разпространен повсеместно на територията на България, както и в други държави членки, в т.ч. Гърция, Италия, Испания.
Напада основно костилкови овощни видове (кайсия, слива, праскова, череша, вишна, зарзала), но нанася вреди и по други видове от сем. Розоцветни, в т. ч. круша, дюля, маслодайната роза, глог и редица горски и декоративни видове.
Глобалното затопляне оказва пряко влияние върху черната златка, като води до увеличено преживяване на зимуващите ларви и възрастни, скъсяване периода за развитие на ларвите, по-ранна поява на възрастните, увеличена способност за разпространение на възрастните, по-висока плодовитост и по-голям размер на популацията.
В настоящия момент контролът на черната златка е предизвикателство пред земеделските стопани, предвид следните обстоятелства:
- Липса на устойчиви подложки;
- Проблеми в прилаганата агротехника – поддържане на почвената повърхност постоянно затревена и липса на гравитачно напояване. Ларвите са чувствителни на влага в зоната около ствола на дърветата и корените, която при капково напояване е крайно недостатъчна;

Наличие на стари болни дървета около масивите с трайни насаждения, изоставенни градини, градини при които нивото на агротехника е занижено или такава напълно отсъства.
- Липса на ефективни инструменти за мониторинг

2.5. Растителна защита при лозя
2.5.1. Контрол на плевели
През 2024 г. са приложени почвени хербициди на 1,000 хил. ха и вегетационни хербициди на 12,950 хил. ха от стопанисваните площи, заети с лозя.
2.5.2. Контрол на неприятели и болести
Шарен гроздов молец
През 2024 г. от общо 54,414 хил. ха лозя са третирани 15,871 хил. ха, от 1 до 6 пъти.

Жълт лозов акар
През годината третиране е проведено на 5,878 хил. ха лозови насаждения, от 1 до 6 пъти.

Мана по лозата
Срещу маната са проведени от 1 до 18 третирания на обща площ от 36,552 хил. ха.

Брашнеста мана (Оидиум)
През 2024 г. са проведени от 1 до 18 броя третирания на 37,813 хил. ха лозя.

Сиво гниене (ботритис)
Площите, третирани срещу сиво гниене, са 23,742 хил. ха, проведени са от 1 до 9 броя третирания.

2.6. Растителна защита при многоядни неприятели
Обикновена полевка
През пролетта на 2024 г. общо нападнатите есенници от обикновена полевка са 42,247 хил. ха, химичен контрол е проведен на 34,255 хил. ха.

Щурци
През 2024 г. нападнатите площи със слънчоглед от щурци са 2,502 хил. ха, а при царевица са нападнати 0,100 хил. ха. Към настоящия момент няма регистрирани продукти за растителна защита за извеждане борба с неприятеля.

Телени червеи
През 2024 г. нападнатите площи със слънчоглед от телени червеи са 19,910 хил. ха, а при царевица са нападнати 3,450 хил. ха.

През 2024 г. се приложи държавна Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи (Elateridae)”. Помощта се изразява в компенсиране разходите по закупуване на продукти за растителна защита за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи.
През 2024 г. в Областните дирекции по безопасност на храните, кандидатствалите земеделски стопани са подали 270 бр. декларации за нападнати 2,654 хил. ха картофи.
Сив царевичен хоботник
Неприятелят е разпространен в цялата страна, но в най-висока плътност се среща в Дунавската равнина, Лудогорието и Добруджа. Вредителят нанася най-сериозни повреди по време на поникването на царевицата и слънчогледа. Употребата на обеззаразени семена е доказано най-ефективния метод за борба с почвените неприятели, които нанасят повреди в

ранните фази от развитието на културите. Към момента, няма разрешени подходящи продукти за обеззаразяване на семената срещу сивия царевичен хоботник

През 2024 г. е изведен химичен контрол през вегетацията срещу сив царевичен хоботник на 20,250 хил. ха царевица, което е 3,92 % от общата посевна плош и 20,900 хил. ха слънчоглед – 2,27 % от площите, заети със слънчоглед.

Ливадна пеперуда

В резултат на масовото намножаване на неприятеля през 2022 г. и обявения каламитет, през 2023 г., неприятелят остана под засилени, системни наблюдения и през 2024 г. Целта е да не се допусне масово намножаване и своевременно да бъдат приложени мерки за контрол. И през 2024 г. са предприети съответни действия за осъществяване на двустранен обмен на постоянна информация по отношение появата, разпространението, плътността, степен на нападение на ливадната пеперуда, както от страна на инспекторите по растителна защита, така и от страна на земеделските стопани.

През 2024 г. нападение от ливадна пеперуда по царевица е отчетено на 0,200 хил. ха. При слънчогледа няма нападнати площи.

Мароканския скакалец */Dociostaurus marrocanus/*

Ежегодно неприятелят се наблюдава с повишено внимание и в случай на необходимост е възможно да бъде обявявен каламитет, и съответно да бъдат предприети съответните действия за физическото му унищожаване и ограничаване на щетите.

През 2024 г. в резултат на установено от инспекторите по растителна защита масово намножаване на мароканси скакалец (*Dociostaurus maroccanus*) на територията на област Кърджали и област Благоевград, по мотивирано предложение на изпълнителния директор на БАБХ, със Заповед № РД 09-515/16.05.2024 г. и Заповед № РД 09-695/20.06.2024 г. на министъра на земеделието и храните е обявен каламитет от мароканси скакалец, съответно за област Кърджали и област Благоевград. Периодът за прилагане на мерките за ликвидиране на проблема с мароканския скакалец беше до 15 юли 2024 г.

Инспекторите по растителна защита от Областните дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) Кърджали и Благоевград оказаха пълно съдействие на областните управители на област Кърджали и Благоевград, кметовете на засегнатите общини в цитираните области за справяне с каламитетното намножаване на мароканския скакалец, съгласно правомощията и компетенциите си.

В кратък срок, от страна на областните администрации на област Кърджали и Благоевград, съвместно съответно с Областната дирекция по безопасност на храните – Кърджали и ОДБХ Благоевград, бе създадена организация и незабавно бяха предприети действия за спешно извеждане на растителнозащитни мероприятия на засегнатите от неприятеля площи.

Общо обработените площи възлизат на 32 331 дка, съответно 19 851 дка за област Кърджали (общ. Черноочене, общ. Кърджали, общ. Джебел, общ. Кирково и общ. Момчилград) и 12 480 дка за област Благоевград (общ. Сандански и общ. Петрич).

Третирането на засегнатите от мароканския скакалец площи се извърши с авиационна техника, при спазване на действащото законодателство.

Наблюденията, извършени от инспекторите по растителна защита след проведените третирания установиха, че мароканският скакалец се е повлиял от приложеното активното вещество и не се наблюдава жизнена дейност.

При обследвания на площи на територията на област Хасково (общините Маджарово и Ивайловград - силно нападнати през изминали години), не са открити огнища от неприятеля в ливади и пасища.

Установено нападение от 10-15 бр. възрастни/м^2 на смесена популация мароканси и италиански скакалец в синори на площ около 10 дка на територията на ОДБХ Търговище.

В Централно управление на БАБХ не е постъпвала информация за установено нападение от неприятеля на територията на други области на страната.
В резултат на бързите, своевременно предприети адекватни действия от страна на инспекторите по растителна защита не беше допусната миграция на скакалците към площи, заети със земеделските култури.
Неприятелят остава под засилено наблюдение.
В зависимост от метеорологичните условия мароканския скакалец започва да снася яйцата си в края на юни, към средата на юли или по-късно, и продължава до октомври. Снасянето не се осъществява на всички обитавани места, а **само на отделни участъци (огнища).** Подходящи за целта са необработваемите площи: ливади, пасища, целини, хълмовете и др. Избират се склоновете с южно и югоизточно изложение, с глинесто-песъчливи и песъчливи почви и ниска растителност. Яйцата са разположени в мехчета по 28-40 броя, наредени в четири реда. Яйцата остават да зимуват в тях.
При извършени обследвания за установяване на зимуващия запас инспекторите по растителна защита отчитат, че през 2025 г. има вероятност отново да има масово намножаване на неприятеля на определени места.

V. КОНТРОЛ НА ПРОДУКТИ ЗА РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА И ТОРОВЕ

Основната цел на контрола върху пускане на пазара на продукти за растителна защита и торове е да се гарантира предлагане на пазара, съхраняване, преопаковане и производство на разрешени, годни за употреба, ефикасни, максимално безопасни за здравето на хората и животните, щадящи околната среда ПРЗ и торове, които отговарят на законовите изисквания за опаковане и етикетиране. Обхват на контрола са обектите за търговия, преопаковане и производство на ПРЗ и торове, както и нерегламентирани обекти за търговия и местата на митническо освобождаване на стоката при внос.

Основната цел на контрола върху употребата на ПРЗ и торове е да се гарантира правилната и устойчива употреба на продуктите за растителна защита при спазване на Закона за защита на растенията, с цел производството на безопасна растителна продукция. Обхват на контрола са земеделските стопани, които прилагат продукти за растителна защита и торове при производството на растениевъдна продукция, предназначена за храна, за фураж или други цели извън агрохранителната верига.

През 2024 г. са разрешени 67 броя ПРЗ, подновено е разрешението на 1 брой ПРЗ, прекратено или отнето е разрешението на 41 броя ПРЗ, отказано е разрешението на 3 броя ПРЗ за паралелна търговия, отказано е разрешаването на 2 броя ПРЗ за ограничена и контролирана употреба, изменено е разрешението на 96 броя ПРЗ.

1. Резултати от контролната дейност върху предлагането на пазара на ПРЗ

На територията на страната са регистрирани 1277 обекта, в т. ч. 834 за търговия с ПРЗ в селскостопанска аптека, 429 склада за търговия на ПРЗ, 12 обекта за преопаковане на ПРЗ и 2 фирми за производство на ПРЗ.

През 2024 г. са извършени 1834 проверки, от които 980 в селскостопански аптеки, 667 в складове, 28 в обекти за преопаковане, 28 в обекти за производство на ПРЗ и 131 на нерегламентирани обекти (общински пазари, магазини и др.). Констатирани са несъответствия при 280 проверки, при които са издадени 434 предписания с разпореден срок за изпълнение. Съставени са 47 акта за административно нарушение, съгласно разпоредбите на Закона за защита на растенията.

Таблица: Контрол върху пазара на ПРЗ през периода 2022 - 2024 г.

Дейности	2022	2023	2024
Брой регистрирани обекти	1321	1298	1277
Брой проверки на обекти	1582	1606	1834
Брой проверки с несъответствия	149	177	280
Брой предписания при установените несъответствия	173	256	434
Брой взети проби от ПРЗ за анализ	88	73	80
Брой актове за установени административни нарушения	25	19	47

Източник: Годишен отчет за осъществения от ОДБХ контрол върху ПРЗ, торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества, хранителни субстрати и ЕС продукти за наторяване, БАБХ

През 2024 г. са издадени общо 244 удостоверения, в т. ч. 59 за търговия с ПРЗ в складове, 43 за търговия в селскостопанска аптека, 1 за преопаковане на ПРЗ и 141 удостоверения/заповеди за промяна на обстоятелствата.

В резултат на засиления контрол върху пазара на ПРЗ, с акцент върху нерегламентираната търговия е нарастнал броя на предписанията при установените несъответствия през 2024 г. спрямо предходните години, както и броят на издадените АУАН.

Част от контролната дейност върху продуктите за растителна защита е вземането и анализирането на проби от тях, за установяване на съответствие с показателите, одобрени при разрешаването на продукта и при въвеждане на ПРЗ, разрешен за паралелна търговия.

В рамките на 2024 г. от планираните 80 проби са взети 80 контролни проби за съответствие по Националния план за контрол на пазара на ПРЗ за 2024 година. В анализираните проби не са установени несъответствия.

Освен пробите от ПРЗ, които се вземат от инспекторите при проверките, съобразени с Националния годишен план за контрол на пазара, проби от ПРЗ се вземат и при заявяване от фирми, търгуващи с ПРЗ, за извършване на анализ за съответствие и за удължаване срока на годност на определени продукти и партиди. По постъпили заявления са изготвени и издадени 55 удостоверения за удължаване срок на годност на ПРЗ, съгласно чл. 7 от Наредба № 3 от 31 юли 2017 г. за условията и реда за производство, пускане на пазара, търговия, преопаковане, транспортиране и съхранение на продукти за растителна защита.

Иззети ПРЗ от обектите за търговия, производство и преопаковане и оставени на отговорно пазене са общо: 525,533 кг и 5481,798 л.

2. Резултати от контролната дейност върху употребата на ПРЗ

През 2024 г. са извършени 5950 проверки върху употребата на ПРЗ, в т.ч. 3768 документална проверка в ОДБХ, 2045 документална проверка при посещение в стопанство, 23 проверки при въздушно пръскане, 19 проверки при извършване на фумигация, 52 проверки при третиране на семена за посев и 43 проверки при третиране с наземна техника. Констатирани са несъответствия при 468 проверки, при които са издадени 759 предписания с разпореден срок за изпълнение. Съставени са 67 акта за установено административно нарушение.

На територията на страната са извършени 100 проверки по сигнали или жалби относно употреба на ПРЗ и свързани с опазване на пчелите и са съставени 16 акта за установено административно нарушение.

Таблица: Контрол върху употребата на ПРЗ през периода 2022 - 2024 г.

Дейности	2022	2023	2024
Брой извършени проверки върху употребата на ПРЗ	5624	5966	5950
Брой планови проверки с несъответствия	770	687	468
Брой предписания при установените несъответствия	1299	1102	759
Брой актове за установено административно нарушение	21	38	67
Брой проверки по сигнали и жалби относно употребата на ПРЗ	156	125	100
Брой актове за установено административно нарушение при сигнали и жалби	22	16	16
Брой взети растителни проби за изпитване:			
➢ Остатъци от пестициди	29	68	78
➢ Листни проби и по постъпили сигнали, свързани с опазване на пчелите	13	52	46
➢ Замърсители - нитрати, тежки метали и микробиологични замърсители	24	36	33
➢ По сигнали и жалби извън Националния план за контрол върху употребата на ПРЗ	27	14	28
Брой актове за установено административно нарушение при взети растителни проби	16	19	14
Брой лица, извършващи растителнозащитни услуги	65	56	54
Брой издадени разрешения за въздушно пръскане	59	54	34

Източник: Годишен отчет за осъществения от ОДБХ контрол върху ПРЗ, торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества, хранителни субстрати и ЕС продукти за наторяване, БАБХ

Извършените проверки през 2024 г., спрямо тези от предходните години, приблизително запазват своя брой. Наблюдава се намаляване на броят на проверките с констатирани несъответствия, както и броят на съставените предписания през 2024 година. Броят на съставени АУАН е значително по-висок в сравнение с предходните години, като повече от половината АУАН свързани с контрол върху употребата на ПРЗ са издадени по чл. 112 от

ЗЗР за липса на уведомяване на собствениците на пчелни семейства, за прилагане на продукти за растителна защита.

Издадени са 34 разрешения за прилагане на ПРЗ чрез въздушно пръскане, съгласно чл. 109 от Закона за защита на растенията при които са третирани са общо 81416 дка площи. Броят на издадените разрешения през 2024 г. бележат съществен спад като продължава тенденцията за намаляване на третираните площи и разрешения за въздушно пръскане.

Лицата, извършващи специализирани растителнозащитни услуги, са общо 54, като 22 от тях извършват фумигация, 23 третиране на семена за посев и 9 за консултански услуги. Извършени са 60 проверки на лицата, извършващи специализирани растителнозащитни услуги, при които има констатирани 3 несъответствия.

Проби за остатъци от пестициди в изпълнение на Националната програма за контрол на остатъци от пестициди във и върху храни от растителен и животински произход и листни проби за идентификация на ПРЗ

От планираните 80 бр. проби за остатъци от пестициди за 2024 г. са взети 78 бр. проби. Установени са 4 бр. несъответствия. Съставени са 2 бр. АУАН по чл. 107, т. 1 от ЗЗР за употреба на неразрешени ПРЗ (а.в. мелатион при марули и а.в. фосмет при череши).

През 2024 г. от планираните 85 растителни проби (50 за идентификация на употребените ПРЗ и 35 при постъпили сигнали, свързани с опазване на пчелите от отравяне, сигнали за нерегламентирана употреба на ПРЗ и други сигнали) са взети и анализирани 46 бр. проби за идентификация на ПРЗ. Взети са и 2 растителни проби от слънчоглед и лавандула при постъпили сигнали, свързани с опазване на пчелите от отравяне, които не са изпратени за лабораторен анализ, тъй като в пробите от пчели не са установени пестициди. Съставени са общо 7 бр. АУАН, от които: 2 бр. по чл. 107, т. 1 от ЗЗР за употреба на неразрешени ПРЗ (наличие на активните вещества тиаметоксам и клотианидин при култура пипер), 1 бр. по чл. 107, т. 2 от ЗЗР за употреба на ПРЗ, извън обхвата на разрешената употреба (флоникамид и хлорантилипрол при култура пипер), 1 бр. за допуснато увреждане на други растения при употреба на ПРЗ по чл. 104, ал.3, т. 1 от ЗЗР , 2 бр. по чл. 115а от ЗЗР за липса на записи за употребените ПРЗ в Дневника за проведени растителнозащитни мероприятия и торене и 1 бр. по чл. 112 от ЗЗР за липса на уведомление на собствениците на пчелни семейства, за извършване на третиране с ПРЗ.

Проби от растения и растителни продукти по Националната програма за контрол на замърсители в храни (нитрати, тежки метали – олово и кадмий и микробиологични замърсители)

През 2024 г. от планираните 34 бр. проби, са взети и анализирани 33 бр., от които 6 бр. за нитрати и 24 бр. за тежки метали и 3 бр. за микробиологични замърсители, при първичното производство на земеделски култури. Установено е 1 несъответствие за наличие на нитрати при култура спанак.

Взети проби от растения и растителни продукти извън Националния план за контрол върху употребата на ПРЗ за 2024 г. (заповеди, писма, сигнали, жалби и др.)

По сигнали, жалби и заповеди е извършен лабораторен анализ на 28 проби и са съставени 5 акта за установено административно нарушение, от които 2 бр. по чл. 107, т. 1 от ЗЗР за употреба на неразрешен ПРЗ (а.в. имидаклоприт и флутриафол при култура слънчоглед и а.в. имидаклоприд при култура царевица), 1 бр. по чл. 107, т. 2 от ЗЗР за употреба на ПРЗ извън обхвата на разрешената употреба или в доза, която надвишава максимално разрешената доза на единица площ (а.в. флоникамид при култура маруля), 2 бр. по чл. 112 от ЗЗР за липса на уведомление на собствениците на пчелни семейства, за извършване на третиране с ПРЗ.

Издадени становища на земеделски стопани, кандидатствали за подпомагане през 2024 г.

През 2024 г. са извършени 1948 бр. проверки на земеделски стопани, при които са издадени 1253 становища по мерките за подпомагане.

Резултати от контролната дейност на земеделските стопани за наличие на микробиологични замърсители

През 2024 г. са извършени 123 проверки на земеделски стопани за наличие на микробиологични замърсители при първично производство на земеделски култури и са издадени 10 предписания.

Извършени проверки на земеделски стопанства за спазване на правилата за добра земеделска практика

През годината са извършени 245 проверки съвместно с ДФЗ и са направени 5 предписания. Основните пропуски, които се допускат от земеделските стопани при спазване на правилата за добра земеделска практика са липсата на изградени съоръжения за съхранение на твърд или течен оборски тор и недостатъчен капацитет на торовата площадка.

През 2024 г. са извършени общо 13 бр. проверки на земеделски стопанства по сигнали и жалби за спазване на добрата земеделска практика. Констатирани са 4 бр. несъответствия.

3. Анализ на резултатите от проведения контрол на пазара и употребата на ПРЗ през 2024 година

Постигнат е напредък при изпълнение на целите, поставени в Годишните Национални планове за контрол на пазара и контрол върху употребата на продукти за растителна защита и торове, като извършените проверки са ефективни.

При контролната дейност върху предлагането на пазара на ПРЗ, най-често срещаните несъответствия за 2024 г. са: непълни данни в дневника за доставените ПРЗ, непълни данни в дневник на продадените ПРЗ, ПРЗ не са подредени по предназначение, няма договор за предаване на негодни ПРЗ, няма обособено място за съхранение на ПРЗ с изтекъл срок на годност. Констатирани са и някои по-тежки нарушения като: търговия и съхранение на неразрешени ПРЗ и на ПРЗ с изтекъл срок на годност, продажба на ПРЗ от професионална категория на употреба на лице без сертификат по чл. 83 от ЗЗР и търговия с ПРЗ без удостоверение за търговия по чл.91, ал.1 от ЗЗР.

При контролната дейност върху употребата на ПРЗ при земеделските стопани, най-често срещаните несъответствия за 2024 г. са: липса на договор с фирма за събиране на празни опаковки, липса на уведомяване за проведени растителнозащитни мероприятия в ЕПОРД, непълни данни в Дневник за проведените растителнозащитни мероприятия и торене или липса на такъв, липса на първични счетоводни документи, земеделският стопанин не притежава сертификат по чл.83 от ЗЗР. Констатирани са и някои по-тежки нарушения като: съхранение с цел употреба и употребата на неразрешени или негодни продукти за растителна защита и употребата на продукти за растителна защита извън обхвата на разрешената употреба.
В зависимост от тежестта на установеното несъответствие от ОДБХ, бяха дадени предписания със срок за изпълнението им или съставени актове за установяване на административно нарушение.

Голяма част от търговците на ПРЗ и земеделските стопани изпълняват предписанията и оказват съдействие на компетентните органи, водят задължителната документация и записи. Необходимо е засилване на контрола върху земеделските стопани при проверки на място с цел недопускане употреба на нелегални и неразрешени ПРЗ.

С изграждането и ползване на ЕПОРД се наблюдава стабилно и съществено намаляване на сигналите свързани с опазване на пчелите от отравяне през годините.

Запазва се стабилната тенденция за намаляване на третираните площи чрез въздушно пръскане и издаване на разрешения за въздушно пръскане в съответствие с изискванията на Директива 2009/128 на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 година за създаване на рамка за действие на Общността за постигане на устойчива употреба на пестициди.

С цел противодействие на нелегалния внос, търговията и употребата на неразрешени и нелегални ПРЗ, през 2024 г. Българска агенция по безопасност на храните за седми път участва в международна операция SILVER AXE IX насочена срещу разпространението на нелегални пестициди, съвместно с органите на Министерство на вътрешните работи. На територията на страната бяха извършени общо 1617 целеви проверки за нелегални продукти за растителна защита, от които 696 на обекти за търговия с ПРЗ и 921 на земеделски стопани за употреба на ПРЗ. Установени са 116 несъответствия, за които са дадени предписания. За констатираните нарушения са издадени 31 АУАН. При извършените проверки в рамките на операция SILVER AXE IX през 2024 г. са открити 7362,65 л и 2429,31 кг неразрешени ПРЗ във вътрешността на страната.

С цел противодействие срещу пускането на пазара и употребата на нелегални ПРЗ, контролът трябва да се засили при вноса на ГКПП през цялата година, с цел недопускането им на територията на Република България;

Между Българска агенция по безопасност на храните и Агенция „Митници" е сключено споразумение за взаимодействие между двете институции за повишаване ефикасността на контрола на търговските пратки и в частност контрол при внос на ПРЗ за извършване на съвместни действия и обмен на информация. Съгласно споразумението за взаимодействие при съмнения за нарушения при внос агенция „Митници" изпраща уведомление до ОДБХ, на чиято територия е граничния пункт за становище. Когато се установи, че ПРЗ не отговарят на изискванията, инспекторите предприемат необходимите действия, съгласно своите правомощия по Закона за защита на растенията, като незабавно уведомяват митническите органи и в уведомлението за внос се поставя текст „Продукт несъответстващ на изискванията на Закона за защита на растенията". В тези случаи ПРЗ не се допускат за свободно обръщение.

Нерегламентираните обекти са рискови обекти, където се създават условия за нерегламентирана търговия с ПРЗ, както и търговия и разпространение на неразрешени или фалшиви ПРЗ, което налага да се акцентира върху този контрол и през следващите години.

За противодействие срещу нелегалната интернет търговия през 2024 г. експерти от дирекция ПРЗТК при ЦУ на БАБХ извършиха множество проверки на онлайн сайтове за продажба на нелегални ПРЗ или ПРЗ, етикетирани на език, различен от български. При констатираните нарушения се сигнализираха администраторите на сайтовете за премахване на обявите за нерегламентирана търговия на ПРЗ.

Бяха извършени проверки и във фейсбук групи за предлагане на неразрешени пестициди. За установените нарушения са изпратени официални писма до Главна дирекция „Борба с организираната престъпност" и Държавна агенция „Национална сигурност" (ДАНС) за предпиемане мерки срещу нарушителите в рамките на тяхната компетентност.

От октомври 2024 г. се извършват съвместни проверки с органите на МВР на територията на цялата страна срещу нелегалната търговия и разпространението на незаконни ПРЗ.

През 2024 г. е проведен одит DG(SANTE) 2024-7973 от Европейската Комисия на Република България с цел оценка на разрешаването и контрола върху пускането на пазара и употребата

на продукти за растителна защита.

4. Резултати от контролната дейност върху торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати

Регистрация на торове

През 2024 г. са вписани в регистъра по чл. 6, ал. 1, т.14 от ЗЗР 106 броя торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати, които се пускат на пазара без нанесена маркировка „CE“.

Контрол на торовете при предлагането им на пазара

На територията на страната през 2024 г. са извършени общо 630 проверки във връзка с контрола на торове, при планирани 565 проверки. Издадени са 20 предписания и е посочен срок за изпълнение. Няма съставени актове за установено административно нарушение.

В изпълнение на Националния план за контрол на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати за 2024 г. са взети и изследвани 46 бр. торове, регистрирани по националното законодателство и са изготвени 46 бр. становища за установяване на съответствие с показателите, обявени от производителя, съгласно ЗЗР.

Таблица: Контрол върху торовете през периода 2022 - 2024 г.

Дейности	2022	2023	2024
Брой регистрирани торове	110	111	106
Брой проверки на обекти	876	799	630
Взети проби от торове за анализ	73	37	46
Актове за нарушения	3	1	0

Източник: Годишен отчет за осъществения от ОДБХ контрол върху ПРЗ, торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества, хранителни субстрати и ЕС продукти за наторяване, БАБХ

Употреба на утайки в земеделието

През 2024 г. са издадени 113 разрешения за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води за употребата им в земеделието на полета с обща площ от 13 614,896 дка в землищата на с. Кубратово и кв. Бенковски, гр. Банкя, с. Клисура, с. Мало Бучино, с. Иваняне, с. Требич и с. Мрамор. Общото количество оползотворена утайка, изразена като сухо вещество е 32 853,62 тона при култури слънчоглед, царевица и пшеница. Производител на утайките е „Софийска вода” АД, като оползотворените утайки са от изсушителни полета на СПСОВ в с. Кубратово и СПСОВ-кв. Бенковски.

Максималното количество утайки, отговарящи на изискванията, съгласно приложение № 2 от Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието (Обн. ДВ. бр.63 от 12.08.2016 г.), които могат да се употребят в почвата за единица площ годишно, така че да не превишават МДК на тежки

метали в почвата, съгласно приложение № 1, въз основа на издадените разрешения от БАБХ за 2024 г. е 0,76 тона/дка, изразено като сухо вещество.

ОЧАКВАНИ ДАННИ ЗА ТЕКУЩАТА 2025 Г.

Контролът върху продуктите за растителна защита и торовете се извършва въз основа на категоризиране на риска, на база контролната дейност от предходни години и в зависимост от извършения от инспекторите на ОДБХ анализ на риска.

В обхвата на планирания контрол попадат 100 % от регистрираните производители на ПРЗ и 100 % от обекти за преопаковане на ПРЗ два пъти в годината, 100 % от регистрираните складове за търговия на ПРЗ и 80 % до 100 % от регистрираните селскостопански аптеки най-малко веднъж годишно. Броят на проверките на нерегламентирани обекти е определен в зависимост от броя на предполагаемите (възможните) обекти, където съществува риск от нерегламентирана търговия с ПРЗ.

Извършва се контрол върху употребата на ПРЗ на 5% до 15% от регистрираните земеделски стопани, производители на растения и растителни продукти, с размер на площта над 5 дка, и оранжерии, независимо от площта.

Веднъж годишно се проверяват всички обекти, в които се произвеждат, опаковат или преопаковат торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати.

Нерегламентирана интернет търговия с ПРЗ и торове, както и търговията и разпространението на неразрешени и нелегални продукти ще продължи да бъде във фокуса на провеждания официален контрол.

Съвместните проверки на БАБХ с органите на МВР и ДАНС показват висока ефективност, поради което е необходимо да се продължи практиката да се търси тяхното съдействие за провеждането им.

Засилената контролна дейност на БАБХ, насочена срещу нелегалните пестициди продължава и през 2025 г. с участие в съвместни проверки с органите на МВР.

Предстои отчитане на изпълнението на Националния план за действие за устойчива употреба на пестициди в Република България за периода 2020-2024 г. и актуализиране му с въвеждане на количествени показатели за риска.

През 2025 г. ще бъде актуализирана Наредба 21 от 23 ноември 2016 г. за условията и реда за регистрацията, етикетирането и контрола на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати.

VI. КОНТРОЛ НА ВЕТЕРИНАРНИ ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ

Качеството, ефикасността и безопасността на ВЛП се проследяват чрез получени съобщения за неблагоприятни реакции при употребата на ВЛП по системата за фармакологична бдителност и при отклонения в качествата на ВЛП, както и чрез постоянен надзор на пазара. ДКВЛП поддържа система за събиране и обмен на съобщения за неблагоприятни реакции, възникнали при употребата на ВЛП. Получените сигнали за неблагоприятни реакции, възникнали на територията на Република България се публикуват от експерти в базата данни по фармакологична бдителност на ЕС – Eudravigilance. Поддържането на система за фармакологична бдителност от притежателите на разрешения за търговия с ВЛП се контролира посредством периодични инспекции от експерти от ДКВЛП.

Регистърът на разрешените за търговия ВЛП се актуализира периодично, като целта е да бъде подпомогнат контрола на пазара на ВЛП, както и предоставяне на предвидената в закона информация на ветеринарномедицински специалисти и външни потребители.

Извършени са проверки на приложена документация и на условията в обектите по процедури за издаване на разрешения за търговия на едро с ВЛП, търговия на дребно с ВЛП, производство на ВЛП, както и при промени във вписаните обстоятелства.

Извършвани са проверки на приложена документация и на условията в обектите по процедури за издаване/подновяване на лицензии за търговия на едро с наркотични вещества за ветеринарномедицински цели от Списъците по чл. 3, ал. 2, т. и 3 от Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите и промени на вписаните обстоятелства.

Публичните регистри на издадените разрешения за търговия на едро с ВЛП, търговия на дребно с ВЛП, производство на ВЛП и на издадените лицензии за дейности с наркотични вещества за ветеринарномедицински цели се актуализират периодично, с оглед предоставяне на предвидената в закона информация за обществено ползване.

През 2024 г. е предоставена информация във връзка с надзора върху антимикробната резистентност, като дирекция КВЛП ежегодно събира и обобщава данни от притежателите на разрешения за търговия с ВЛП за продадени количества ВЛП с антимикробно действие.

Информацията за видовете и количествата антимикробни продукти, употребени при определени видове животни е получена от страна на регистрираните ветеринарни лекари /РВЛ/, на базата на документацията, водена във ветеринарномедицинските заведения и издадените рецепти за такива продукти.

С цел осигуряване на възможност за своевременно и коректно подаване на необходимата информация, в БАБХ от април, 2024 е разработена и функционира електронна платформа - https://amrtool.bfsa.bg/account/register, чрез която регистрираните ветеринарни лекари и търговците на едро с ВЛП да могат да въвеждат по удобен за тях начин данните за употребените/предписани и продадени антимикробни лекарствени продукти.

Ръководството на Българския ветеринарен съюз (БВС) е запознато с изискванията за подаване на данните, както и със структурата на самата платформа при организираните обучения и проведени срещи в ЦУ на БАБХ и в страната, разработени са указания за за работа с платформата.

Обобщените данни се предоставят на Европейската агенция по лекарствата за анализиране и изготвяне на годишен доклад, съгласно изискванията на чл. 57, ал. 2 от Регламент (ЕС) 2019/6, както и на Световната организация за здраве на животните (СОЗЖ-WOAH), съгласно утвърдените формати.

Предоставените данни от страна на БАБХ за обемите продажби антимикробни средства за употреба при животни за 2023 г. са включени в годишния доклад през 2024 г, на ЕМА и са публикувани в европейската електронна платформа ASU.

Служители от ДКВЛП въвеждат в базата данни на ЕС EudraGMDP информация за издадените разрешения за производство/внасяне на ВЛП и сертификатите за Добра производствена практика и участват в обмяната на информация по международната система за бързо известяване при блокиране и изтегляне на ВЛП от търговската мрежа поради отклонения в качеството на продуктите.

Дирекцията участва в единното звено за контакт и обмен на информация чрез Мрежата за предупреждение и сътрудничество в случай на установени измамни практики с ВЛП, както и в международната система за бързо известяване при изтегляне на лекарствени продукти поради отклонения в качеството.

Във връзка с прилагането на Регламент (ЕС)2019/6 през 2024 г. бяха изготвени и утвърдени 30 образци на документи, свързани с контрола на ВЛП, публикувани на електронната страница на БАБХ.

Лабораторен контрол на ВЛП:

Дирекция КВЛП извършва лабораторен анализ на качествения и количествения състав, физикохимичните свойства, безопасността и ефикасността на ВЛП по процедури за издаване на разрешение за търговия с ВЛП или промени и разширение на обхвата в разрешението за търговия с ВЛП, при съмнение за отклонение в качеството на ВЛП и при изпълнение на програмата за надзор на пазара.

Участва в съвместни лабораторни изпитвания на ветеринарни лекарствени продукти, организирани от Европейския директорат по качеството на лекарствата и здравеопазване.

През 2024 г. ДКВЛП, участва в изпълнение на Програмата на ЕС за пробовземане и тестване на проби от ВЛП по централизирана процедура, през 2024 г. БАБХ организира вземането на проба от имунологичен ВЛП и изпращането й до Европейската дирекция по качеството на лекарствата (EDQM), Франция.

1. Ефективност на официалния контрол

Официалният контрол на ВЛП се осъществява на централно и регионално ниво от експерти от дирекция КВЛП и инспектори от Областните дирекции по безопасност на храните /ОДБХ/. БАБХ чрез Дирекция КВЛП контролира употребата, производството, търговията, съхранението и рекламата на ВЛП. Контролът върху търговията с ВЛП, както и употребата на ВЛП в животновъдните обекти и ветеринарномедицнските заведения се извършва съгласно Инспекционна програма на БАБХ за държавен контрол на ветеринарни лекарствени продукти, която определя честотата и реда за извършване на проверките на базата на оценка на риска. При необходимост инспекторите от ОДБХ проверяват и пчеларски магазини, обекти за търговия с фуражи и селскостопански аптеки, като рискови търговски обекти за нерегламентирана търговия/предлагане на ВЛП.

Съгласно Инспекционна програма на БАБХ за контрол на ВЛП, инспекторите от ОДБХ извършват на база оценка на риска проверки в животновъдните обекти за контрол върху употребата на ВЛП, най-малко един път в годината на всички обекти за търговия на едро и дребно с ВЛП и на ветеринарномедицинските заведения на територията на съответната ОДБХ.

В края на всяко тримесечие директорите на ОДБХ изпращат до Дирекция КВЛП в ЦУ на БАБХ обобщени доклади за извършените проверки за контрол на ВЛП.

Дирекция КВЛП изготвя годишен доклад до изпълнителния директор на БАБХ за изпълнението на инспекционната програма от страна на ОДБХ. Докладът включва и оценка на ефективността на извършения от ОДБХ официален контрол на ВЛП, която се основава на данните от получените доклади от ОДБХ, извършените в ОДБХ проверки за оценка на

ефективността на извършвания официален контрол на ВЛП и наблюденията върху работата на инспекторите от ОДБХ при съвместни инспекции на обекти, които подлежат на официален контрол. Въпреки, че ВЛП не попадат в обхвата на Регламент (ЕС) 2017/625 на Европейския парламент и на Съвета относно официалния контрол, в дирекция КВЛП се прилага стандартна оперативна процедура за извършване на проверка на ефективността на извършвания от ОДБХ официален контрол, като се акцентира върху търговията и употребата на ВЛП. За повишаване на ефективността от осъществявания официален контрол, дирекция КВЛП прави предложения до изпълнителния директор на БАБХ и изготвя инструкции за извършване на проверки, изменения на образците на документи за извършване на проверки, инспекционната програма и/или нормативните документи, провежда обучения.

Със Заповед № РД 11-413/19.02.2024 г. на изпълнителния директор на БАБХ е утвърдена Програма за контрол на качеството на предлаганите в търговската мрежа ВЛП, като на базата на нея ежегодно се изготвя и изпълнява план за вземане на проби и анализи на ВЛП от търговската мрежа. Целта на програмата е да се гарантира, че предлаганите в търговската мрежа ВЛП след издаване на разрешението за търговия с ВЛП са с необходимото качество, съгласно спецификациите в регистрационната документация и изискванията на рарешението за търговия с ВЛП.

Програмата се отнася за ВЛП, разрешени за търговия по национална процедура, по процедура за взаимно признаване и децентрализирана процедура. Надзорът върху качеството на ВЛП по централизирана процедура (взимане на проби и лабораторни анализи) се осъществява по програма на Европейската агенция по лекарствата.

Всяка година дирекция КВЛП изготвя и представя за одобрение от изпълнителния директор на БАБХ и изпълнява План на дирекция КВЛП за инспекции по Добра Производствена Практика (ДПП) на производители/вносители на ВЛП. Всяка инспекция се извършва на основание заповед на изпълнителния директор на БАБХ и е съобразена с критериите за оценка на риска при всеки производител, като се взима предвид въведената Система за управление на качеството в обекта, естеството на производствения процес и характеристиките на продуктите, които се произвеждат.

2. Информация за контрола и тенденции (основни приоритети; критерии за оценка на риска; основни тенденции в интензитета и вида на контрола)

Обекти на контрол по отношение на ветеринарните лекарствени продукти са: производители на ВЛП, производители, вносители и разпространители на активни вещества използвани като изходни вещества в състава на ВЛП, търговци на едро с ВЛП, търговци на дребно с ВЛП /ветеринарномедицински аптеки/, търговци на дребно с ВЛП, на които е предоставено разрешение за продажба на ВЛП от разстояние, животновъдни обекти и ветеринарномедицински заведения.

Честотата на извършване на инспекции се определя на базата на оценка на риска, в зависимост от:

1. обема на производство, търговия и/или употреба на ВЛП;
2. броя, вида и тежестта на нарушения, констатирани при предишни инспекции;

3. естеството на контролираните обекти или продукти, както и спецификата и степента на риск от възникване на несъответствие с изискванията за производство, търговия, съхранение и употреба на ВЛП;
4. получени сигнали и жалби във връзка с производство, търговия, съхранение и употреба на ВЛП;
5. резултати от лабораторните изпитвания на проби от ВЛП или суровини, взети при предходни инспекции;
6. видовете, предназначението и броя на животните или птиците, които обслужва ветеринарната клиника или амбулатория;
7. категорията на ветеринарната амбулатория или клиника;
8. видовете, предназначението и броя на животните или птиците във фермата;
9. обема на производство или употреба на медикаментозни фуражи.

3. Анализ на несъответствието

Случаи на несъответствие

Най-често несъответствия с изискванията на Регламент (ЕС)2019/6, ЗВД и подзаконовите нормативни актове, по отношение на търговията и употребата на ВЛП се установяват при проверки на животновъдни обекти и ветеринарномедицински амбулатории.

Най-често срещани нарушения в обектите подлежащи на контрол по видове:

Ветеринарномедицински заведения:

1. Липсват или се водят нередовно и некоректно дневниците за ВЛП и амбулаторни дневници;

2. Издаваните рецепти за ВЛП по лекарско предписание не съдържат предвидените реквизити в Регламент (ЕС) 2019/6 на европейския парламент и на съвета от 11.12.2018 относно ветеринарните лекарствени продукти.

3. Издават се рецепти за закупуване на ВЛП, включително антимикробни ВЛП, в нарушение на чл. 105, параграфи 2 и 3 от Регламент 2019/6, а именно без да е извършен клиничен преглед или друга подходяща оценка на здравния статус на животните, както и липса на обосновка при предписване на антимикробни ВЛП.

3. ВЛП с изтекъл срок на годност не се съхраняват на определеното за целта място до тяхното унищожаване;

4. Не се въвеждат в информационната система ВетИС данните за извършените лечебни мероприятия;

5. Липсва договор с фирми за унищожаване на опсни отпадъци;

6. Употребата на хуманни лекарствени продукти в редица случаи не се извършва в съответствие с чл. 107, пар. 5, чл. 112, 113 и 114 от Регламент (ЕС)2019/6 и не се водят необходимите записи за такава употреба.

Животновъдни обекти:

1. Не се води, или некоректно се води документацията по чл. 108 от Регламент 2019/6, съответно чл. 132, ал. 1, т. 13 от ЗВД, в който се вписват проведените лечебно-профилактични мероприятия и чрез който да е видно, че стопаните са запознати с карентните срокове на третираните животни, а също и да се осъществи проследимост за употребените ВЛП;

2. Закупуват се лекарства за продуктивни животни с рецепти, изготвени по образец, не съдържащ предвидените реквизити в Регламент (ЕС) 2019/6, както и без рецепти в нарушение на чл. 350, ал. 1 от ЗВД, или с некоректно попълнена рецепта;

3. Липсват протоколи за унищожаване на млякото от животни, третирани с ВЛП, за които се изисква спазване на карентни срокове след прилагането им;

4. Липсват процедури за контрол върху инфекциите и за изхвърляне и унищожаване на отпадъците;

5. Не се отразяват в ИИС на БАБХ ВетИС и в дневника, образец КВМП-67 извършените лечебни мероприятия;

6. В някои ОДБХ се наблюдава докладване на много малък брой проверки на животновъдни обекти (с изключение на зоомагазините). В ОДБХ, в които има малък брой обекти за търговия на едро и дребно с ВЛП инспекторските ресурси следва да се разпределят към проверки по отношение на ВЛП на по-голям брой ВМЗ и животновъдни обекти.

Обекти за търговия на дребно и едро с ВЛП:

1. Документацията по чл. 103, параграф 3 от Регламент (ЕС) 2019/6 съотрветно чл. 356 от ЗВД не се води редовно, което води до затруднена или невъзможна проследимост по отношение на закупени, продадени и налични количества ВЛП, между установените в обекта и описаните в документите;

2. Продажба на ВЛП за продуктивни животни без рецепта или срещу рецепти, които не са попълнени коректно, изготвени по образец, не съдържащ предвидените реквизити в Регламент (ЕС) 2019/6;

3. Наличие на ВЛП, които не са в съответствие с изискванията на чл. 10 – 15 от Регламент 2019/6 за изискванията към данните върху опаковката и в листовката на ВЛП;

4. Наличие на ВЛП с изтекъл срок на годност, които не се съхраняват на определените за целта места;

5. Липсват документирани система за качество и процедури съглаясно чл. 3 и чл. 18 Регламент (ЕС) 2021/1248 Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/1248 на Комисията от 29 юли 2021 година относно мерки за добра практика за разпространение на ветеринарни лекарствени продукти.

6. Извършване на търговия от разстояние на дребно (онлайн търговия) без необходимото разрешение съгласно чл. 103 пар. 1 и чл. 104 от Регламент 2019/6.

Зоомагазини и пчеларски магазини:

1. Не се изпълняват изискванията на Наредба №41/10.12.2008 г. за изискванията към обекти, в които се отглеждат, развъждат и/или предлагат домашни любимци с цел търговия, към пансиони и приюти за животни;

2. Съхранение и продажба на ВЛП.

Естество на риска, който се поражда от несъответствието:

Констатираните несъответствия пряко повишават риска от:

- Прилагане върху животни на неразрешени за търговия ВЛЛ;
- Невъзможност за пълно проследяване на произхода на закупуваните/прилаганите ВЛП и идентифициране на третираните животни;
- Нерегламентирано прилагане на ВЛП от лица без необходимата квалификация при животни, от които се получават храни за консумация;
- Неспазване на карентни срокове след употреба на ВЛП, за които се изискват такива;
- Употреба на ВЛП с изтекъл срок на годност, или с отклонения в качеството.
- Употреба на ВЛП в нарушение на условията, при които е издадено разрешението за търговия, както и в нарушение на изискванията на Наредба № 62/09.05.2006 г. за изискванията към данните върху опаковката и в листовката за употреба на ВЛП.
- Съхранение на ВЛП в нарушение на изискванията, предписани от производителя.

Първопричина(и) за несъответствието

Недостатъчно познаване и неспазване от страна на търговците с ВЛП, собствениците на животновъдни обекти и практикуващите ветеринарни лекари на нормативната база, с която се регламентира търговията и употребата на ВЛП;

Броят, честотата и последователността на извършваните проверки в обектите не винаги се основава на предварителна оценка на риска за всеки обект, което намалява ефективността от проверките.

Недостатъчен кадрови ресурс, както и съвместяването на различни по същество дейности от един инспектор създават предпоставка за несвоевременно извършване на плановите проверки в ОДБХ, както и последващите проверки за контрол по изпълнението на предписаните коригиращи действия в случаите на установени несъответствия.

4. Предприети действия в случаи на несъответствия (статистика на административно-наказателните мерки; тенденции)

- Статистика за изпълнението
- Тенденции при изпълнението

Във връзка с изпълнение на Програмата за контрол на качеството на предлаганите в търговската мрежа ВЛП за 2024 г. е планирано взимането на 16 броя проби, като същите са постъпили в дирекция КВЛП за изпитване на качествени показатели и данните върху етикета на опаковките и в листовката на продукта. Пробовземането е извършено от инспектори от ОДБХ, отговорни за контрола на ветеринарни лекарствени продукти ВЛП. Резултатите от изпитванията на пробите ще бъдат представени в отделен доклад за изпълнение на годишния план за 2024 г. за изпълнение на програмата.

Проверките в обектите, подлежащи на контрол от ОДБХ включват освен минимално заложените, съгласно Инспекционната програма на БАБХ за 2024 г. и допълнително извършени проверки във връзка с подадени сигнали и жалби, на база оценката на риска за всеки отделен обект и извършени проверки по заповеди на изпълнителния/заместник изпълнителния директор на БАБХ. Представените данни показват, че като цяло ОДБХ са надхвърлили изпълнението на броя на планираните за годината проверки по видове обекти, но все още при някои се наблюдава неизпълнилнение на годишните планове.

През 2024 г. са извършени с 540 проверки по-малко от предходната година, като причините за това ще бъдат обсъдени и анализирани по време на следващото обучение на инспекторите по ВЛП от ОДБХ. Проверките, при които са констатирани несъответствия и инспекторите са давали предписания са около 8 % от общия брой проверки, което е с 2% повече от предписанията през 2023 г. АУАН са съставяни при около 2 %, което е повече от съставените през 2023 г. (1.3 %). Като цяло през последните две години се наблюдава тенденция за намаляване (с около 13 % годишно) на броя извършвани проверки по отношение на ВЛП. Това налага предприемане на мерки за спазване изискванията на ГИП по отношение брой и видове проверки, както и повишаване на ефективността на извършвания от ОДБХ контрол в обектите за търговия с ВЛП, ветеринарномедицинските заведения и животновъдните обекти. Необходимо е да се подобрят уменията на отговорните за контрола на ВЛП служители от ОДБХ за извършване на проверки, установяване на несъответствия и предприемане на последващи мерки. Това може да бъде постигнато чрез увеличаване на честотата на извършваните съвместни проверки с експерти от дирекция КВЛП и провеждане на периодично обучение на отговорните служители от ОДБХ, във връзка с разпоредбите на Регламент (ЕС) 2019/6 и актовете по прилагането му, Закона за ветеринарномедицинската дейност, касаещи контрола на ВЛП и подзаконовите нормативни документи по прилагането му. Необходимо е служителите от ОДБХ, отговорни за ВЛП да проведат съответните обучения на официалните ветеринарни лекари в общините, където проверките за се

извършват от тях. От своя страна официалните ветеринарни лекари следва своевременно да предоставят на съответния отговорник по ВЛП от ОДБХ протоколите и друга относима към извършените проверки информация, с оглед проследяване на предприетите мерки и изготвянето на пълни доклади за изпълнението на ГИП. На служителите от ОДБХ, отговарящи за ВЛП, трябва да бъде осигурен достатъчен времеви и материален ресурс за осъществяване на всички дейности свързани с контрола на ВЛП.

В тримесечните доклади от ОДБХ за изпълнение на ГИП, както и в други доклади за извършване на проверки свързани с ВЛП е необходимо да се посочват ясно отделните видове обекти (данните на обекта), подлежащи на контрол, в които са извършени проверките през отчетния период, да се посочват само констатираните несъответствия, издадени предписания/съставени АУАН и други предприети мерки. Необходимо е посочване на точни и конкретни данни за констатираните несъответствия и предписаните коригиращи действия в отделните обекти. По този начин ще се даде възможност за коректно обобщаване на данните и проследяване на тенденциите.

5. Действия за гарантиране на съответствието от страна на стопанските субекти

През 2024 г. се запазва практиката за комуникация с представители на Сдружението на производителите и търговците с ВЛП и на Български ветеринарен съюз за дискутиране на проблемите свързани с търговията и употребата на ВЛП и разглеждане на възможности за изменение на нормативната база. Като критични моменти са определени:

- Спазване на изискванията на ЗВД, Регламент 2019/6 и подзаконовите нормативни актове, регламентиращи търговията и употребата на ВЛП;
- Спазване на вътрешните правила и инструкциите, изготвени и утвърдени в съответствие с функционираща система за управление на качеството, въведена във всеки обект;
- Коректно водене на документацията относно изискванията за търговия, отпускане, проследимост и прилагане на ВЛП в различните обекти, с акцент върху антимикробните ВЛП.

При констатиране на несъответствия с изискванията за качеството на ВЛП, съгласно условията при които е издадено разрешението за търговия с ВЛП, изпълнителният директор на БАБХ или оправомощено от него лице уведомява писмено притежателя на разрешението за търговия с ВЛП и по предложение на ДКВЛП предприема предвидените в ЗВД регулаторни действия.

Ежегодно дирекция КВЛП изготвя доклад до изпълнителния директор на БАБХ за резултатите от изпълнението на програмата за контрол на ВЛП за предходната година и при установени несъответствия предлага да се предприемат предвидените в ЗВД коригиращи действия за отстраняване на несъответствията, както и да се наложат предвидените в ЗВД санкции при неизпълнение на предписанията.

При проверките по ДПП се контролира спазването на изискванията за ДПП, съгласно европейското и националното законодателство в областта на производството на ВЛП. Данните за издадените разрешения за производство, одобрените промени в тях и издадените сертификати за ДПП се въвеждат в Европейската база за обмен на данни за регистрираните производители на лекарствени и имунологични продукти за хуманна и ветеринарна употреба (EudraGMP).

6. Отчет за цялостното изпълнение 2024

Контролна дейност върху търговията и употребата на ВЛП:

1. Издадени разрешения за търговия на едро с ВЛП – 1 бр;
2. Издадени изменения към разрешения за търговия на едро с ВЛП – 3 бр;

3. Прекратени лицензи/разрешения за търговия на едро с ВЛП – 9;
4. Издадени разрешения за търговия на дребно с ВЛП – 8 бр;
5. Вписване в списъка на търговците на дребно с ветеринарни лекарствени продукти (ВЛП) в България, на които е предоставено разрешение за продажба на ВЛП от разстояние – 11 бр.;
6. Издадени изменения към разрешения за търговия на дребно с ВЛП/служебно издадени лицензи в разрешения за търговия на дребно с ВЛП – 14 бр;
7. Прекратени лицензи за търговия на дребно с ВМП/разрешения за търговия на дребно с ВЛП/отменени разрешения за търговия на дребно с ВЛП – 12 бр;
8. Одобрени промени/издадени допълнения/подновяване на лицензии за търговия на едро с наркотични вещества за ветеринарномедицински цели – 3 бр;
9. Регистрирани производители, вносители и разпространители на активни вещества, използвани като изходни материали за ветеринарни лекарствени продукти – 1 бр;

Обобщена справка за извършените проверки от ОДБХ във връзка с официалния контрол върху търговията, съхранението и употребата на ВЛП:
Общ брой извършени проверки – 3259бр., от които:
- обекти за търговия на едро – 120 бр;
- обекти за търговия на дребно (аптеки) – 260 бр;
- ветеринарномедицински заведения (ВМЗ) – 1267 бр;
- животновъдни обекти – 1474 бр;
- зоомагазини, пчеларски магазини и др. – 238 бр;
- общ брой издадени предписания – 253 бр;
- общ брой съставени актове – 68 бр.

Съгласно плана за извършване на инспекции на производители/вносители на ВЛП за 2024 г. са предвидени общо 19 инспекции, в това число 17 инспекции на обекти на производители/вносители на ВЛП в страната и чужбина и на 2 лаборатория за контрол на качеството на внесените в Република България ВЛП. В изпълнение на утвърдения План за инспекции по Добра производствена практика за 2024 г. са извършени общо 11 бр. инспекции. На един от обектите за производство на ВЛП в трета страна е извършена дистанционна оценка на документацията и условията за производство, контрол и съхранение на ВЛП. Инспекцията е извършена при спазване на указанията, посочени в ръководството на Европейската агенция по лекарствата за дистанционна оценка на Добрата производствена практика и Добрата дистрибуторска практика (EMA/INS/GMP/379298/2024). За всички извършени инспекции по ДПП са изготвени протоколи по образец и след положително заключение за съответствие на производствения обект с изискванията на ДПП са издадени 11 сертификата за ДПП, като същите са въведени своевременно в базата данни на ЕС EudraGMDP. Поради прекратяване на дейността за е прекратено едно разрешение за производство на ВЛП

Констатирани несъответствия с изискванията за ДПП при извършени инспекции на производители/вносители на ВЛП са класифицирани като „други" несъответствия. Няма констатирани „значителни" и „критични" несъответствия. Несъответствията класифицирани като „други" не представляват пряк риск за качеството на произвежданите ВЛП и не биха довели до производство/внасяне и пускане на пазара на ВЛП, криещи риск за здравето на хората и животните. Производителите/вносителите на ВЛП са представили приемливи план-графици за отстраняване на констатираните при инспекциите несъответствия. Изпълнението им се проверява при последващите инспекции в обектите за производство/внасяне на ВЛП.

При проведения през 04.2024 г. одит на БАБХ на дейностите свързани с контрола на производстото, вноса и добрата производствена практика на ВЛП, извършен от експерти на Европейската агенция по лекарствата, от името на Европейската комисия бе дадена препоръка за стриктно спазване на международните стандарти за повишаване квалификацията и участие в продължаващи обучения на инспекторите по ДПП.

През 2024 г. работна група от служители на дирекция КВЛП разработи и обнародвана в държавен вестник нова Наредба № 5 от 2.12.2024 г. за изискванията към ветеринарномедицинските аптеки и условията и изискванията за търговия с ветеринарни лекарствени продукти от разстояние. Във връзка с влизането в сила на Анекс 1 – стерилни лекарствени продукти от Европейското ръководство за ДПП, през 2024 г. бе изменена Наредба № 69 от 16.05.2006г. за изискванията за Добрата производствена практика при производство на ветеринарномедицински продукти и активни субстанции. Във връзка с прилагането на Регламент (ЕС) 2019/6 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 година относно ветеринарните лекарствени продукти и за отмяна на Директива 2001/82/ЕО беше изменен раздел XI от ЗВД (ДВ, бр. 23 от 2024 г.).

VII. ДЕЙНОСТ НА ГРАНИЧЕН КОНТРОЛ

Дирекция „Граничен контрол“ е част от специализираната администрация в структурата на БАБХ. В състава ѝ влизат осем отдела: ГИП Капитан Андреево, ГИП Варна; ГИП Бургас, ГИП Гюешево; ГИП Калотина, ГИП Летище София, ГИП Брегово“ и отдел „Организация и управление на граничния контрол“ в ЦУ на БАБХ, който координира извършването на дейността по официален контрол на граничните пунктове. Общата численост на персонала е 135 щатни бройки.

Седем от отделите са гранични контролни пунктове (ГКП). ГКП Златарево, е структурно подчинен и функционира като част от отдел ГИП Гюешево.

Официалният контрол се осъществява на следните ГКП, одобрени съгласно изискванията на чл. 59 от Регламент (ЕС) 2017/625, както и Регламент (ЕС) 2019/1014:

- ГКП Капитан Андреево;
- ГКП-Пристанище Варна;
- ГКП-Пристанище Бургас;
- ГКП Гюешево;
- ГКП Златарево;
- ГКП Калотина;
- ГКП Летище София;
- ГКП- Брегово;

Дирекция Граничен контрол, чрез отделите ГИП осъществява официален контрол при въвеждане на територията на Съюза на животни и стоки, попадащи в обхвата на чл. 47, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2017/625. В това число, извършване на официален контрол при въвеждане на пратки животни и стоки от трети държави, съдържащи :

- живи животни;

- продукти от животински произход, зародишни продукти, странични животински продукти, сено и слама и храни, съдържащи както продукти от растителен произход, така и преработени продукти от животински произход („съставни продукти“);
- растения, растителни продукти и други обекти;
- храни и фуражи от неживотински произход, спрямо които се прилагат мерки по засилен официален контрол на ГКП и такива, по отношение на които се прилагат спешни мерки;
- материали и предмети в контакт с храни.

Освен на одобрените ГКП, Българска агенция по безопасност на храните извършва официален контрол и на други места за въвеждане в Съюза (Малко Търново, Лесово, Логодаж, Стрезимировци, Летище Варна, Летище Бургас и др.) както следва:

- на стоки, които са част от личния багаж на пътниците и са предназначени за лична употреба или консумация в изпълнение изискванията на Регламент (ЕС) 2019/2122
- проверки за съответствието с ветеринарно-санитарните изисквания по отношение на движението с нетърговска цел на домашни любимци съгласно Регламент 2013/576

Официалният контрол на граничните контролни пунктове при въвеждане на пратките животни и стоки от трети държави на територията на Съюза се осъществява от официални ветеринарни лекари, официални фитосанитарни инспектори и официални инспектори и включва извършването на документални проверки, идентификационни и физически проверки, вкл. вземане на проби за лабораторен анализ при спазване изискванията на пряко приложимото европейско право и национално законодателство.

За периода от **2024 година** на ГКП, чрез официалните инспектори на БАБХ е осъществен официален контрол на пратки животни и стоки попадащи в обхвата на чл. 47, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2017/625, както следва:

	Живи животни	Продукти от животински произход	Храни и фуражи от неживотински произход	Растения, растителни продукти и други
2024 година:	брой пратки			
	743	12299	98847	74247

Източник:TRACES NT - електронна система за обмен на информация.

За докладваният период са създадени **общо 226 бр. уведомления, от които 127 уведомления за пратки отхвърлени на граница и 99 бр. уведомления за несъответствия (non-compliance)** за **НЕСЪОТВЕТСТВАЩИ** пратки, които са нотифицирани в Система RASFF.

VIII. ДЕЙНОСТ НА ЛАБОРАТОРЕН КОНТРОЛ

1. Отчет и анализ на изпълнението за 2024 г.

В изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) 2017/625 на Европейския парламент и на Съвета от 15 март 2017 година, дирекцията координира разработването и прилагането на следните програми за официален лабораторен контрол. Изпълнение:

1.1.Национална програма за контрол на качествените характеристики на храни (НПККХХ) 2024 г.

Програмата има за цел провеждане на ефективен и системен официален контрол, с оглед мониторинг на качествените характеристики на храни, за които има заложени изисквания в нормативни актове, стандарти и технологична документация (ТД). Изготвя се в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 922/72, (ЕИО) № 234/79, (ЕО) № 1037/2001 и (ЕО) № 1234/2007 и всички изискуеми анализи следва да бъдат изпълнявани. ***Нейното прилагане цели спазване на българските стандарти и предпазване на потребителя от заблуждаваща или подвеждаща информация при етикетирането.***

Предвидено е, частта от анализите, за които БАБХ не разполага със собствени акредитирани лаборатории и методи за изследване да бъдат извършени във външни за БАБХ лаборатории. В тази връзка, за да се постигне цялостно изпълнение на програмата е необходимо адекватно финансиране.

За 2024 г. по програмата са планувани общо 1 062 броя проби, от които са изпълнени 1 072 броя, което представлява 101% изпълнение на програмата.

Брой планувани, изпълнени и несъответстващи проби (2024)

№	Матрица	Планувани	Изпълнени		Несъответстващи	
		бр.	*бр.*	*%*	*бр.*	*%*
1	Храни произведени по национални, утвърдени и браншови стандарти	278	278	**100**	50	**18**
2	Трапезна сол	0	-	**-**	-	**-**
3	Пчелен мед	142	146	**103**	13	**9**
4	Храни за енергийна стойност	112	112	**100**	1	**1**
5	Храни с хранителни претенции	56	57	**102**	3	**5**
6	Млечни продукти за немлечни мазнини и ФХ показатели по ТД	128	136	**106**	1* 18	**1** **13**
7	Млечни продукти за ФХ показатели по ТД	226	226	**100**	32	**14**
8	Замразени птичи трупове и разфасовки от птиче месо за общо съдържание на вода	115	112	**97**	3	**3**
9	Маслинови масла	5	5	**100**	1	**20**
	Общо	**1 062**	1 072	**101**	122	**11**

* Една проба има наличие на немлечни мазнини, а 18 проби са несъответстващи по физикохимични показатели

Източник на данните в таблицата – обобщен доклад от дирекция „Лабораторен контрол“ за изпълнението на програмата, на база данни, предоставени от ОДБХ

За всяко несъответствие е изпратена информация за предприемане на действия по компетентност. Неизпълнението на част от планираните проби се дължи на временно преустановяване дейността на част от обектите.

Анализ на изпълнението:

През 2024 г. общия брой планувани проби е намален от 1 151 на 1 062 спрямо 2023 г. Изпълнението на програмата е 101%, което е увеличение от 6%, спрямо 2024 г. Процентът на несъответстващите проби е намален от 15% за 2003 г. на 11% за 2024 г. ***(Фигура 1)***.

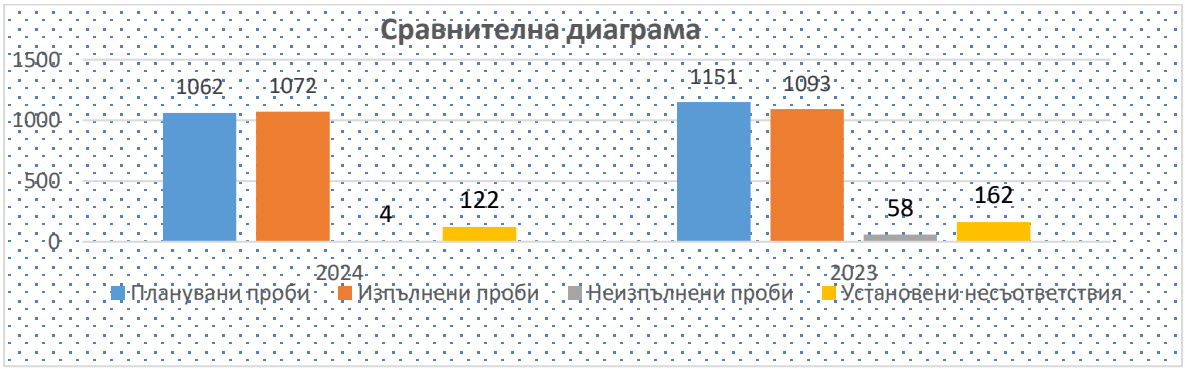

Фигура 1

Източник на данните във Фигура 1 – обобщен доклад от дирекция „Лабораторен контрол“ за изпълнението на програмата, на база данни, предоставени от ОДБХ.

1.2.Национална програма за контрол на остатъци от пестициди във и върху храни (НПКОП):

Изготвянето и изпълнението на НПКОП се изисква, както от основните нормативни актове, от специфичното законодателство Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/731 на Комисията от 3 април 2023 година относно координирана многогодишна контролна програма на Съюза за 2024, 2025 и 2026 г. за гарантиране на спазването на максимално допустимите граници на остатъчни вещества от пестициди във и върху храни от растителен и животински произход и за оценка на експозицията на потребителите на тези пестицидни остатъци, и за отмяна на Регламент за изпълнение (ЕС) 2022/741. Данните относно изпълнението на програмата се докладват ежегодно на ЕОБХ. Част от анализите, за които БАБХ не разполага със собствени акредитирани лаборатории и методи за изследване, се извършват във външни лаборатории, за което е необходимо съответното финансиране.

В изпълнение на НПКОП, през 2024 г. е планувано изследването на общо 425 броя проби храни, които включват 12 броя проби от биологично производство. От планувания общ брой, 195 бр. проби, вкл. 6 бр. от биологично производство са съгласно Регламент (ЕС) № 2023/731, а останалите 230 броя проби, вкл. 6 бр. от биологично производство са в допълнение на Регламента. От планираните проби са изпълнени общо 362 бр. проби (333 бр. проби от растителен произход и 29 бр. проби от животински произход), което представлява 85% изпълнение на програмата.

Неизпълнените проби са 63 бр. Причина за неизпълнение – не са намерени налични матрици в търговската мрежа, липса на засети площи със съответните плодове и зеленчуци и липса на финансови средства за изпращане на пробите, за които лабораториите към БАБХ (ЦЛХИК и ЦЛВСЕЕ) нямат капацитет, във външни лаборатории (55 бр.). При изпълнението на програмата са установени 19 несъответстващи резултати.

Анализ на изпълнението

През отчетния период се наблюдава изпълнение от 85%, което надвишава изпълнението през 2023 г., когато същото е било 66% от общия брой на планираните проби. През 2024 г. се наблюдава и увеличаване на броя на установените несъответствия (5,2% за 2024 г., спрямо 3,9% за 2023 г. от общия брой на изследваните проби).

Виж. ***Фигури 2, 3 и 4***.

Фигура 2

Фигура 3

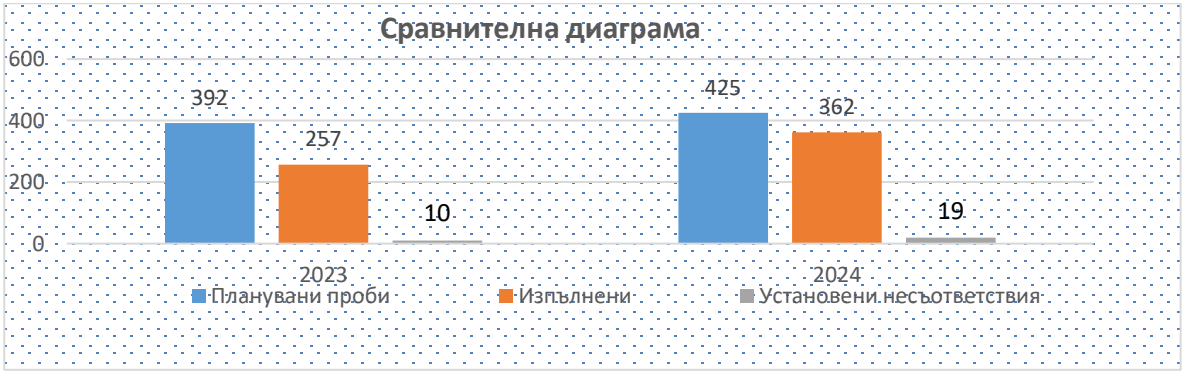

Фигура 4

Източник на данните от Фигури 2, 3 и 4 – обобщен доклад от дирекция „Лабораторен контрол“ за изпълнението на програмата, на база данни, предоставени от ОДБХ.

1.3. Национална програма за контрол на храни и материали и предмети за контакт с храни за добавки, химични и микробиологични замърсители и контрол на храни, обработени с йонизиращи лъчения 2024 г.

В програмата се въвеждат изискванията на редица регламенти, специфични за отделните замърсители: Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/627 на Комисията от 15 март 2019 година за определяне на еднакви практически условия за извършването на официален контрол върху продукти от животински произход, предназначени за консумация от човека, в съответствие с Регламент (ЕС) 2017/625 на Европейския парламент и на Съвета и за изменение на Регламент (ЕО) № 2074/2005 на Комисията по отношение на официалния контрол; Регламент (ЕС) 2023/915 на Комисията от 25 април 2023 година относно максимално допустимите количества на някои замърсители в храните и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1881/2006; Регламент (ЕС) 2017/644 на Комисията от 5 април 2017 година за определяне на методи за вземане на проби и анализ за целите на контрола на съдържанието на диоксини, диоксиноподобни PCB и недиоксиноподобни PCB в определени храни и за отмяна на Регламент (ЕС) № 589/2014; Регламент (ЕО) № 401/2006 на Комисията от 23 февруари 2006 година за установяване на методи за вземане на проби и за анализ за целите

на официалния контрол на нивата за микотоксини в храни; Регламент (ЕО) № 1882/2006 на Комисията от 19 декември 2006 година относно методи за вземане на проби и анализ за целите на официалния контрол на храни за съдържание на нитрати; Регламент (ЕО) № 1333/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година относно добавките в храните; Регламент (ЕО) № 1935/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 27 октомври 2004 година относно материалите и предметите, предназначени за контакт с храни, и за отмяна на Директиви 80/590/ЕИО и 89/109/ЕИО и др. нормативни актове от специфичното европейско законодателство. Делегиран Регламент (ЕС) 2022/931 на Комисията от 23 март 2022 година за допълнение на Регламент (ЕС) 2017/625 на Европейския парламент и на Съвета като се установяват правилата за извършването на официалния контрол по отношение на замърсителите в храните и Регламент за изпълнение (ЕС) 2022/932 на Комисията от 9 юни 2022 година относно еднакви практически условия за извършването на официалния контрол по отношение на замърсителите в храните, относно специфичното допълнително съдържание на многогодишните национални планове за контрол и специалните допълнителни условия за тяхното изготвяне, определят изискванията за изготвяне на програмата, както и ежегодното докладване на данните по изпълнение на тези регламенти на ЕОБХ за анализ и оценка.

Изпълнението на тази програма през 2024 г. е както следва:

За годината е планирано провеждането на лабораторни изпитвания, както следва:

704 броя проби за съдържание на химични замърсители;

96 броя проби за съдържание на добавки в храни;

24 броя проби материали и предмети предназначени за контакт с храни

3 броя проби храни обработени с йонизиращи лъчения;

670 броя проби за съдържание на микробиологични замърсители в храни от растителен произход;

56 бр. проби за нитрити;

4552 броя проби за микробиологични замърсители в храни от животински произход, готови за консумация храни, лед от производители на лед и вода за питейно-битови нужди.

Пробите по критериите за технологична хигиена при добив на месо от предприятия, съобразно капацитета на обекта за производство или търговия с храни и точният брой на пробите за хигиена на производствената среда (тампонни отривки) се определя на ниво ОДБХ.

Изпълнението за 2024 г. е както следва:

- **За микробиологични замърсители са изследвани следния брой проби:** от производствени предприятия (ПП) – 19831 бр. проби, от търговска мрежа (ТМ) – 3048 бр. проби, от обекти по Наредба № 26 от 2010 г. – 369 бр. проби, извънпланови проби – 451 бр. От изследванията за микробиологични замърсители са получени 488 бр. несъответстващи резултати (салмонела, Е. коли, листерия, ентеробактерии). Изследвани за 2024 г. за хистамин са 56 бр. проби, при което е установено 1 бр. несъответствие. Изследвани за 2023 г. за трихинела са 1727154 бр. проби от свине и 146 бр. проби от коне. Установени несъответствия за трихинела предимно в диви свине.
- **За химични замърсители в храни от растителен произход са изследвани общо 287 броя проби,** от които 38 броя проби за нитрати с установено 1 бр. несъответствие, за

микотоксини – 118 бр. проби с 4 бр. несъответствия, тежки метали – 130 бр. проби с установени 2 бр. несъответствия.

- **За химични замърсители в храни от животински произход:** изследвани са общо 155 бр. проби - за съдържание на халогенирани устойчиви органични замърсители (полихлорирани бифенили – PCBs, метали – (олово, кадмий, живак), микотоксини (афлатоксин М1) и радионуклиди. Установени са 2 бр. несъответствия (живак в черен дроб от агне, афлатоксин М1 в сурово козе мляко).

<u>Анализ на изпълнението:</u>

През 2024 г., спрямо 2023 г. е намален броя на планувaните изследвания за химични и микробиологични замърсители е намален. Намален са съответно и броя на изпълнените изследвания. Изпълнението на плана за химични замърсители е подобрено, като процентът на изпълнените изследвания е 63%, спрямо 56% през 2023 г. Увеличен е броя на изпълнените изследвания за трихинела. Спрямо 2023 г. е установено увеличаване на процента на установени несъответствия, на фона на общия брой на взетите проби (2,06% за 2024 г. и 1,15% за 2023 г.).

В сравнение с 2023 г. се наблюдава намаление на броя на взетите проби.

<u>Изпълнението на програмата е затруднено поради следните фактори:</u>

- Забавяне при утвърждаването на програмата, основно свързано с организационни и финансови въпроси;
- Неизпълнение на проби по програмата, които са разпределени за изследване във външни лаборатории, свързано с липса на финансови средства за заплащане на външни лаборатории.

1.4.Програма за мониторинг и докладване на антимикробиалната резистентност на зоонозни и коменсални бактерии в Р. България (АМР).

Съгласно Решение за изпълнение (ЕС) 2020/1729 на Комисията от 17 ноември 2020 година относно мониторинга и докладването на антимикробната резистентност на зоонозните и коменсалните бактерии и за отмяна на Решение за изпълнение 2013/652/ЕС (нотифицирано под номер С(2020) 7894), държавите членки извършват мониторинг на АМР чрез вземане на проби от различните популации животни, отглеждани за производство на храни, както и от прясно месо, получено от тях и ежегодно докладват резултатите от този мониторинг. Програмата се съфинансира от ЕК (75 %), останалите 25% от финансовите средства за изпълнение на програмата се осигуряват от държавния бюджет.

През 2024 г. по програмата е планирано вземането на проби от заклани птици от предприятията за добив на птиче месо (456 бр. проби) и проби от птиче месо с произход България, ЕС и трети държави, от търговски обекти (150 бр. проби от месо от бройлери и 150 бр. проби от месо от пуйки). Вземането на проби от цекумно съдържание е на случаен принцип само от заклани местно отглеждани домашни птици, като планирането е пропорционално на годишния капацитет на съответната кланица.

За 2024 г. програмата, като цяло е изпълнена на 98%:

- Проби от цекумно съдържание на заклани домашни птици – планирани са 456 бр., изпълнени - 442 бр. (не са изпълнени 14 бр. проби, поради липса на производство).
- Проби от охладено месо от домашни птици от търговската мрежа (бройлери/пуйки) – планирани и изпълнени 150/150 бр.;

Анализ на изпълнението:

През двата сравнявани периода (2023 и 2024 г.), заложеният план за вземане на проби се изпълнява регулярно, с изключение на процента неизпълнение през 2024 г., което се дължи на невзети проби от един регион, поради липса на производство.

Фигура 5

Източник на данните от Фигура 5 – обобщен доклад от дирекция „Лабораторен контрол“ за изпълнението на програмата, на база данни, предоставени от ОДБХ.

1.5.Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни (НПКГМХ)

Изготвянето и изпълняването на програмата е съобразено с изискванията на Регламент (ЕО) № 1829/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 22 септември 2003 година относно генетично модифицираните храни и фуражи и Регламент (ЕО) № 1830/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 22 септември 2003 година относно проследяването и етикирането на генетично модифицирани организми и проследяването на храни и фуражи от генетично модифицирани продукти и за изменение на Директива 2001/18/ЕО. Тъй като, БАБХ не разполага със собствени лаборатории за изследване на ГМО, лабораторните анализи се извършват във външна за БАБХ лаборатория (Изпитвателен център „Здраве“ към Национален център за обществено здраве и анализи гр. София).

При контрола на генетично модифицирани храни (НПКГМХ), за периода 01.01 – 31.12.2024 г. е планирано вземането на **89 бр**. проби за лабораторно изпитване от суровини – соеви, рапични и/или царевични, които се използват в производствата на храни; от храни готови за консумация - месни продукти, соеви храни, вафли, царевични чипсове/снаксове, пуканки, царевичен хляб, шоколад и шоколадови изделия; храни за кърмачета и малки деца на соева и/или царевична основа, адаптирано мляко, предназначено за кърмачета и от ориз и оризови продукти. В рамките на общия брой проби се вземат проби от храни от биологично производство (7 бр.).

От планираните проби са взети и изследвани общо **85 бр.** проби. При извършените анализи е установено наличие на ГМО над допустимата граница от 0,9% в продукт: печена соя. От компетентните органи са предприети необходимите действия.

От заложения план не са изпълнени **4 бр**. проби, поради липсата на съответните продукти на пазара.

Пробите са взети и анализирани за собствена сметка на областните дирекции по безопасност на храните (ОДБХ), тъй като няма отпуснато финансиране от Министерството на земеделието и храните за провеждането на лабораторните анализи.

Анализ на изпълнението:

За 2024 г., както и за 2023 г., програмата е изпълнена на 95%, но през 2024 г. е установено едно несъответствие.

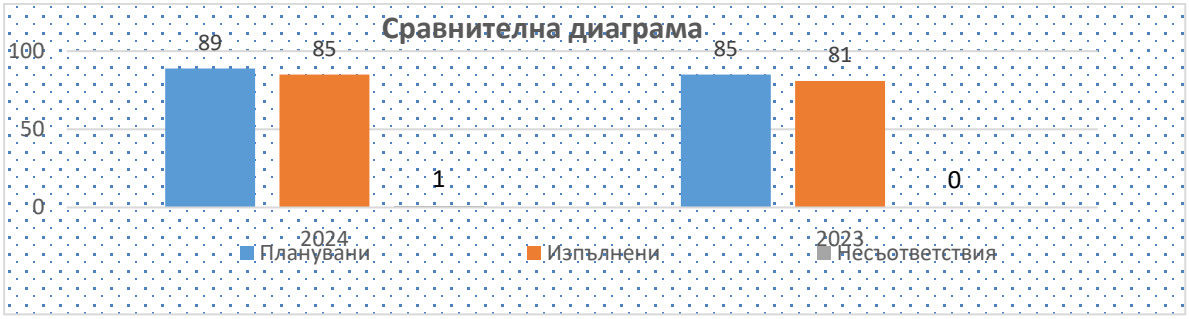

Фигура 6

Източник на данните от Фигура 6 – обобщен доклад от дирекция „Лабораторен контрол“ за изпълнението на програмата, на база данни, предоставени от ОДБХ.

В изпълнение на Решение 2013/287/ЕС за изпълнение на Комисията от 13 юни 2013 година за изменение на Решение за изпълнение 2011/884/ЕС относно спешни мерки във връзка с неразрешен генетично модифициран ориз в оризови продукти с произход от Китай и съгласно изискванията на чл.47, параграф 1, буква „д“ от Регламент 2017/625, през изминалата 2024 г. са въведени 5 броя пратки ориз, които са подложени на 100% документален контрол, проверка за идентичност и физически контрол с включен лабораторен анализ за наличие на неразрешен ГМО. При лабораторното изпитване на пробите няма констатирани несъответствия.

1.6. Национална мониторингова програма за извършване на официален контрол на употребата на фармакологично активни субстанции, разрешени като ветеринарни лекарствени продукти или като фуражни добавки, и на забранени или неразрешени фармакологично активни субстанции и остатъци от тях в живи животни и продукти от животински произход (НМПКО) 2024 г.:

Официалният контрол върху употребата на фармакологичноактивни субстанции, разрешени като ветеринарни лекарствени продукти или като фуражни добавки, както и на забранени или неразрешени фармакологичноактивни субстанции и остатъци от тях, се осъществява чрез изпълнение на НМПКО. Програмата се планира и изпълнява в съответствие с изискванията на специфичното европейско законодателство - Регламент за изпълнение (ЕС) 2022/1646 на Комисията от 23 септември 2022 година относно единната практическа уредба за извършването на официален контрол по отношение на употребата на фармакологичноактивни субстанции, разрешени като ветеринарни лекарствени продукти или като фуражни добавки, и на забранени или неразрешени фармакологичноактивни субстанции и остатъци от тях, относно конкретното съдържание на многогодишните национални планове за контрол и конкретната уредба за тяхното изготвяне и Делегиран Регламент (ЕС) 2022/1644 на Комисията от 7 юли 2022 година за допълнение на Регламент (ЕС) 2017/625 на Европейския парламент и на Съвета със специални изисквания относно извършването на официален контрол на употребата на фармакологичноактивни субстанции, разрешени като ветеринарни лекарствени продукти или като фуражни добавки, и на забранени или неразрешени фармакологичноактивни субстанции и остатъци от тях. Данните относно изпълнението на програмата се докладват ежегодно на ЕОБХ.

Програмата се одобрява от Европейската Комисия (ЕК) и се изпълнява в периода от януари 2024 г. до декември 2024 г. Съгласно изискванията на законодателството към НМПКО са разработени и изпълнявани три плана:

- основан на риска национален план за контрол на производството, изпълняван с цел проверка на съответствието на животните за производство на храни и на продуктите от животински произход, с изискванията на законодателството (План 1);
- национален план за рандомизирано наблюдение на производството, чрез изпълнението на който, се осигурява рандомизирано наблюдение за широк набор от фармакологично активни субстанции, разрешени като ветеринарни лекарствени продукти или като фуражни добавки, както и на забранени или неразрешени фармакологично активни субстанции и остатъци от тях вещества, въз основа на случайно вземане на проби (План 2);
- основан на риска национален план за контрол на животни за производство на храни и на продукти от животински произход, които се въвеждат в Съюза и са предназначени за пускане на пазара на Съюза през техните гранични контролни пунктове (ГКП). Контролът, осъществяван в рамките на този план е част от официалния контрол на ГКП (План 3).

Изпълнение:

- В изпълнение на План 1 е планирано вземането и изследването на 1585 бр. проби, от които са изпълнени 1362 бр. проби.
- В изпълнение на План 2 е планирано вземането и изследването на 120 бр. проби, от които са изпълнени 107 бр. проби;
- В изпълнение на План 3 е планирано вземането и изследването на 195 бр. проби, от които са изпълнени 144 бр. проби.

За външни лаборатории общо за трите плана са определени 83 броя проби, от които са изпълнени 8 броя проби. Изпълнението съставлява 9,6 % от изпълнените проби за външни лаборатории по Националната програма за 2024 г.

Установени са **две (2) несъответствия** (хлорамфеникол в кръвен серум от прасе и стрептомицин в пчелен мед).

Неизпълнението на плана за отчетния период се дължи на липсата на производство на суровини от съответния вид животни, поради временно преустановяване дейността на производствени обекти и поради проблем с техническото средство в лабораторията (ЦЛВСЕЕ). От първостепенно значение е осигуряването на средства за изпращане на проби във външни лаборатории за извършване на анализи, които не могат да бъдат изпълнени в лаборатории на БАБХ. При отпускане на средства, проби ще бъдат насочени към съответните лаборатории за официален контрол в други държави членки.

<u>Анализ на изпълнението:</u>

Като цяло, през 2024 г. се наблюдава 85% изпълнение на заложените за трите плана проби. В сравнение с миналия отчетен период се наблюдава намаление на броя на планираните и съответно на взетите проби. През настоящия отчетен период се наблюдава и леко намаляване на процента на неизпълнените анализи (15%), в сравнение с миналия отчетен период (16%). През отчетния период са установени 2 бр. несъответстващи резултати, докато през 2023 г. е установено едно несъответствие. (Фигури 7, 8 и 9)

Фигура 7

Фигура 8

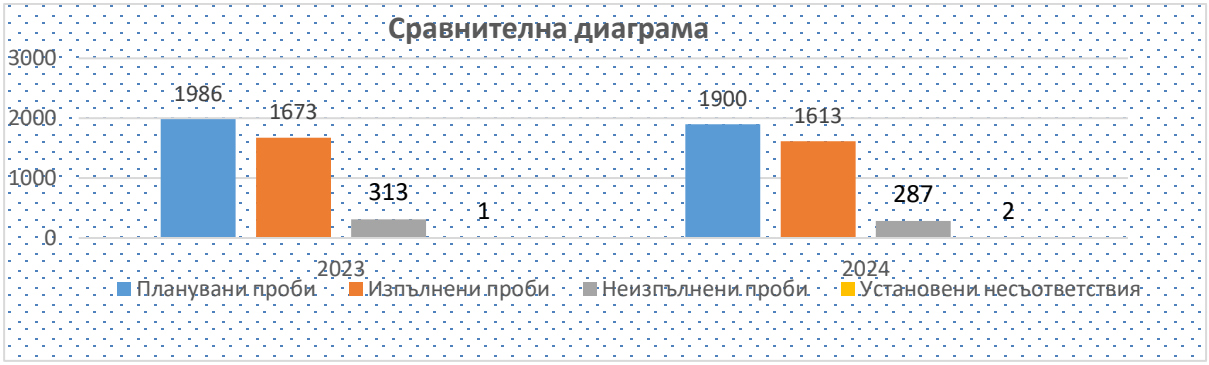

Фигура 9

Източник на данните от Фигури 7, 8 и 9 – обобщен доклад от дирекция „Лабораторен контрол“ за изпълнението на програмата, на база данни, предоставени от ОДБХ.

1.7.Национална програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните, включително зоонозите в Република България:

Основна задача на дирекция „Лабораторен контрол“ по отношение на НППНКЛБЖЗБ е да координира лабораторно-диагностичните изследвания, анализи и експертизи, свързани със здравеопазването на животните, като основните и дейности са разпределяне доставките на консумативи за извършване на лабораторно-диагностичните изследвания и изготвяне на разпределението на пробите от отделните региони в лабораториите на БАБХ, извършващи лабораторно-диагностични изследвания.

Обобщен отчет на изследваните проби през 2024 г. от лабораториите към БАБХ:

Обобщените данни за извършените диагностичните изследвания за 2024г. от лаборатории към БАБХ, вкл. Регионалните лаборатории към НДНИВМИ във В. Търново и Ст. Загора Таблица са посочени в таблиците по-долу:

Заболяване:	**Брой лаборатории:**	**Брой изследвания:**
БРУЦЕЛОЗА ЕПЖ	9	197 127 бр.
БРУЦЕЛОЗА ДПЖ	9	1 061 673 бр.
БРУЦЕЛОЗА СВИНЕ	9	9 558 бр.
БРУЦЕЛОИДОЗА КОЧОВЕ	9	23 892 бр.
ЛЕПТОСПИРОЗА – ЕПЖ и свине	7	27 345 бр.
ТСЕ ЕПЖ	3	25 627 бр.
Скрейпи ДПЖ	3	5 543 бр.
Ку-треска	1	596 бр. млечни
Ку-треска	1	173 бр. кръвни
Инфекциозен ринотрахеит	1	86 бр.
Мукозна болест-вирусна диария	1	71 бр.

Туберкулоза	1	28 бр.
Салмонела – първично пр.	1	136 бр.
Бруцелоза - НРЛ	1	69 476 бр.
Бяс	1	2 018 бр.
Антракс	1	16 бр.
Болести по пчелите	1	355 бр.
Болести по рибите/молюски	1	430 бр.
АЧС	3	8 158 бр.
КЧС	3	6 515 бр.
Чума по ДПЖ	1	8 754 бр.
Шап по ПЖ	1	4 731 бр.
Син език	1	6 143 бр.
ЗНД	1	5 834 бр.
Инф.анемия по конете	1	885 бр.
Шарка по ДПЖ	1	9 887 бр.
Треска от Западен Нил	1	1 243 бр.

Източник на данните от таблицата – годишен доклад от дирекция „Лабораторен контрол“ за изпълнението на програмите за ОК, на база данни, предоставени от лабораториите към НДНИВМИ и ОДБХ.

2. Други дейности

- Лабораторни специалисти и експерти от БАБХ са взели участие в общо 15 бр. обучения - вътрешни и организирани от външни организации;
- Поддържане на регистър на лабораториите съгласно чл. 32, ал. 1 от ЗВД и списък на официалните лаборатории, в които се извършват анализи, изпитвания и диагностика на елементи от агрохранителната верига, съгласно чл. 51, ал. 2 от Закона за управление на агрохранителната верига (ЗУАХВ), публикуван на интернет страницата на БАБХ;
- Изпълнение на 5 бр. процедури за избор на външни лаборатории, които ще извършват изследвания за целите на официалния контрол, осъществяван от БАБХ, на база разработени критерии;
- Извършени са 14 бр. проверки – планови и извънпланови на лаборатории, извършващи изпитвания за целите на официалния контрол (лаборатории на БАБХ и външни);
- Планиране и координиране провеждането на междулабораторни сравнителни изпитвания (проведени са 8 бр. от планираните 9 бр.);
- Планиране и разпределение на доставките на инвитро диагностичните ветеринарномедицински средства за извършване на лабораторно-диагностичните изследвания, необходими за изпълнение на програмата по чл. 118, ал. 1 от ЗВД.

Очаквани данни за текущата 2025 г.

- Изпълнение на програмите за официален лабораторен мониторинг – 100 %;
- Изпълнение на междулабораторните сравнения – 100 %;
- Изпълнение планираните обучения – 100%
- Изпълнение на планираните проверки на лабораториите към БАБХ – 100%;
- Определяне на лаборатории, които да извършват изследвания за целите на официалния контрол, осъществяван от БАБХ на базата на предварително разработени критерии, при необходимост – 100%;

- Изготвяне на докладни и доклади за нуждите на лабораториите във връзка с поддържане и разширяване на акредитацията им, при необходимост – 100%.

IX. ЕВРОПЕЙСКА КООРДИНАЦИЯ, МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И ПРОЕКТИ

Одит на официалния контрол през 2024 г.:

През 2024 г. са проведени следните одити от DG SANTE на Европейската комисия и трети държави в областта на официалния контрол на храните и животните:

- Мисия в България по темата за двучерупчестите мекотели по изпълнявания SPS договор на ЕС, проведен в периода от 29/01/2024 - 02/02/2024 г.
- Одит „Храни от неживотински произход – Продукти за растителна защита - Разрешаване, продажба и употреба“, № 2024-7973 проведен в периода 04 - 15/03/2024г.;
- Одит на БАБХ от Европейската агенция по лекарствата, от името на Европейската комисия на дейностите свързани с контрола на производството, вноса и Добрата производствена практика при производството на ветеринарни лекарствени продукти /ВЛП/ и активни вещества, проведен в периода от 22 – 26/04/2024 г.
- Одит „Храни от животински произход – Клане на бозайници и/или птици“ № 2024-8030, проведен в периода 27/05 - 11/06/2024.г.;
- Мисията на EUVET за инфлуенца по птиците в България проведен в периода 10-12/09/24 г.
- Одит „Програми за наблюдение на здравето на растенията“ № 2024-7964 проведен в периода 11 - 20/09/2024 г.
- Одит и установяване на факти –инфлуенца по птиците – ONE HEALTH, проведен в периода 08 - 18/10/2024г.
- Мисия на EUVET във връзка с PPR, проведен в периода, 18-19/12/2024 г.

През 2025 г. предстоят или са проведени следните одити от DG SANTE на Европейската комисия и трети държави в областта на официалния контрол на храните и животните:

- Документален контрол на хистамина в рибните продукти във всички държави членки- № 2025-0229 – Попълнен и изпратен Въпросник електронно на 21.02.25 г.
- Одит „Храни от животински произход - Химическа безопасност – Остатъци“ № 2025-0041 - проведен в периода 02 - 13/06/2025 г.
- Одит „Въвеждане в ЕС на животни и стоки - Официален контрол върху вноса“ № 2025-0062, в периода от 10 - 24/09/2025г.
- Одит „Едно Здраве“ – AMP мониторинг (зоонозни и коменсални бактерии)“ № 2025-0049, в периода 13 - 20/10/2025г.
- Одит „Едно Здраве“ – Антимикробни ветеринарномедицински продукти“ № 2025-0052, в периода 08 - 15/12/2025 г.

- Одит от Република Турция с цел одобрение на Република България за износ на месо и продукти от домашни птици – юни 2025 г.;
- Одит от Казахстан на предприятия, желаещи да изнасят месни и млечни продукти – юни 2025 г.

XI. ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ И ИНФОРМАЦИОННА СИГУРНОСТ

1. Отчети и анализи за 2024 година

През периода обхващащ информацията за Аграрния доклад – 2024 г. продължи работата по усъвършенстването на информационната система за идентификация на животните и регистрация на животновъдните обекти, с цел да се отговори на изискванията на законодателството на ЕС в областта на здравеопазване на животните и подпомагане дейността на ДФ "Земеделие" – Разплащателна агенция и подпомагане на стопаните, отглеждащи животни. Постигнат е напредък в повишаване на степента на централизация и интеграция на системите, балансиране на натовареността на ИКТ системите, функциониране в реален режим на работа, сигурност, защита и наличност на информационните масиви, предоставяне на уведомителни услуги, увеличен брой на потребители и на ползвани информационни услуги. Повишена е информационната сигурност на използваните информационни системи в БАБХ.

През периода приоритет на работа на дирекцията бяха и следните дейности:

1) През месеците март и април 2024 г. в БАБХ бяха проведени вътрешен и външен одит за съответствие с изискванията на сертификация на Система за управление сигурността на информацията /СУСИ/ в Интегрирана информационна система /ИИС/ на Българска агенция по безопасност на храните – ВетИС, отговаряща на изискванията на БДС ISO/IES 27001:2017
2) Участие в одитни мисии и осигуряване на специализираните дирекции с необходимите справки и информация във връзка с това.
3) Осигуряване нормалното функциониране, администриране и поддържане на Интегрираната информационна система (ИИС) на БАБХ- ВетИС;
4) Разширение на обхвата на потребителите на Интегрираната информационна система на БАБХ –ВетИС чрез сключване на нови споразумения за работа в ИИС ВетИС с ДФ „Земеделие“, лаборатории на БАБХ и частни лаборатории;
5) Изготвяне на справки и анализ на данните, въведени в Интегрираната информационна система на БАБХ – ВетИС и изготвяне на становища за оперативното ръководството в ЦУ на БАБХ, ОДБХ и за външни институции, на база на съществуващите регистри и бази данни в случаите определени от закона и инструкцията за достъп до обществена информация;
6) Предварителен контрол на данните за издаване на паспорти на еднокопитни животни в Интегрираната информационна система на БАБХ – ВетИС;
7) Работа по жалби на собственици на животни и изготвяне на становища за ДФ „Земеделие“ за бенефициенти, за които са извършени корекции на данни в Интегрираната информационна система на БАБХ –ВетИС;
8) Осъществяване на комплексно информационно осигуряване;
9) Проучване на информационните потребности на различните нива на управление и изготвяне предложения за разработване на нови информационни системи, усъвършенстване на съществуващите и свързаната с тяхната реализация техника;
10) Анализ на работните процеси, политика, процедури и правила за информационна сигурност;
11) Методическо ръководство на всички структурни звена на агенцията по отношение на използването на информационните системи, компютърната и офис техника и

комуникации;
12) Подготовка на данни и извършване на подбор на случаен принцип и на основата на оценка на риска на стопани за извършване проверки на място за изпълнение на секторното законодателство.
13) Хардуерно обезпечаване на системата ВетИС с цел подготовка за предоставяне на достъп на стопаните до системата за електронно подаване на уведомления за събития с животни.

2. Очаквани данни за текущата 2025 година

1) Осигуряване на възможност на стопаните да подават електронни уведомления за настъпили събития с техни животни и възможност на стопаните да се информират за състоянието на техните животновъдни обекти и животни в ИИС ВетИС;
2) Успешно преминаване на вътрешен одит и външен одит за ресертификация за потвърждаване, че Системата за управление на Българската агенция по безопасност на храните е регистрирана за съответствие с изискванията на ISO/IEC 27001:2022 и е приложима за Управление на сигурността на информацията при поддържане и управление на Интегрираната информационна система на БАБХ – ВетИС;
3) Осигуряване на финансиране за организиране на техническата поддръжка на системата за специализирана ветеринарномедицинска информация за идентификация на животните и регистрация на животновъдните обекти;
4) Подготовка на процеса по разработка и внедряване на изцяло нова информационна система за идентификация на животните и регистрация на животновъдните обекти, която да замени съществуващата ИИС ВетИС;
5) Изготвяне на споразумения и съпътстваща към тях документация за достъп до ИИС ВетИС;
6) Надграждане на информационната система за оповестяване на растителнозащитни, дезинфекционни и дезинсекционни дейности – ЕПОРД;
7) Въвеждане на двуфакторна автентикация за достъп до ИИС ВетИС.

XI. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ, ОБУЧЕНИЕ И КВАЛИФИКАЦИЯ

През 2024 г. са проведени над 500 обучения за професионално и служебно развитие на служителите в БАБХ, организирани, както от Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ), така и от други национални и международни институции и организации. Сред тях са програмата на Европейската комисия „Better Training for Safer Food“ (BTSF), вкл. EFSA, EURL, DTU, SNR, 65 обучения в Института по публична администрация (ИПА), НЦОЗА, PTS Academi и други обучителни организации.

Информацията обхваща обученията, включени в Програмата за периодично и краткосрочно обучение на служителите от специализираната администрация на БАБХ за 2024 г., както и обученията от ИПА, обученията по програмата BTSF, НЦОЗА, ИА БСА, екип TRACES, Тюф Рейланд България и др. организации.

Обученията обхващат следните основни направления:

- **Управление в администрацията; Правни аспекти на административната дейност**: стратегическо планиране, публични политики, разработване на проектни предложения, Европейска зелена сделка, задължения, взаимодействие, антикорупционни практики, нормотворчество, правоприлагане, законосъобразнос, обществени поръчки – потребности и ред на възлагане и др.;
- **Меки умения**: ефективна комуникация, работа в екип, управление на времето, решаване на конфликти и др.;
- **Финансово и стопанско управление**; **Въвеждане на еврото;**
- **Информационни системи и дигитални умения** – **киберсигурност,** лични данни в дигитална среда;
- **Обучение по Oxford Nanopore секвениране;**

- **Sheep pox and goat pox (SPGP) preparedness course;**
- **Решения за тестване на околната среда и храните:** Най-новите решения и работни процеси за преодоляване на предизвикателствата при тестването на замърсителите в околната среда и храните;
- **Практическо обучение на тема:** Статистически надеждно и основано на култура наблюдение по широколистни дървета в ЕС;
- **Остатъци от Ветеринарно медицински продукти;**
- **Онлайн обучение:** Методологична рамка за наблюдения на вредители по растенията на EFSA.
- **Хигиена на храните при първично производство. Модул: живи двучерупчести мекотели.**

  Обученията, свързани с дейността на специализираните дирекции в БАБХ, се провеждат и организират основно от БАБХ, като част от тях са от Годишната програма за планирани периодични краткосрочни обучения.

XII. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА БЮДЖЕТНА ПРОГРАМА "БЕЗОПАСНОСТ ПО ХРАНИТЕЛНАТА ВЕРИГА"

Целите на бюджетна програма "Безопасност по хранителната верига" в политика в областта на земеделието и селските райони към МЗХ, изпълнявана от БАБХ, са свързани с развитието на високопродуктивно, конкурентноспособно земеделие, постигане на европейски стандарти за качество и безопасност на храните и технологиите за получаване на растителна и животинска продукция, отговаряща на потребностите на пазара, повишаване на качеството на хранителните продукти, предлагани на българския пазар, предлагане на пазара само на разрешени и годни за употреба продукти за растителна защита и торове, както и осигуряване износ на растения и растителни продукти в съответствие с фитосанитарните изисквания на страната вносител с цел повишаване на конкурентоспособността на земеделските производители на международния пазар.

Стратегическата цел на политиката в областта на земеделието и селските райони към МЗХ по изпълняваната от БАБХ бюджетна програма "Безопасност по хранителната верига" е осигуряване на качествени и безопасни земеделски и преработени продукти, а оперативната цел – ефективен контрол по отношение безопасността по цялата хранителна верига.

Целите на изпълняваната от БАБХ програма "Безопасност по хранителната верига" са свързани с осигуряване на качествени и безопасни земеделски и преработени продукти чрез:

- Опазване територията на страната и другите държави-членки на ЕС от трансгранично пренасяне и разпространение на карантинни вредители по растенията и растителните продукти.
- Предотвратяване на въвеждането и/или разпространението на карантинни вредители и осигуряване на техния официален контрол на територията на страната чрез провеждане на мониторингови програми и прилагане принципите на Добрата растителнозащитна практика по култури.
- Осигуряване на качеството на пресните плодове и зеленчуци съобрзно с изискванията на маркетинговите стандарти за качество на Европейския съюз.
- Осъществяване на ефективен контрол за гарантиране на безопасността на продуктите чрез лабораторни анализи и спазване на изискванията на стандартите за качество на определени храни, произвеждани по национални и утвърдени стандарти.
- Опазване на здравето на животните чрез прилагане на профилактичните програми за контрол и ерадикация на заразните заболявания, водещо до безпроблемно движение на живи животни, продукти и суровини, добити от тях, между държавите членки и трети страни.
- Предпазване на населението от възникване на зоонози посредством упражняване на ефективен контрол на всички етапи от регистрацията, отглеждането, придвижването, транспортирането, както и здравето и профилактиката на животните в Република България.

- Спазване на правилата за идентификация и регистрация на животни, с което се постига изпълнението на изискванията на здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях.
- Ефективно прилагане и изпълнение на Европейското и Националното законодателство в сектора .
- Ефективен контрол върху безопасността на храните от животински и неживотински произход.
- Осъществяване на официален контрол на ГКП, разположени на територията на Република България.
- Осъществяване на официалния контрол БАБХ чрез изпълнение на редица мониторингови програми, както и на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в България.

Степента на заложените в програмата цели се оценява като положителна и висока.
Приходите на БАБХ за периода 01.01.2024 г. – 31.12.2024 г. са в размер на 72 819 699 лв.
Извършените разходи за периода 01.01.2024 г. – 31.12.2024 г. са в размер на 184 341 952 лв.